Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښاغلي مساوت خان دردان

او ښاغلي شېر اغا هېوادمل

ته دې په پښتنه مينه

"ډالۍ"

وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هغو پتمنو پښتنو په

نوم چې د خپلې مورنۍ ژبې

"پښتو"

د پرمختګ لپاره له هيڅ

قربانۍ مخ نه اړوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب نوم: پښتو ګرامر
ليکوال: کامران منګل افغان
اوډونګر: مساوت خان دردان
پښتۍ (ټايټل): مساوت خان دردان
پروف ريډنګ: شېر اغا هېوادمل
نېټه: ۲۰۲۰
شمېر: x
خپرونکی: معماذ خپروندويه ټولنه
د موندلو درک: بېلابېل کتابتونه

ددې کتاب ټول حقوق د کتاب ليکوال سره خوندي دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

انسان د خپل پیداوښت له وخته یعنې کله چې ادم علیه السلام پیدا شو، نو خبرې یې کولای شوې. لوی خدای جله جلاله د ځمکې پر مخ ټول موجودات د ادم علیه السلام مخته راوستل او ورته ویې ویل چې نومونه ورته وټاکه. د دغه نومونو په غوره کولو سره د ژبې لومړنی بنسټ اېښودل شوی دی. ددې نه جوتېږي چې انسان د ژبې سره یو ځای پیدا شوی دی.

د یو اټکل له مخې په ټوله نړۍ کې د ژبو شمېر د اووو زرو په شاوخوا کې دی. په دې ژبو کې یوه ژبه پښتو هم ده چې له اریایي ژبو څخه ګڼل کېږي، یوه بډایه او لرغونې ژبه ده چې عمر یې زرګونو کلونو ته رسېږي، او هر مهال یې ورته ویونکو چوپړ وهلی دی او تر مونږ یې ژوندۍ رارسولې ده. هره ژبه دوې بڼې لري چې یوه یې ګړدودي او بله لیکنۍ بڼه ده. ګړدود د هر سیمې بدل کېدای شي، خو لیکنۍ بڼه یې یولیکدود او ژبدود ته اړمنه ده. ځکه خو ښاغلي کامران منګل افغان صیب په ډېر زیار سره د کره ژبدود کار سر ته د رسولو لپاره ډېر زیار باسلی دی چې موږ ته د کره پښتو په هکله ډېر ګټور مالومات راکړي. د پښتو ژبې کراړه او للمه سیمه به په ښه ډول وځړوبوي. هیله ده چې دا کتاب به په لروبره پښتونخوا کې د دودیزو زدکړو لپاره وکارېږي، نو له زدکړیالانو سره سره به ښوونکي هم ترینه ګټه ترلاسه کړي. Musawat Khan

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه

پښتو ژبه، چې له اریایي ژبو څخه ګڼل کېږي، یوه بډایه او لرغونې ژبه ده چې د منځته راتلو مخینه یې زرګونو کلونو ته رسېږي، او هر مهال یې ورته ویونکو چوپړ وهلی دی او تر مونږ یې ژوندۍ رارسولې ده. دا زمونږ د نیکونو د چوپړونو پایله ده چې نن مونږ چې نن مونږ د یوې ژوندۍ ژبې څښتنان یو. د تاریخ په اوږدو کې پښتو له ځلېدا او ځوړرتیا سره د وخت واکمنو مخ کړې ده، خو له ښه مرغه د ژمنو پښتنو د هڅو او بلهاریو له لامله پښتو خپل ټینګاو او پایښت وساته او نن د ژوندیو ژبو په لیکه کې خپله ځلا نورو ته ښیي، خو دا بهیر بیا هم له ستونزو او ننګونو خالي نه دی، بلکې پر وړاندې یې ډېرې نادودې اوس هم شته چې د هڅو او زیار له کولو پرته یې هوارول ستونزمن دي. د کره پښتو د زدکړې په پار د یېګانو زده کړه او په لیکنه کې یې په بشپړه توګه کارول هغه څه دي چې نن یې ارزښت ټولو ته جوت دی او هغوی چې دې برخې ته یې پام نه دی کړی، نن یې په لیکنو کې له ورایه ناسمې جوتیږي او د لیکنو نیمګړتیاوې یې ټولو ته بربښي. د دې کتاب لوستل به له لوستونکو سره مرسته وکړي، چې د لیکدود او ژبدود یا ګرامر پر ارزښت او کارونې وپوهېږي او په لیکدودیزو توپیرونو یې ځانونه پوه کړي. یوه کره او معیاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیکنې ژبه هغه ده چې د لیکدود او ژبدود (ګرامر) له مخې سمه وي. دا هم د یادونې وړ ده چې لیکدود او ژبدود د ژبې بنسټیزې متې یا ستنې دي او د ژبپوهنې په چوکاټ کې ډېر مهم رول لوبوي. د پښتو ژبې د سمون او خوندیتوب په موخه دغه کتاب لیکل شوی دی او هیله ده چې د لوستونکو ته په ګټه تمام شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړلیک

شمېر	سرلیکونه	مخ شمېر
1	ژبه او ارزښت يې (پېژندون)	15
2	د ژبې اړخونه	15-16
3	د پښتو توري او غږونه (د پښتو توري يا الفبېڅې، توري او بېلګې، د 'ه' ډولونه، د پښتو ژبې ځانګړي توري، د پارسۍ او پښتو ګډ توري، د عربۍ او پښتو ګډ توري)	17
4	د غږ ډولونه * خپلواک غږ * بېواک غږ * غبرګ غږ * د IPA له مخې نړیوال غږونه	19
5	ګړپوهنه * ګړ * (خپلواک ګړ، نیم خپلواک ګړ، ناخپلواک ګړ) * (تاړی، وروستاړی، مختاړی)	21
6	د ویيونو (لغتونو) ډولونه	35

(c) ketabton.com: The Digital Library

	* تړښت (تړښتي نوم، تړښتي کړ، تړښتي ستاینوم، تړښتي کړول) * بیلښت (اشتقاق)	
7	د وینا مهمې برخې	41
8	نوم * د نوم ډولونه (ټولنوم، ځانګړنوم، ذات نوم، مانا نوم)	41
9	کړ * د کړ پیژندون * د کړ ډولونه * متعدي کړ (سیده مفعول،ناسیده مفعول) * (لازمي کړ، چارکړ، مرستیال کړ) * ناخبرۍ وجه (ارماني تېرمهال، شرطي تېرمهال، ټینګاري تېرمهال، تواني تېرمهال، ګوماني تېرمهال، سپارښتي تېرمهال، اړوتي یا شرطي، تواني) * د ناخبرۍ وجې حالتونه په نابشپړ اوسمهال کې	43

(c) ketabton.com: The Digital Library

	(سپاربښتي، ټینګاري، دعایي او غوښتني، امري او جریان، ارماني) * د ناخبري وجې حالتونه په بشپړ اوسمهال کې (اړوتي یا شرطي، تواني، سپاربښتي، ټینګاري، امري، ارماني)	
10	ستاینوم د ستاینوم ډولونه [برستاینوم، لرستاینوم، بېواک غبرونه، بېلبښتي ستاینومونه (له کړونو رغېدلي، له نومونو رغېدلي)] د ستاینومونو درجې	58
11	نومځري [پیاوړي ځاني نومځري، کمزوري ځاني نومځري، د تول یا څښتنوالي نومځري، مفعولي نومځري (ناسیده مفعولي نومځری) پوښتنومځري، د نغوتې/اشارې نومځري، اړیکنومځري]	68
12	کړول (ستاینومیز کړولونه، مهالي کړولونه، ځایي کړولونه، د څرنګوالي کړولونه، د	76

(c) ketabton.com: The Digital Library

	اندازې کړولونه، د نفي کړولونه، د لامل کړولونه، د شونتیا کړولونه)	
13	اړیکوییکی (تړ اړیکوییکي، رابطه اړیکوییکې، همکار یا بشپړاند اړیکوییکي)	78
14	سربل او وستربل	82
15	نرینه او ښځینه نومونه پېژندل د نرینه او ښځینه نومونو یوګړی او ډېر ګړی	84-88
16	ژبنی سمون	93
17	د پښتو یېګانې	95
18	نرمه "ی"	95
19	اوږده "ې"	99
20	څرګنده "ي"	104
21	ښځینه "ۍ"	107
22	همزواله "ئ"	111
23	لومړی کیسه	115
24	دویمه کیسه	117
25	یو واو (و) که دوه واوونه (وو)؟	120
26	ېځ، یز او ییز وروستاړي	121
27	مهالونه	123

(c) ketabton.com: The Digital Library

28	نابشپړ اوسمهال * د نابشپړ اوسمهال جوړښت جاري اوسمهال	126 129
29	ساده بشپړ تېرمهال * د ساده بشپړ تېرمهال جوړښت * د متعدي کړونو اوړون * د لازمي کړونو اوړون * ځینې لازمي کړونه * د چارکړ اوړون * ځینې چار کړونه	130
30	نابشپړ تېرمهال * ځینې لازمي کړونه * ځینې چار کړونه	139
31	نژدې بشپړ تېرمهال * د نژدې بشپړ تېرمهال جوړښت * ځینې چار کړونه * لیرې بشپړتېرمهال * جوړښت * د لازمي کړونو جوړښت * ځینې چار کړونه	144 150
32	روړدني (اعتیاري) نابشپړ تېرمهال * جوړښت	155

(c) ketabton.com: The Digital Library

	* ځينې لازمي کړونه * ځينې چار کړونه	
33	ساده بشپړ راتلونکی مهال نژدې بشپړ راتلونکی مهال نابشپړ راتلونکی مهال	158 161 164
34	بېچار غبر	171
35	ناسيده وېنا * د راتلونکو مهالونو بڼې نه بدلېږي * فرضي او شرطي مهالونه نه بدلېږي	177
36	د پښتو ژبدوديز پېرونه * کړند پېر * اوښتی يا مغيره پېر ا. لومړی حالت: تولپېر ب. دويم حالت: سربلپېر ج. دريم حالت: بلنپېر د. څلورم حالت: تېرمهال ر. مفعول پېر	182
37	غونډله او ډولونه يې * د غونډلې پېژندون ا. ستاينوم غونډله ب. کړولغونډله	192

(c) ketabton.com: The Digital Library

38	**مهم ليکدوديز توپيرونه** **[زدکړه/زده کړه، يوازې/يواځې، کليځه/ کاليځه، پيل/پېل، ښيې/ښايې، اوس/وس، زه/ځه، پرخه/پرښه، پښه/پخه،** **پر او په توپير،** **(* د 'پر' د کارونې حالتونه** *** د 'په' د کارونې حالتونه)** **په کې/پکې، په خپله/پخپله، له خوا/لخوا، همداسې/هم داسې، که نه/ کنه]**	198
39	**تړ وييونه او ارزښت يې په ليکنه کې**	212
	د تمرين ځوابونه	226
40	**وييپانګه**	240
41	**اخځليکونه**	244

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژبه اوارزښت يې

پېژندون:

ژبه په رښتينې بڼه يوه ټولنيزه، کلتوري ښکارنده (پديده) ده او په ټوليزه توګه د ټولنې د غړو ترمنځ د هر ډول اړيکو وسيله بلل کيږي، که هغه اړيکې په اشاروي توګه دي او يا د نښنو له لارې. ژبه په ورته ډول د يو لړويزو او اوريزو سېمبولونو يوه ټولګه بلل کيږي چې هر يو يې زموږ د ذهني انځور استازيتوب کوي.

د ژبې اړخونه:

هره ژبه يوه ګړنۍ او يوه ليکنۍ بڼه لري. ګړنۍ ژبه ډېر بېلابېل ډولونه لري چې ګړدودونه يا لهجې ورته ويلای شو. ياده ژبه په ورځني او کورني ژوند کې د ټولنيزو خلکو په منځ کې کارول کيږي. ګړنۍ ژبه، څنګه چې يې له نومه جوتيږي، د ګړېدو (غږېدو) يا خبرې کولو پر مهال کارېږي. د هرې ليرې سيمې ګړنۍ ژبه وينګيز (تلفظي) او لږ شان ګرامري توپير لري، لکه موږ چې وايو، هر کيلومتر ژبه کې بدلون راځي. په ليکنۍ يا کتابي ژبه کې ګړنۍ يا ګړدوديزه بڼه نه کارول کيږي، له استوزو (مسېجونو او چټونو) پرته، چې هلته يې ځينې وګړي کاروي. ادبي/کره ژبه

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا اکثر لیکنۍ یا کتابي ژبه وي. نوموړې ژبه د ژبپوهنې پر بنسټ منځ ته راځي او د ټولو ویونکو/ لوستونکو لپاره یو ډول وي.

کره ژبه له دوو اړینو برخو څخه جوړه ده، چې یوه یې معیاري لیکدود او ژبدود. ادبي/کره ژبه د ښوونځیو، د کتابتونو، د رسنیو، د ادارو، د دوترونو، د اقتصاد، ټکنولوژۍ، ساینسپوهنې، درملپوهنې ژبه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پښتو توري او غږونه

د پښتو توري یا الفبیڅې:

ا ب پ ت ټ ن ڼ ث ه ح خ ج چ څ ځ ع غ ف ق ص ض

ګ ک م ل و ر ړ ز ژ ږ د ډ ذ س ش ښ ط ظ ی ي ې ۍ ئ

توري او بیلګې:

توری	بیلګه	توری	بیلګه	توری	بیلګه
ا	اس	ځ	ځای	ژ	ژبه
ب	بیزو	ع	علم	ږ	ږلۍ
پ	پانه	غ	غر	د	دلته
ت	تور	ف	فکر	ډ	ډول
ټ	ټول	ق	قران	ذ	ذکر
ن	نس	ص	صحیح	س	سیند
ڼ	منه	ض	ضمیر	ش	شپه
ث	ثواب	ګ	ګل	ښ	ښایسته
ه	مینه	ک	کور	ط	طریقه
ه	هیله	م	مور	ظ	ظالم
ح	حل	ل	لار	نرمه ی	سړی
خ	خور	و	ورور	څرګنده ي	ژوي
ج	جانان	ر	ربیځ	اوږده ي	چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

چ	چېرته	ړ	ړوند	ښځینه ئ	نړئ
ځ	ځانګه	ز	زړه	همزواله ئ	راځئ

ه او و په پښتو کې د دريو غږونو لپاره د توري په توګه کارېږي:

د "ه" ډولونه:

زور: مينه، دلته،هيله داسې نور

زورکی: زه، لېوه، تره (کاکا)

بېواکه هې: هيله، هېواد، بهر

د "و" ډولونه:

لنډ واو (u): موږ، لور (ښځينه اولاد)، کوږ

اوږد واو (o): مور،کور، لور (دريبلو اله)

بېواک واو (w): ور، ژوند، نوی

د پښتو ژبې ځانګړي توري:

ټ، ځ، څ، ډ، ړ، ږ، ښ، ڼ، ې، ئ،

د پارسۍ او پښتو ګډ توري:

پ، چ، ژ، ګ

د عربۍ او پښتو ګډ توري، چې په پښتو کې د عربۍ وييونو لپاره کارول کيږي:

ا،ض، ط، ظ، ع، ف، ق...

(c) ketabton.com: The Digital Library

د غږ ډولونه

خپلواک غږ:

خپلواک غږونه هغه اوازونه دي چې د دوی د وینګ ادا پر وخت د هوا جریان په خوله کې له هیڅ ډول خنډ سره نه مخامخیږي.

په پښتو کې اووه (۷) خپلواک غږونه دي:

1. زور لکه منه، هیله
2. زورکی لکه زه، اوږه
3. الف لکه ښار، اس
4. اوږد (و) لکه لوی، خور
5. لنډ (و) لکه لوند، موږ
6. اوږده (ې) لکه لاندې، داسې
7. څرګنده (ي) لکه سړي (جمع)، غوړي

زور (a)	زورکی (ə)	اوږد و (o)	لنډ و (u)
ا (aa)	اوږده ې (e)	څرګنده ي (i)	---

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېواک غږ:

بېواک یا کانسوننټ غږونه هغه اوازونه دي چې د دوی د وینګ ادا پر وخت د هوا بهیر له ځنډ سره مخېږي.

بېواک غږونه په پښتو کې دا لاندېني دي:

چ/ج/خ/څ/ځ/غ/ه/ګ/ډ/د/ک/م/ن/ڼ/ت/ټ/ل/ب/پ/ی/س/ ش/ښ/بېواک "و"/ ر/ ړ/ ږ/ ژ/ ز/+ح/ف/ث/ق/ص/ض/ذ/ط/

غبرګ غږ: غبرګ غږونه هغه اوازونه دي چې له دوو خپلواکو غږونو جوړ وي.

جوړښت	بېلګه	وینګ
ی	سړی، نری	ai
ا + ی	ځای، چای	a:i
ی/ ئ	ډوډی، راشئ	əi
ا+و	کړاو، پړاو	a:u
اوږد و + ی	زوی، لوی	oi
لنډ و+ی	خوی، بوی	ui
ې + و	دېو، غرېو	ew
ي + و	تریو	iw
زور + و	کندو، پلو، یو	aw

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پښتو نړیوال غږیز یا فونیمیک غږونه د IPA له مخې:

ی . . ai	م . . m	د . . . d	ت . . . t	ا . . . a
ێ . . əi	ي ... j	ډ . . . ɖ	ټ . . . ʈ	ب . . b
ئ . . əi	ې . . . e	ر . . . r	خ . . . x	پ . . p
بېواک و . . . . w		ړ ... ɻ	ن . . . n	ښ ... ç
زور . . . . a		ز . . . z	ڼ . . . ɳ	غ . . . ɣ
زورکی ....ə		ژ . . . ʒ	ج .. dʒ	ک . . . k
اوږد واو . . . . o		ږ . . ʝ	چ . . . tʃ	ګ . . g
لنډ واو . . . . u		س . . s	څ . . ts	هـ . . . h
کله چې موږ ع ف ق ث ص ض ذ ط ظ		ش ...ʃ	ځ . dʑ	ل . . . l
په ای پي کې لیکل غواړو، نو د پښتو د تلفظ له مخې به یې لیکو. ,s, s, d z,t,z,z				

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګړپوهنه

ګړ:

ګړ د یوې ژبې تر ټولو کوچنی مانیز توکی یا عنصر دی چې له دوو یا ډېرو فونیمونو یا غږونو جوړ وي.

په ټولیز ډول ګړونه په درې ډلو وېشل کېږي، چې یو ډول یې خپلواک، بل یې ناخپلواک او بل یې نیم خپلواک ګړ دی.

خپلواک ګړ:

دا ډول ګړونه ازاد وي او په غونډله (جمله) کې یواځې او له یوې ځانګړې مانا سره راتلای شي لکه کتاب، هلک، غر او داسې نور.

نیم خپلواک ګړ:

هغه ګړ ته ویل کېږي چې په جمله کې خپلواک وي، خو ژبدودیزه(ګرامري) دنده یا وظیفه یې د ازادو ګړونو په ملتیا څرګندېږي.

په نیمو ازادو ګړونو کې راځي:

وییکي (ادات/ پارټیکلونه):

د ملکیت یا تول وییکي => "د"

د نفي وییکی=> "نه" او "مه"

(c) ketabton.com: The Digital Library

اړیکوییکی: او، چې، که، ځکه، خو، بلکې، نو . . . .

سربلونه او وستربلونه:

۱. سربل => په، پر له، تر . . . .

۲. وستربل => کې، سره، لاندې، باندې، پورې، څخه . . .

ناخپلواک ګړ:

هغه ګړ دی چې خپلواکو ګړونو پورې تړل کیږي او د هغوی مانا بدلوي یا یو ډول ګرامري بدلون ورکوي. ناخپلواک ګړونه که چیرې یواځې په غونډله کې راشي، نو کومه ځانګړې مانا نه ورکوي.

د روښانولو لپاره یوه بېلګه:

هلکان: دغه نوم له یو خپلواک ګړ "هلک" او له یو ناخپلواک ګړ "ان" رغېدلی چې د هلک ډېرګړی (جمع) څرګندوي.

تاړی:

څنګه چې یې له نوم جوتیږي، یو تړلی یا ناخپلواک ګړ دی چې نومونو پسې تړل کیږي او یو نوې مانا لرونکی ویی پنځوي. تاړی د نوم څرنګوالی، نوږی (جنس) او عدد ټاکي. تاړي په ټولیز ډول په درې ډلو وېشل کیږي او هغه مختاړي، وروستاړي صرفي تاړی/ ځایناستي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروستاړی:

دا هغه تاړی دی چې له یوې کلیمې ســـره په پای کې نښـــلول کیږي او ریښـیز لغت له نوې مانا سره راوړي. ځینې وروستاړي چې یو کړ پســـې وتړل شـــي، نو یا یې فاعلي او یا یې نومیزه (اسمي) بڼه ټاکي. که ځینې وروستاړي نومونو پسې وتړل شي، نو ستاینومونه ترې جوړوي.

لاندېني فاعلي وروستاړي دي او په کړنه دلالت کوي۔

ونی: ننوونی (چڼونی)، سپینوونی (چاکو ډوله اله، چې له مېوو او سابو پوستکی لیرې کوي).

ونکی/ وونکی - ونکې/ وونکې: شنونکی، لیدونکی، ښوونکی، کوونکی (چې پـه پـایی کې یې اوږده "ې" وي، بیـا یـې ښځینه بڼه څرګندوي)

ګر (ه): بریدګر، کروندګر، کوډګر

اند (ه): انځوراند (عکاس)، سپړاند

وال (ه): ولسوال، وسله وال، مینه وال

دوی (ه): ساتندوی، څارندوی (پولیس)

لاندېني وروستاړي د کړ نومیزه (اسمي) بڼه ټاکي:

نه/ ونه: کارونه (استعمال)، غوښتنه، ټولونه او داسې نور

(c) ketabton.com: The Digital Library

نګ: وینګ،ترنګ، ګړنګ، ننګ، غورځنګ

او: تړاو، لګاو، رغاو، پړاو

لاندېني وروستاړي له ستاینومونو څخه نومونه جوړوي:

تیا: پراختیا، چوپتیا . . .

توب: بریالیتوب، ماشومتوب . . .

والی: ستروالی، سپینوالی، یووالی . . .

والي: ولسوالي، ښاروالي . . .

ي: خوشالي، خوښي، هوښیاري . . .

لاندېني وروستاړي له نومونو څخه ستیانومونه جوړوي:

من/ منه: دغه ورستاړی د "لرلو" مانا ورکوي لکه هیله من، اغېزمن، ستونزمن... که "ه" ورزیات شي، نو بیا یې ښځینه بڼه څرګندوي یانې هیله منه، اغېزمنه

ناک / ناکه: دغه وروستاړی د " کولو یا اغېز پرېښودو" مانا ورکوي لکه اغېزناک (اغېز لرونکی)، غوسه ناک، خطرناک . . که "ه" ورزیات شي، نو بیا یې ښځینه بڼه څرګندوي.

یز / ییز / یزه/ ییزه: دغه وروستاړی اړوندتوب ښیي لکه ټولنیز (د ټولنې اړوند)، سوله ییز، اړخیز، مانیز، . . که "ه" ورزیات

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي، نو بیا یې ښځینه بڼه څرګندوي.
یي: دغه وروستاړی اړوندتوب ښیي لکه برېښنایي، هوسایي، نشیي (نشه يي) . . .

ور / وره: دغه وروستاړی د " لرل" یا " ترې جوړول" مانا ورکوي لکه:
* زورور (له زور + ور = زور لرونکی)
* سپکور (له سپک + ور = ډېره انرژي لرونکی)
ین / ینه: دغه وروستاړی هم لکه ور د " لرل" یا ترې "جوړېدل" مانا ورکوي لکه:
* زرین (زر+ ین = طلایي)
* لرګین (لرګی+ ین = چې لرګي پکې کارول شـــوي وي یا له لرګیو جوړ وي)

ځانګړي وروستاړي:
دغه وروستاړي کومې ځانګړې ډلې پورې اړه نه لري، خو واړه نومونه جوړوي:
ښت: خوځښت، پښت، زړښت، اورښت . .. .
نګ: ننګ، غورځنګ، وینګ .. .
او: نیاو (انصاف)، ټینګاو (مقاومت)، رغاو (رغېدنه)

(c) ketabton.com: The Digital Library

وی: په کړنه دلالت کوي لکه درناوی، سپیناوی او داسې نور

مختاړی:

دا هغه تاړی دی چې له کلیمې سره په پیل کې نښلول کیږي او ریښیز نوم له نوې مانا سره راوړي. ځینې مختاړي، د وروستاړو غوندې، چې یو کړ پسې وتړل شي، نو بیا یې فاعلي او یا یې نومیزه (اسمي) بڼه ټاکي. که ځینې مختاړي نومونو پسې وتړل شي، نو ستاینومونه ترې جوړوي.

١) لاندېني مختاړي ترښتي (ترکیبي) ستاینومونه جوړوي:

بې: مختاړی + نوم لکه بېشمېره، بېسده . . . .

هم: مختاړی + نوم لکه همغږی، هممهال . . . .

یو: عدد + نوم لکه یولاسی، یوموټی . . . .

ګڼ: ستاینوم + نوم لکه ګڼشمېر، ګڼرنګه . . . .

نېک: ستاینوم + نوم لکه نېکمرغه، نېکمل . . . . . .

بد: ستاینوم + نوم لکه بدمرغه، بدرنګه . . . .

بډ: ستاینوم + نوم لکه بډګوند (مخالف حزب) . . . . .

کم: ستاینوم + نوم لکه کمزوری، کممنګی (کم عمره)....

خوا: نوم + ستاینوم: خوابدی، خواشینی ....

لاندېني مختاړي کړونو پسې تړل کیږي او مانا یې بدلوي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرې: پرې کول، پرېښودل، پرېوتل . . .

تېر: تېروتل، تېراېستل . . .

تمرین:

په لاندېنیو ویبونو کې وروستاړي / مختاړي په نښه کړئ او ورسره ولیکئ، چې دلته د مخکېني لوست پر بنسټ دا تاړي کوم رول لوبوي. لومړی یو ستاسو لپاره حل شوی:

ناسم: دلته نا مختاړی دی او د سم بڼه / مخالفه مانا ورکوي او یو ستاینوم دی.

بېکاره	نرۍ	شنونکی	کروندګر	ناسمي
تېروتنه	هیلمن	مانیز	پیاوړتیا	ګړدود
سړي	خوشالۍ	ولسواله	کوچنیوالی	پلټاند
سړیتوب	خاورین			

(c) ketabton.com: The Digital Library

صرفي تاړی:

صرفي تاړی هغه تاړی دی چې وییونو پسې نښلول کیږي چې یوه ځانګړې ژبدودیزه (ګرامري) بڼه خپله کړي. هغه کس، شمېر، مهال، او جنس کېدای شي. دوی د وروستاړو او مختاړو غونډې د نوم مانا **نه** بدلوي.

یوه ډله د کړ اوړون (فعلي ګردان) پایونه دي چې کس ځرګندوي: م/ ې/ ي/ و/ ئ

زه: (م) لکه زه کوم، زه ژاړم/ خاندم
ته: (ې) لکه ته کوې، ته ژاړې/ خاندې
هغه: (ي) لکه هغه کوي، هغه ژاړي/ خاندي
موږ: (و) لکه موږ کوو، موږ ژاړو/ خاندو
تاسو: (ئ) لکه تاسو کوئ، تاسو ژاړئ/ خاندئ
هغوي: (ي) لکه هغوي کوي، هغوي ژاړي/ خاندي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تېرمهال کړ اوړون پایونه چې شمېر او نوږی څرګندوي: ی/ ې/ ه / ي/ ل

ی:

له کړ (فعل) سره په تېرمهال کې د مفعول یا فاعل برابرونې لپاره چې نرینه یوګړې وي لکه:

" ما کار کړی دی" => کار نرینه یوګړی دی، نو "کړی" او "دی" په نرمه ی راځي.

ې:

دا هم د نرمې ی غوندې له کړ (فعل) سره په تېرمهال کې د مفعول یا فاعل برابرونې لپاره راځي چې هم ښځینه یوګړی او ډېرګړی(جمع) وي لکه:

" ما لیکنه کړې ده" => لیکنه ښځینه یوګړی دی، نو "کړې" په ې راځي.

"ما لیکنې کړې دي" => لیکنې ډېرګړی دی، نو دا "کړې" هم په اوږده ې راځي او یوازې "دي" په څرګنده ي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ي:

دا هم له کړ سره په تېرمهال کې د مفعول يا فاعل برابرونې لپاره راځي چې نرينه ډېرګړی وي لکه:

" ما کارونه کړي دي" => کارونه نرينه ډېر ګړي دي، نو "کړي " او "دي" په "ي" راځي.

يادونه: مرستيال کړ په جمع کې دواړو جسنونو لپاره يو شان پاتېږي - يانې 'دي'.

ل:

له کړ (فعل) سره په تېرمهال کې د مفعول يا فاعل برابرونې لپاره راځي چې نرينه ډېرګړی وي لکه:

" ما کارونه وکړل" "کارونه" نرينه ډېرګړي دی، نو "وکړل" په "ل" راځي.

و:

ياد تاړی په پښتو کې يو صرفي تاړی دی چې په بېلابېلو حالتونو کې د کړ تر ستې مخته راځي او هغه توصيفوي.

په ټوليز ډول، دغه تاړی د کړنې بشپړتيا يا مطلقيت ښيي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه تاړی اکثر په هغو کړونو (فعلونو) کې کارېږي چې لېږند یا نالېږند (متعدي & لازمي) وي لکه نیول، کول، خوړل، ویل، لیدل، لمبېدل او داسې نور.
که چېرې یو کړ له یو ستاینوم یا کړول (قید) منځ ته راغلی وي لکه سړول، خفه کول، پورته کول او ورته، بیا د کړ تر ستهې مختته و تاړی نه راځي. په لنډو ټکو، اکثر د هغو کړونو په مخ کې راځي چې خپلواک وي او ترکیبي کړونه نه وي.

د اوسمهال په دې لاندېنیو حالتونو لپاره:
لومړی: شرطي جملې په "که" اړیکوییکي په مرسته
که دغه وکړې، بیا درسره مرسته کوم.
کله چې دې راته وویل، نو غوښتنه به دې ومنم.

دویم:په پوښتنو کې کله چې باید کړنې یو ځل او په بشپړ ډول ترسره شي:
زه دغه کار وکړم؟
هغه څه درته ووایي؟
دریېیم: تر مرستیال کړ (فعل) "باید" وروسته
هغه باید داسې خبرې ونه کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته باید دغه پوستې هغه ته ولیږې.
څلورم: یو کس ته د امر لپاره
!دغه تار ونیسه
!ژر ولمبیږه

پنځم: ګوابښ ورکول
که دغه کار دې وکړ، نو بیا دې له دندې ګوښه کوي.

شپږم: په ساده بشپړ راتلونکي مهال کې تر "به" مرستیال کړ وروسته
زه به دغه ویډیو وګورم.
هغه به پر دې یو څه ولیکي.

د تېرمهال په دې لاندېنیو حالتونو کې:
اووم: ساده بشپړ تېرمهال کې چې کله یوه کړنه یا عمل په بشپړ ډول یا مطلق ترسره شوی وي:
هغې د ننګیال خبرې پورې وخندل.
مورې یو څو پوښتنې ترې وکړې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم: په پوښتنو کې کله چې باید کړنې یو ځل او په بشپړ ډول ترسره شي:
هغه څه وکړل؟
ما څه درته وویل؟

نهم: تر "غوښتل" (کړ) وروسته، یا په بله وینا، کله چې یوه غوښتنه څرګندول غواړو
زه غواړم چې له تا سره ووینم.
هغه غواړي چې ډوډۍ وخوري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د وییونو (لغتونو) ډولونه

ترښت (ترکیب):

ترښتي یا ترلي وییونه هغه وییونه دي چې له دوو یا ډېرو خپلواکو ګړونو (مورفیمونو) جوړ وي او یوه نوې مانا ښيي. په پښتو کې ترلي وییونه پر ترښتي نومونو، ستاینومونو (صفتونو)، کړونو (فعلونو) او ترښتي کړولونو وېشل کېږي.

ترښتي نوم:

هغه نوم دی چې له دوو یا ډېرو بېلو ماناوو لرونکو ګړونو جوړ وي او له وحدت سره یې نوې مانا لرونکی نوم رامنځته کوي.
۱) نوم + نوم: پیشپړانګ، لاسګاډی، برېښنالیک، لیکدود، ښوونځی، ځانمرګی، ګلپاڼه ...
۲) ستاینوم + نوم: سورګل، سپینغر، رنګینتال (بوډۍ ټال)...
۳) نوم + نوم + نوم: کتابپلورنځی
یادونه: ټول ترښـتي نومونه یوځای لیکل کېږي، دا چې د یو څیز مفهوم ترې اخیســـتل کېږي لکه د لیکدود یا ځانمرګی پر ځای لیکدود او ځان مرګی لیکل ناسمه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترښتي کړ:

هغه کړ دی چې له دوو یا ډېرو بېلو ماناوو لرونکو ګړونو جوړ وي او له وحدت سره یې نوې مانا لرونکی کړ رامنځته کیږي.

۱) سربل + کړ: پرېښودل، پرېکول، کېناستل . . .

۲) کړول + کړ: تېرباسل، تېروتل . . .

۳) نوم + مرستیال کړ 'کېدل': جنګېدل، ژړېدل

۴) ستاینوم + مرستیال کړ 'کېدل': سړېدل، تودېدل

۵) ترښتي کړونه د مرستیال کړونو کول په مرسته

نوم + کول: فکر کول، پرېکړه کول...

ستاینوم + کول: خوشالول، خفه کول...

ترښتي ستاینوم:

هغه ستاینوم دی چې له دوو یا ډېرو بېلو ماناوو لرونکو ګړونو جوړ وي او له وحدت سره یې نوې مانا لرونکی ستاینوم رامنځته کیږي.

۱) نوم + ستاینوم:

خوابدی، خواخوږی = خوا (نوم) + بد / خوږ (ستاینوم)

۲) نوم + کړ:

جنګځپلی، زیارکښ (ځپل او کښل کړونه دي)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳) ستاینوم + نوم:

پړمخ، بدمرغه، نېکمرغه، سپینسترګی، کمزوری ...

۴) کړول + نوم:

نیمژبی، نیمګړی، ډېرپېښی ...

ترښتي کړول:

هغه کړول دی چې له دوو یا ډېرو بېلو ماناوو لرونکو ګړونو جوړ وي او له وحدت سره یې نوې مانا لرونکی کړول رامنځته کېږي.

۱) نوم + سربل / وستربل:

مخکې، شاته (مخ نوم دی، کې وستربل او همدارنګه شا نوم او (ته) وستربل دی)

۲) سربل + نوم + وستربل:

په تېزۍ سره، په چټکۍ سره . . .

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلښت (اشتقاق):

بېلښتي وییونه هغه وییونه دي چې له یو خپلواک ګړ، کوم چې هممهال د ویي (لفظ) ریښه بلل کیږي، او یو یا ډېرو ناخپلواکو ګړونو رغېدلي وي او یوه نوې مانا پنځوي. خپلواک ګړ په یوه غونډله (جمله) کې یواځې (تنها) او له خپلې ځانګړې مانا سره راتلای شي، خو ناخپلواک ګړ یواځې نه شي راتلای، که راشي، کومه مانا نه ورکوي. له همدې کبله ناخپلواک ګړونه خپلواکو ګړونو پسې تړل کیږي او یو نوې مانا لرونکي ویی رامنځته کوي.

یوه بېلګه د رڼاوي لپاره:

۱) ناسم: "سم" خپلواک ګړ دی او ځانګړې مانا لري او "نا" یو ناخپلواک ګړ دی چې یواځې نه شې کارېدای او د "سم" مانا بدلوي.

۲) کروندګر: "کرونده" خپلواک ګړ دی او "ګر" ناخپلواک او په ګډه نوی ویی رامنځته کوي.

ناخپلواک ګړونه په دوو ډلو وېشـــل کیږي، چې یوه یې مختاړی دي او بله وروســـتاړی. مختاړي تر یو ویي مخکې راځي لکه په لومړنۍ بېلګه (ناسـم) کې "نا" او وروسـتاړي د ویي په پای کې راځي لکـه پـهدویمـه بېلګـه (کرونـدګر) کې دا ګر.

د ځینو تاړو (مخ او وروسـتاړي) په مرسـته نومونه جوړېږي او

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ځینو په مرسته کړونه (فعلونه) او ستاینومونه.

د مختاړو بېلګې:

بې: بېشمېره، بېکچه، بېخونده او داسې نور

هم: همغږی، همهمال، همزولی او داسې نور

نا: ناسم، ناخوښ، ناولی او داسې نور

غیر: غیر مستقیم، غیر قانوني

د وروستاړو بېلګې:

ونکی: شنونکی، ښوونکی، خوښوونکی او داسې نور

یادونه: ونکې په ې یې بیا ښځینه بڼه ښیي

ګر: بریدګر، کروندګر، زرګر او داسې نور

یادونه: ګره په' ه ' یې بیا ښځینه بڼه ښیي

اند: انځوراند، بهاند، حپاند او داسې نور

یادونه: انده په ه یې بیا ښځینه بڼه ښیي

وال: ولسوال، مینوال، وسلوال او داسې نور

یادونه: واله په ه یې بیا ښځینه بڼه ښیي

دوی: ساتندوی، مننډوی، بولندوی (قوماندان) او داسې نور

یادونه: دویه په ه یې بیا ښځینه بڼه ښیي

نه/ونه: بندېدنه، نمانځنه، غوښتنه او داسې نور

تیا: پراختیا، چوپتیا، پیاوړتیا او داسې نور

(c) ketabton.com: The Digital Library

توب: بریالیتوب، ماشومتوب، لېونتوب او داسې نور

تون: پوهنتون، مړستون (قبر)، نندارتون (نمایشګاه) او داسې نور

غالی: لوبغالی (سټېډیم)، اورغالی (د اور بلوولو ځای)

یادونه: د دې اړوند سپړنیز معلومات په مخکېني څپرکي کې درښودل شوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د وينا مهمې برخې

نوم:

نوم هغه کليمه ده، چې يو وګړی، ځای، څيز او احساس نوموي.

وګړی: اتل، ننګيال، ځلاند . . .

ځای: امريکا، لندن، کابل ، اسيا، ټاپو . . .

څيز: تيږه، مڼه، بکس، کټ . . .

احساس: ډار، خندا، غوسه، وياړ . . .

يادونه: ټړښتي او بېلښتي نومونه په تېر څپرکي کې راغلي.

د نوم ډولونه:

۱) ټولنوم (Common Noun):

د نومونو ډلې يا ټولۍ (کاټېګورۍ) تشريح کوي.

۲) ځانګړنوم (Proper Noun):

د نومونو په ټوليو (کاټيګوريو) کې ځانګړې بېلګه نوموي.

د رڼاوي لپاره لاندېنۍ بېلګې وګورئ.

ټولنوم . . . . ځانګړنوم

انسان . . . . سړی، ښځه، هلک، جينی

مېوه . . . . مڼه، هندوانه، کېلا

ژوی . . . . اوښ، غوا، سپی

څپرکی . . . . اوړی، ژمی، پسرلی

(c) ketabton.com: The Digital Library

میاشت . . . . غبرګولی، لیندۍ، وری

۳) ذات نوم (Concrete Noun):

د هغه څه نوم دی چې سړی یې یا لیدلای، لمسولای، اورېدلای او یا بویولای شي لکه:

انسان، ژوی، ځای، څوکۍ، او نور هغه څه چې جسمې بڼه لري

۴) مانا نوم (Abstract Noun):

د هغه څه نوم چې سړی یې نه لیدلای، لمسولای، اورېدلای او نه بویولای شي. په لنډه، ناجسمي شیان لکه:

مینه، ویاړ، وخت، سوله

تمرین:

لاندېني نومونه د نوم ډولونو په کومه کاتېګورۍ کې راځي؟

لومړی یو ستاسو لپاره حل شوی دی.

۱) منی: هم ځانګړ نوم دی او هم مانا نوم دی

۲) کتاب: ____________________

۳) اندېښنه: ____________________

۴) پکتیا: ____________________

۵) ولسوالي: ____________________

۶) نارنګ ولسوالي: ____________________

۷) رڼا: ____________________

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړ:

د کړ پېژندون:

هغه ويی دی چې کړنه او پېښه څرګندوي. کړ ته مهالويی هم ويل کيږي، دا چې له مهالونو سره اړول کيږي.

بېلګې: کول، راوړل، وهل، لمبېدل، رسېدل، خوړل، څښل او داسې نور

د کړ ډولونه:

۱) لېږند کړ (Transitive Verb) :

هغه کړ دی، چې تل په غونډله يا جمله کې له يو مفعول سره راوړل کيږي. هغه مفعول يو نوم، نومځری (ضمير) يا يو عبارت کېدای شي. کړونه لکه خوړل، نيول، وهل، څښل لېږند کړونه دي

بېلګې:

۱) زه اوبه څښم. (دلته کړ څښم دی او مفعول يې اوبه دی)

۲) هغه کبان نيسي. (دلته کړ نيسي دی او مفعول يې کبان دی.

۳) احمد زه ووهلم. (دلته کړ ووهلم دی او مفعول يې زه دی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴) زه ډېرې خبرې نه شم کولای. (دلته کړ " نه شم کولای" دی او ډېرې خبرې مفعول دی.)

د مفعول اخیستو تر څنګ د لېږند کړ بله ځانګړنه دا ده چې ځینې ځاني نومځري (زه، ته او ښځینه هغه) پر ما، تا او هغې بدلیږي، کله چې د کړند/فاعل یا د مفعول په توګه په غونډله کې راشي

په اوسمهال کې زه او ته پر ما او تا بدلیږي کله چې د یو "مفعول" په توګه راشي.

لومړۍ بېلګه: زما پلار ما نه وهي. (دلته ما د وهل مغعول دی)

دویمه بېلګه: هغه جینۍ تا نه ویني. (دلته تا د لیدل مفهوم دی)

په تېرمهال کې بیا ما، تا او هغې (ښځینه) د کړند په توګه کارېږي، نه د مغعول په توګه.

که لومړۍ بېلګه راواخلو او ساده بشپړ تېرمهال ته یې واړوو، نو داسې راځي 'زما پلار زه ووهلم'. دلته یانې ما پر زه بدل شوی دی.

لومړۍ بېلګه: ما هغه ونه لیده. (دلته ما د لیدل کړند دی او مفعول یې هغه دی)

دویمه بېلګه: تا زه ولې وواهلم؟ (دلته تا د وهل کړند دی او مفعول یې زه دی.)

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریېمه بېلګه: هغې ته ونه لیدې. (دلته هغې د لیدل کړند دی او مفعول یې ته دی)
یادونه: په تېرمهال کې ځاني نومځري (زه، ته، هغه، موږ، تاسو، هغوی) د لېږندکړ معفعول ګرځي او په اوسمهال کې کړند مفعول دوه ډوله دی چې دواړه له لېږندکړ سره په جمله کې راوړل کیږي.

۱) سیده مفعول (Direct Object)
۲) ناسیده مفعول (Indirect Object)

سیده مفعول هغه دی چې ارکړ (اصلي مفعول) یې په مستقیمه توګه اغېزمنوي. په پورتنیو بېلګو کې مفعولونه سیده دي.
که لومړنۍ بېلګه (زه اوبه څښم) د شننې لپاره بیا راواخلو، نو اوبه سیده مفعول او څښل ار یا تولیز کړ دی.
ناسیده مفعول هغه دی چې په جمله کې له سیده مفعول سره اړیکه لري. ځینې ژبپوهان یې د سیده مفعول ترلاسونی (ریسیپیېنټ) بولي، ځکه سیده مفعول ته رسیږي.
ځینې لېږند کړونه هم له سیده او هم له ناسیده مفعول سره راوړل کیږي.
ورکول، ښودل، پېرودل، کول او نور هغه کړونه، چې په "ول" پای ته رسیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګې:

۱) هغه ماته یوه ډالۍ راکړه. (دلته ' ماته' ناسیده مفعول دی او 'یوه ډالۍ سیده مفعول دی؛ او راکړه، چې د ورکولو پرمهالي بڼه ده، ار کړ دی).

۲) احمد ملګري ته د خپل ټولګي انځو وښود. (دلته ' خپل' "ملګري ته " ناسیده مفعول دی او "د خپل ټولګي انځور" سیده مفعول)

۲) نالېږند کړ (Intransitive):

هغه کړ دی چې بې له کوم مفعول کارول کېږي، لکه ژړېدل، خندېدل، ولاړېدل، وېرېدل او نور هغه کړونه چې په بدل یا کېدل پای ته رسېږي. ځینې کم بیا په بدل نه پایېږي لکه ژړل،ختل، خندل

بېلګې:

۱) زه ژاړم.
۲) هغه پر هره خبره خاندي.
۳) ننګیال سخت وډار شو.
۴) هغه له ونې وغورځېد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه څنګه چې مخکې یادونه وشوه، نالېږند کړونه **اکثر** په "ېدل" پای مومي او معتدي کړونه په "ول". په لومړني انځور کې د دواړو بېلګې کتلای شئ:

لازمي	لېږند
خوښېدل	خوښول
خوږېدل	خوږول
لړزېدل	لړزول
خبرېدل	خبرول
سوځېدل	سوځول
ګډېدل	ګډول
ډېرېدل	ډېرول
ځوربدل	ځورول

ځینې نالېږند کړونه دي چې له ستاینومونو څخه یې ریښه اخېستې وي، ډېرې ناکره کارول کېږي.

ناکره	کره
سپک کېږي	سپکېږي
مین کېږي	مینېږي
زوړ کېږي	زړېږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

کلک کېږي	کلکېږي

۳) چارکړ:

دا هغه کړ دی چې د نالېږند کړ په څېر کوم مفعول نه اخلي، خو د لېږند کړ غوندې يې کړند (فاعل) په اوښـــتي اکر (مغيره حالت) کې راځي، يانې که چېرې کړند يو نوم وي بيا زور پر "ې" اوړي، "ی" او "ي" پر "ۍ"، او که کړند يې نومځری وي، بيا زه/ ته/ هغه (ښځينه) پر ما/تا/هغې اوړي.

د چارکړ بېلګې:

ويل، ژړل، خندل، لمبل

لکه: ما/تا/هغې ..... ولمبل، وويل، وخندل او داسې نور

يا ښځينه + ې + چارکړ لکه: نجيبې وخندل/وويل .... دلته نجيبه پر نجيبې اوښتی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مرستیال کړ:

مرستیال کړ هغه کړ دی چې په یوه غونډله کې تل د یو ار کړ (اصلي فعل) بدرګه کوي او د دوی ښکارندویي کوي. دوی ارو کړونو ته ګرامري او دندیزه (فنکشنل) مانا ورزیاتوي.
دوی په جمله کې یواځې نه شي راتلای. که راشي، نو کومه مانا نه ورکوي.

یوه بېلګه:

ما ډوډۍ خوړلې ده. ← دغه غونډله کې ار کړ "خوړلې" دی او مرستیال کړ "ده" دی.
ما ډوډۍ خوړلې وه. ← وه مرستیال کړ

د پښتو مرستیال کړونه:

به:

۱. راتلونکي مهال ته اشاره کوي او هوډ او پرېکړو لپاره راځي.

بېلګې:

* زه به راشم. (راشم ار کړ دی او به مرستیال کر)
* زه به ډوډۍ وخورم. (وخورم ار کړ دی)
* زه به خامخا راځم. (راځم ار کړ دی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. په تېرمهال کې هغو کړنو ته اشاره کوي، چې ناشونتیا ښيي.

بېلګې:

* ما به دا کار کړی وای، خو ستړی وم.
* هغه به درغلی وای، خو تا خوابدی کړی و.

۳. یو ګمان یا انګېرنې لپاره راځي.

بېلګې:

* دا ځمکه لنده ده. باران به ورېدلی وي.
* اتل به په کارونو کې بوخت وي، ځکه چې اړیکه کمه نیسي.

ول:

هغه کړ دی چې شتون مانوي. دا له ارکړ سره په تېرمهال او راتلونکي مهال کې مرسته کوي. د تېرمهال په ځینو بڼو کې 'ول' خپل شکل بدلوي.

"ول" (Be) یوازېنی مرستیال کړ دی چې په اوسمهال او ساده تېرمهال کې د ارکړ په توګه هم راځي. لکه " زه خوشاله یم" (اوسمهال) او "زه خوشاله وم" (تېر مهال) ← ارکړ هغه کړ دی چې په غونډله کې یواځې راتلای شي او یوه مانا هم ورکوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په تېرمهال کې د "ول" اوړون:

وم، وې، و، وه، وو، وئ، وو (ول)

بېلګې:

* هغه نه و راغلی. (راغلی ارکړ دی او و مرستیال کړ)
* هغوی هلته تللي وو. (تللي ارکړ دی او وو مرستیال کړ)

په ارماني، شرطي، توصیفي یا هم (فرضي) او ګوماني تېرمهال کې "ول" خپله بڼه پر "وای" یا پر "وي" بدلوي. "وي" یوازې ګماني تېرمهال کې راځي.

بېلګې:

* کاش زه هلته وای. (ارماني)
* که زه راغلی وای، ښه به وای. (شرطي)
* هغه به درغلی وي، خو تا به نه وي لېدلی. (ګوماني)

باید:

فرض، پیاوړی وړاندیځ او پیاوړې سپارښتنه څرګندوي.

* زه باید دغه کار وکړم. (فرض)
* ته باید راغلی وای. (فرض)
* ته باید ډېر درس ووایې، ګنې ناکامېږې. (پیاوړی وړاندیځ)
* ته باید دغه فلم وګورې. ډېر خوند کوي.(پیاوړې سپارښتنه)

(c) ketabton.com: The Digital Library

شول:

په دې مرستيال کړ موږ يو توان يا يوه پېښنه ځرګندوو او کله نا کله په بشپړتېرمهال کې د "کېدل" پر ځای راځي.

توان په اوسمهال کې:

* زه دغه کار کولای شم.
* هغه لوړ ټوپونه اچولای شي.

جوړښت: کړ+ای + د شول اوړون په اوسمهال کې (شم/ شې / شي/ شو/ شئ/ شي)

توان په تېرمهال کې:

* ما دغه کار کولای شو.
* هغه لوړ ټوپونه اچولای شول.

جوړښت: کړ + ای + د شول اوړون په نابشپړ تېرمهال کې (شو/ شول/ شوه/ شوې).

شول په اوسمهال کې پېښنه نه شي ځرګندولای. هغه د "کېدل" په مرسته کېږي، لکه:

" يو څه بد پېښېږي". (پېښ + کېدل)

په تېرمهال کې بيا شول پېښنه ځرګندولای شي.

* پرون يوه چاودنه وشوه.
* نن سهار ډېر باران وشو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شول په بشپړ تېرمهال کې د "کېدل" پر ځای راځي.
هغو نالېږند کړونو لپاره چې ريښې يې له ستاينومونو يا له ځينو نومونو اخيستې وي لکه:
سړېدل، خفه کېدل، پخېدل، ډارېدل، زړېدل او داسې نور
* هغه وډار شو.
* هغوی ډېر خفه شول.
* اوبې سړې شوې.
جوړښت: نوم / ستاينوم + د شول اوړون په بشپړ تېرمهال کې.
يادونه :
که لا زمي کړ له بل ويي ريښه نه وي اخيستې لکه:
لمبېدل، غورځېدل او داسې نور بيا د شول کومه بڼه نه پکې راځي لکه
* هغه ولمبېده. (سم)   هغه لامبو شو. (ناسم)
* زه وغورځېدم. (سم)   زه غورځېد شوم (ناسم)

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېدل:

یوازې په بېچاره(مجهول) جمله کې د مرستیال کړ په توګه کارول کیږي . بېچاره جمله هغه ده چې فاعل پکې سم څرګند نه وي.

جمله کې د مرستیال کړ په توګه:

* هره ورځ انسانان وژل کیږي.
* بریالی کېدل ګرانه نه ده، که کوښښ وکړې.

وي:

یاد کړ په بېلابېلو حالتونو کې کاریږي:

د شونتیا (امکان) څرګندولو لپاره:

بېلګه

که چېرې باران وي، نو بیا ښا رته نه شو تللای.

که داسې وي، نو بیا سمه ده.

که چېرې هغه د ریاضي استاد وي، نو د دې سوال حلول اسان کار دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یو شرط څرګندولو لپاره:
بېلګه:
که احمد دغه کار کړی وي، نو اړيکې ورسره پرې کړه.

د ګومان څرګندولو لپاره:
بېلګه:
دا ځمکه ډېره لنده ده. ښايي پرون شپه ډېر باران ورېدلی وي.
دا ور خلاص دی. هسې نه چې غله راغلي وي.

د ټينګار څرګندولو لپاره:
بېلګه:
دا دې همدلته وي. مه يې ليرې کوه.
که غريب وي او که خان وي، خو بايد وستايل شي.
که هغه هلته هم وي، خو ته به مېلې ته راځې.

د پېرزوينې او هيلې څرګندولو لپاره:
بېلګه:
ژوندی دې وي افغانستان!

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټولو دې دغه لویه خوشالي مبارک وي!
دا به د خوښۍ وړ خبر وي چې زموږ جرګه ومني. (هیله)
څنګه به نه وي خوشاله چې خدای هر څه ورکړي دي.

د یو وړاندیځ څرګندولو لپاره:
بلېلګه:
دا به ښه وي چې ته پخپله ورشې او دا خبره ورسریه سپینه کړې.

هغه کړنې چې په راتلونکي تر یو ټاکلي یا اټکل شوي وخت پورې بشپړې شي:
بېلګه:
ته چې رارسېږې، ما به دغه کار ختم کړی وي.

طبعي حقایق لپاره:
بېلګه:
اوسپنې په غرونو کې وي.
دلته په اوړي کې ګرمي کمه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا لچۍ نه ده. د لچۍ پاڼې تر دې لویې وي.
مرګ حق دی، که څوک خوښ وي او که ناخوښ.

تمرین:

په لاندېنیو غونډلو کې ار کړ او مرستیال کړ په نښه کړئ او دواړو لپاره دوه بېل رنګونه د اسانتیا لپاره وکاروئ.

۱. زه کور ته ځم.
۲. ما لږه ډوډۍ وخوړه.
۳. ما هغه ته وویل چې دلته راشي.
۴. زه ستړی یم، ځکه چې ډېر کار مې کړی دی.
۵. زما ملګري دغه کتاب په یوه اوونۍ کې ولوست.
۶. زه به دغه کار ترسره کړم.
۷. احمد کولای شول چې راشي.
۸. هغه خوشاله و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستاينوم

دا هغه کليمه ده چې د نومونو اکر او ځرنګوالی تشريحوي لکه:
ښکلی، کوچنی، نری، ستر، لوی، سور، تور، ناسم، او داسې نور. ستاينوم د " ځنګه دی/ده/دي؟" پوښتنه ځوابوي.
په پښتو کې ستاينوم د نوم له نوږي (جنس) او شمېر (عدد) سره برابرېږي.

بېلګه:

* احمد يو هلک دی. ← که دغه غونډلې ته ستاينوم "ښکلی" ورزيات کړو، نو بيا داسې راځي.

" احمد يو ښکلی هلک دی".

دلته هلک نرينه يوګړی دی، نو ښکلی په نرمه "ی" ليکل کيږي. که د يوې جينۍ خبره وکړو، بيا ښکلی پر ښکلې بدليږي لکه:

" موسکا يوه ښکلې جينۍ ده".

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ستاینوم ډولونه:

د موقیعت له مخې دوه ډوله دی.

۱. برستاینوم - تر نوم مخکې راځي:

* یوه ښکلې ښځه راغله. (ښکلې تر نوم مخکې راغلی)
* دا سور ګاډی زما دی.

۲. لرستاینوم - تر نوم وروسته راځي:

* دغه سړی ربښتینی دی. (ربښتینی تر سړي وروسته راغلی)
* هغه ګاډی سور دی. (سور تر ګاډي وروسته راغلی)

د نوږي (جنس) اوشمیر نوم (عدد) له مخې د ځینو ستاینومونو اوړون.

۱. د هغو ستاینومونو نرینه بڼه چې په یو بیواک غږ پای ته رسیږي، په یو او ډېرګړي (مفرد+جمع) کې یو ډول پاتې کیږي یا په بله وینا، نه بدلیږي. خو ښځینه بڼه یې په دواړو حالتونو کې (یو اوډېرګړی) کې بدلیږي.

د سکالو رڼاوي (وضاحت) لپاره یوه بیلګه، چې څنګه په بیواک غږ پای ته رسېدونکې ستاینومونه د نرینه بڼې لپاره نه بدلیږي او ښځینه لپاره بدلیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فرمول:

نرینه یوګړی: ار (اصلي) حالت

نرینه ډېرګړی: ار حالت

ښځینه یوګړی: ار حالت + ه

ښځینه ډېرګړی: ار حالت + ې

که "سم" د بېلګې په توګه راواخلو:

نرینه یوګړی: سم (لکه: سم ځواب)

نرینه ډېرګړی: سم (لکه: سم ځوابونه)

ښځینه یوګړی: سمه (لکه: سمه خبره)

ښځینه ډېرګړی: سمې (لکه: سمې خبرې)

دوې معلومې استثناوې:

۱. شین: (نرینه ډېرګړی پر شنه بدلیږي)

۲. تریخ: (نرینه ډېرګړی په تراخه بدلیږي)

نورې بېلګې:

نرینه یو	نرینه ډېر	ښځینه یو	ښځینه ډېر
ستر	ستر	ستره	سترې
خوبښ	خوبښ	خوبښه	خوبښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوړ	لوړ	لوړه	لوړې
تور	تور	توره	تورې
کلک	کلک	کلکه	کلکې
وینښ	وینښ	وینښه	وینښې

۲: په زورکي (چې یوازېنی خپلواک غږ دی) پای ته رسېدونکي ستاینومونه هم په نرینه یو او ډېرګړي کې یو شان پاتې کېږي، لکه:

ښه، ویده، سپېره، تېره داسې نور

نرینه یوګړی: ښه / ویده / سپېره (په پښتونخوا کې ۀ)

نرینه ډېرګړی: ښه / ویده / سپېره (په پښتونخوا کې ۀ)

ښځینه یوګړی: ښه / ویده / سپېره

ښځینه ډېرګړی: ښې / ویدې/ سپېرې

که چېرې په هغه ستاینوم کې، چې په بېواک غږ پای ته رسېدلی وي، تر بېواک غږ مخکې اوږد یا لنډ "واو" راغلی وي، نو په هغوی کې د یوې ډلې نرینه ډېرګړی (مذکر جمع) بدلېږي او بله ډله یې بیا پورتنۍ (لومړۍ قاعدې) پورې اړه لري. د هغې ډلې، چې نرینه ډېرګړی یې بدلېږي، "و" پکې پر "ا" اوړي او په پای کې یې زورکی "ه" راځي. که د "خوږ (شرین) بېلګه راواخلو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

"ړ" يو بېواک غږ دی او تر "ړ" مخکې اوږد و راغلی. دلته که د خوړ نرينه جمع ليکل وغواړو، نو خواړه راځي. دلته و پر "ا" اوښتی او په پای کې يې زورکی راغلی. ستاينومونه دا لاندېني دي.

نرينه يو	نرينه ډېر	ښځينه يو	ښځينه ډېر
زوړ	زاړه	زړه	زړې
ووړ	واړه	وړه	وړې
لوند	لانده	لنده	لندې
کوږ	کاږه	کږه	کږې
موړ	ماړه	مړه	مړې
سوړ	ساړه	سړه	سړې
روڼ	راڼه	رڼه	رڼې
ړوند	ړانده	ړنده	ړندې
کوڼ	کاڼه	کڼه	کڼې
پوخ	پاخه	پخه	پخې
خوړ	خواره	خوره	خورې
پروت	پراته	پرته	پرتې
درون	درانه	درنه	درنې
دروند	درانده	درنده	درندې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه ورته ستاينومونه، چې داسې نه اړول کېږي سور (رنګ) او تود (ګرم) دي.

نرينه يو	نرينه ډېر	ښځينه يو	ښځينه ډېر
سور	سره	سره	سرې
تود	تاوده	توده	تودې

دويمه ډله چې لومړنۍ قاعدې پورې اړه لري، يانې نرينه يو او ډېروګړی يې يو شان پاتې کېږي.

نرينه يو	نرينه ډېر	ښځينه يو	ښځينه ډېر
تور	تور	توره	تورې
لوی	لوی	لويه	لويې
ډوب	ډوب	ډوبه	ډوبې
جوړ	جوړ	جوړه	جوړې
روغ	روغ	روغه	روغې
سمسور	سمسور	سمسوره	سمسورې

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیلښتي ستاینومونه:

۱. له کړونو رغېدلي:

* دردوونکی (له دردول)
* خواشینوونکی (له خواشینول)
* زړه وړونکی (له زړه وړلو څخه)
*ځلېدونکی (له ځلېدلو حخه)

۲. له نومونو رغېدلي:

* ستونزمن (ستونزه + من وروستاړی)
* مانیز: (مانا + یز وروستاړی)
* بېخونده: (بې مختاړی + خوند) او داسې نور

یادونه: له نومونو رغېدلي ستاینومونه نور د مختاړو او وروستاړو په برخه کې وګورئ.

د ستاینومونو درجې:

* تولیز (عادي) ستاینوم ← یوازې ستاینوم

لکه: " دا ښه هلک دی".

* پرتلیز ستاینوم ← تر...... لا / ډېر + ستاینوم

لکه: " دی تر تا لا ښه دی".

* تفصیلي ستاینوم ← خورا / تر ټولو + ستاینوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه: " دا تر ټولو / خورا ښه فلم دی".

تمرین:

په لا ندېنیو غونډلو کې ستاینوم ه نښه کړئ.

یادونه:

"په یوه غونډله کې تر یو ډېر ستاینومونه راتلای شي".

۱. دا ډېر ګلالی ماشوم دی.
۲. سپینغر د وطن یو هسک غر دی.
۳. دا یوه ښکلې جینۍ ده.
۴. دغه یو ستونزمن کار دی.
۵. دومره زړه راښکونکې سندره ما تر اوسه نه وه اورېدلې.
۶. هغه تل بېسوله خبرې کوي.
۷. خالد یو غوسناک هلک دی.
۸. الله (ج) ترهر څه ځواکمن دی.
۹. د ده زوی زښت نیازبین دی.
۱۰. احمد شا بابا یو زړور پاچا و.
۱۱. پرون ترغاک (طوفان) یوه نرۍ ونه ماته کړه.
۱۲. موږ په یو سولییز او پرمختللي هېواد کې ژوند کول غواړو.
۱۳. مږ هم پښتون دی او پړ هم.
۱۴. ژوندی دې وي افغانستان.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پښتو کې نابدلېدونکي ستاينومونه (صفتونه):

نابدلېدونکی ستاينوم هغه دی چې د نورو ستاينومونو په څېر د نوم له نوږي (جنس) او شمېر سره نه برابرېږي. په لنډه وينا، د دوی بڼه نه بدلېږي.

ياد ستاينومونه په پښتو کې هغه دي چې يا په زور "ه"، په څرګنده يې "ي" او يا په "الف" پايېږي.

د زور بېلګې: تکړه، ښايسته، تازه، خفه...

يوه بېلګه د رڼاوي لپاره:

* يو تکړه هلک
* يوه تکړه جينۍ
* ډېر تکړه هلکان
* ډېرې تکړه نجونې

د څرګندې "ي" بېلګې: شمالي، ډولي، برېښنايي، نشيي...

يوه بېلګه د رڼاوې لپاره:

يو ډولي هلک

يوه ډولي جينۍ

ډېر ډولي هلکان

ډېرې ډولي نجونې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د الف بېلګې: بېړا، هوسا، سفا

یوه بېلګه د رڼاوي لپاره:

یو هوسا ځای.

ډېر هوسا ځایونه.

یوه هوسا سیمه.

ډېرې هوسا سیمې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نومځري:

نومځري هغه کلمه ده چې د نومونو استازيتوب کوي، که هغه د انسانانو، ژويو يا شيانو وي. دغه کليمه په غونډله کې د نوم د تکرار مخه نيسي.

۱. پياوړي ځاني نومځري: په جمله کې کړند څرګندوي:

* لومړی تن يوګړی: زه / زما
* دويم تن يوګړی: ته / تا
* درېيم تن يوګړی نرينه: هغه / دی
* درېيم تن يوګړی ښځينه: هغه / دا
* لومړی تن ډېرګړی: موږ
* دويم تن ډېرګړی: تاسو
* درېيم تن ډېرګړی: هغوی / دوی

۲. کمزوري ځاني نومځري:

يوګړی	ډېرګړی
مې	مو
دې	مو
يې	يې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا مې کور دی	(دا زما کور دی)
دا مو کورونه دي	(دا زموږ کورونه دي)
دا دې کور دی؟	(دا ستا کور دی؟)
دا مو کورونه دي؟	(دا ستاسو کورونه دي؟)
دا يې کور دی.	(دا د هغه کور دی)
دا يې کورونه دي.	(دا د هغوی کورونه دي)

يادونه: "دې" په پښتو کې په نورو بېلابېلو حالتونو کې هم کارېږي.
لومړی حالت: د "ته/تا" نومځري استازيتوب کوي
دا کار دې ولې وکړ؟ (يانې "تا" دغه کار ولې وکړ؟)
دا به دې هسې ويلي وي. (يانې "تا" به دا هسې ويلي وي)

دويم حالت: د تولنومځري "ستا" استازيتوب کوي
دا دې ورور دی؟ (يانې دا "ستا" ورور دی؟)
ورور دې رانغی. (يانې "ستا" ورور رانغی)

درېيم حالت: د يوې يادې خبرې/ياد څيز استازيتوب کوي
په دې کې ګوتې مه وهه. (يانې په يو ياد کار يا خبره)
په دې اړه ستا اند څه دی؟ (د يوې خبرې په اړه اند پوښتل)

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم حالت: د نغوتې یا اشارې نومځري "دغه" استازیتوب کوي
په دې کور کې یوه بوډۍ اوسېږي. (یانې په دغه کور کې ...)
د دې سیمې نوم څه دی؟ (یانې د دغې سیمې نوم..)

پنځم حالت: د ښځینه نومځري "هغې" په توګه راځي
دې ما ته هېڅ نه دي ویلي. (یانې هغې ما ته هېڅ نه دي ویلي)
ما له نجیبې څه وپوښتل، خو دې ځواب رانکړ. (یانې هغې ځواب رانکړ)

شپږم حالت: د ټینګار لپاره
هغه دې دلته نه راځي. (یانې باید لته رانشي)
دغه کار دې وشي. (یانې باید دغه کار وشي)

اووم حالت: دعایي، غوښتني یا د مبارکۍ په حالتونو کې بیلګې:
اختر دې مبارک شه!
خدای دې تا ژوندی لري!

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳. د تول یا څښتنوالي نومځری:

زما، ستا، د هغه،/ دده، د هغې / ددې، زموږ، ستاسې، د هغوی/ د دوی

۴. مفعولي نومځری:

√ **سیده مفعولي نومځری** (Direct Object) :

ځاني نومځری هم د سیده مفعول په توګه کارول کیږي. سیده مفعول هغه دی، چې ار کړ (اصلي مفعول) یې په مستقیمه توګه اغېزمنوي.

بېلګې:

* خوشال زه ووهلم. ← خوشال دلته فاعل دی / زه یو سیده مفعول دی، چې ار کړ "ووهلم" یې په مستقیمه توګه اغېزمنوي.

* هغه موږ وروسته خبر کړو.

هغه او موږ دواړه ځاني نومځري کېدای شي، نو دې ته به ګورو چې کړنه یانې "خبرول" دلته څوک ترسره کوي. دلته هغه فاعل دی، نو ځاني نومځری دی او موږ سیده مفعول، دا چې ار کړ "خبر کړو " یې اغېزمنوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

√ ناسیده مفعولي نومځری (Indirect Object):

ماته، تاته، هغه / ده ته، هغې / دې ته، مونږ ته، تاسوته، هغوی، دوی ته. چې له ځاني نومځري سره "ته " سربل وي، نو ناسیده مفعولي نومځری ترې جوړوي.

ناسیده مفعول په غونډله کې له سیده مفعول سره اړیکه لري. ځینې ژبپوهان یې د سیده مفعول ترلاسونی بولي، ځکه چې ناسیده مفعول ته رسیږي.

بېلګه:

* هغه ما ته یو کتاب راکړ ← "هغه" یو ځاني نومځری دی او "ماته" ناسیده مفعول. په دغه جمله کې یو کتاب سیده مفعول دی چې ناسیده مفعول "ماته" رسیږي.

۵. پوښتنومځری: څوک، چا، کوم

درې واړه هم ځاني نومځري او هم سیده مفعولي نومځري کېدای شي. همدارنګه ناسیده مفعولي هم کېدای شي، که " ته" سربل ورزیات شي.

بېلګې:

* څوک راغی؟ ← دلته "څوک" کړند دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

* څوک يې وواژه؟ ← دلته "څوک" سيده مفعول دی.
* چا دغه کار وکړ؟ ← "چا" دلته کړند دی.
* هغه چا ته وويل؟ ← " چا ته " دلته ناسيده مفعول دی.

۶. د نغوتي (اشارې) نومځرى:

څيزونو، انسانانو، ژويو يا ځايونو ته نغوته کوي.

دغه (دغې)، دغو (همدا)، همدې، دې، همدوی، دوی، همده او داسې نور

يادونه:

د نغوتې نومځري د ځاني نومځرو غوندې په اوښتي اکر (مغيره حالت) کې بدلیږي.هغه بيا د ژبدوديزو پيرونو په څپرکي کې وګورئ.

۷. اړيکنومځرى:

چې – دغه نومځرى دوې جملې سره تړي.

بېلګه: دا هغه سړی دی چې ما درته ياداوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د "چې" ناسمه کارونه:

په خپلواکو غونډلو کې د "چې" پر ځای د "کوم چې"، "چا / څوک چې"، چېرته چې، او تر څو کارونه ناسمه ده.

د " کوم چې" پر ځای یوازې "چې" کارول:

ناکره: هغه انځور دې په یاد دی کوم چې ما درته ښوولی و.

کره: هغه انځور دې په یاد دی چې ما درته ښوولی و.

د "چا / څوک چې " پر ځای یوازې "چې" کارول:

ناکره: دا هغه سړی دی چا چې ډېر جرمونه کړي دي.

کره: دا هغه سړی دی چې ډېر جرمونه یې کړي دي.

ناکره: رونالډو هغه لوبغاړی دی څوک چې ټوله نړۍ پېژني.

کره: رونالډو هغه لوبغاړی دی چې ټوله نړۍ یې پېژني.

د "چېرته چې" پر ځای یوازې "چې" کارول:

ناکره: لندن هغه ښار دی، چېرته چې د ګنشمېر ملتونو وګړي اوسیږي.

کره: لنده هغه ښار دی چې د ګڼشمېر ملتونو وګړي پکې اوسیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د "تر څو" ناسمه کارونه:

ډېر پښتانه د "چې" اړیکوییکي پر ځای "تر څو" لیکي، څه چې ناسمه ده.

دا لاندېنۍ بېلګې وګورئ.

ناسم: موږ باید مبارزه وکړو تر څو خپل حق ترلاسه کړو.

سم: موږ باید مبارزه وکړو چې خپل حق ترلاسه کړو.

ناسم: ته باید ډېر درس ووایې تر څو بریالی شې.

سم: ته باید ډېر درس ووایې چې بریالی شې.

"ترڅو" بلخوا د "تر هغې" په ملتیا د وخت یو ځانګړی پېر (دوره) څرګندوي او هممهال یو شرط هم ښوولای شي. "تر څو" د جملې په دویمه برخه کې راځي، لکه:

- تر څو چې پسرلی راغلی نه وي، تر هغې کلي ته مه راځه. (د وخت پېر)
- تر څو چې تا دغه منفي دریځ نه وي پرېښی، نو تر هغې ته خپلې موخې ته نه شې رسېدای. (شرط)

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړول:

هغه کلیمه ده چې په یوه غونډله کې د ځای، مهال او د یوې کړنې یا پېښې څرنګوالي اړوند زیات معلومات ورکوي. کړول د څه ډول، کله، چېرې / چېرته پوښتنو ځواب ورکوي.

کړولونه (قیدونه) په څو ډولونو وېشل کېږي.

√ ستاینومیز کړولونه:

په پښتو کې ستاینومونه د کړولونو په توګه کارېدای شي. هغه مهال بیا یو ستاینوم یو کړ (فعل) نژدې تشریحوي.

* دغه ګاډی ډېر چټک ځي. (چټک یو ستاینوم دی، خو دلته یو کړ "ځي" تشریحوي، نو کړول ترې جوړ شو. که چېرې یې ګاډی تشریحولای، بیا به ستاینوم پاتې کېده، لکه:
" دا یو چټک ګاډی دی".

* زرغونې غلې وخندل. (غلی دلته ستاینوم دی، خو دا چې "خندل" تشریحوي، نو کړول ترې جوړېږي.

√ مهالي کړولونه:

نن، پرون، سبا ته، اوس، وروسته، بیا، همېشه، پخوا، مخکې، کله نا کله، تل ، ناوخته

(c) ketabton.com: The Digital Library

√ دځای کړولونه:

هلته، دلته، بر، لر، دېخوا، هاخوا، پورته، ښکته، د باندې، بهر، دننه، مخ ته، شاته، ښۍ خوا، کيڼه خوا، ترڅنګ، په خوا کې، ترمنځ، په منځ کې ...

√ د څرنګوالي کړولونه:

ناڅاپه، سخت، ورو ورو، په چټکۍ سره، په اسانۍ سره، په بيړه، په پام سره، په درناوي، په توګه، په مرسته، او داسې نور

ستاينومونه (صفتونه) چې له "په" سره راځي.

√ د اندازې کړولونه:

ډېر، لږ، زښت، خواره، پرېمانه، بېخي

√ د نفې کړولونه:

هېڅکله، هېچېرې

√ د لامل کړولونه:

له کبله، له لامله، ياني

√ د شونتيا کړولونه:

ښايي، کېداى شي، ګوندې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اړیکوییکی

هغه نیم خپلواک کړ دی چې غونډلې یا د غونډلو برخې سره نښلوي او مفکورې پیاوړې کوي.

تړ اړیکوییکی:

هغه اړیکوییکی دی چې یوه بېواکه غونډله له یوې خپلواکې غونډلې سره نښلوي. خپلواکه غونډله (جمله) هغه ده چې یواځې یا ګوښې درېدای شي او کومو اضافي معلوماتو ته اړتیا نه لري، چې له ژبدودیز پلوه يې بشپړه کړي.

بېلګې:

زه ښار ته ځم. ← دا یوه خپلواکه غونډله ده، چې یو فاعل، کړ او مفعول لري. بېواکه غونډله هغه ده، چې خپلواکې غونډلې پسې د زیاتو معلوماتو په موخه او ډېری د دمکۍ (کاما) په مرسته نښلول کیږي او یواځې نه شي راتلای. هغه زیات معلومات کېدای شي: مهالي، ځایي، لاملي او اړیکي یا شرطي.

بېلګه: هغه سړی، چې هلته لاړ دی، زما ورور دی.

" هغه سړی زما ورور دی" دلته خپلواکه غونډله ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

او 'چې هلته ولاړ دی' زيات اړيکي معلومات دي چې د 'چې' په مرسته د بېواکې غونډلې په توګه اړيکوييکي په خپلواکې غونډلې پسې تړل شوې.

دا لاندېني د پښتو تړ اړيکوييکي دي:

سره له دې چې	ځنګه چې
ان دا چې	چې (اړيکي)
کله چې (مهالي)	بيا (شرطي)
ځکه چې (لاملي)	دا چې (لاملي)
نو (لاملي)	نو ځکه (لاملي)
که	تر څو (مهالي / شرطي)
چېرته چې (شرطي)	که چېرې (شرطي)
بې له دې چې	يو ځل چې (شرطي)
مخکې له دې چې (مهالي)	

بېلګې:

زه ښوونځي ته لاړم، سره له دې چې/ان دا چې ناروغ وم.

ماته زنګ ووهه، کله چې کور ته راغلې.

مخکې له دې چې دربانډې ناوخته شي، ته بايد بيړه وکړې.

هغسې يې وکړه، څنګه چې ما درته ويلي وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه ډېره غوړه ډوډۍ خوري، نو ځکه يې په وينه کې کلوسترين ډېرېږي.
که چېرې بريالی کېدل غواړې، نو له هرې ماتې څخه يو څه زده کوه.

رابطې اړيکوييکی:

هغه اړيکوييکی دی چې وييونه، څو عبارتونه او يا څو خپلواکې غونډلې سره تړي.
لاندېني اړيکوييکي په پښتو کې د رابطې اړيکوييکي دي.
خو، او، بلکې، بيا

* تر "خو" او "بلکې" مخکې يوه دمکۍ (،) راځي لکه:
۱) زه راغلم، خو هغه هلته نه و.
۲) دغه نه، بلکې هغه کتاب يادوم.
۳) هغه ځان ومينځه، بيا يې ډوډۍ وخوړه.

همکار يا بشپړاند اړيکوييکی:

هغه وييکی دی چې له دوو وييکو جوړ وي او په ګډه همکارۍ سره د يوې غونډلې برخې له يوې بلې سره په اړيکه کې راولي.
په بله وينا، دوی تل يوه جوړه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندېني اړيکوييکي په پښتو کې همکار اړيکوييکي دي:

يا ...... يا:

يا ته راشه يا به زه درشم.

نه ..... نه:

نه مې دا خوښېږي، نه مې هغه.

نه يوازې ..... بلکې هم:

نه يوازې ته ګرم يې، بلکي زه هم.

هم .....هم:

هم ته ګرم، هم زه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سربل او وستربل:

سربل او وستربل نیم خپلواک ګړونه دي، چې په ګډه سره په یوه غونډله کې د یو نوم او نومځري بدرګه کوي او له هغوی سره د یوې ځانګړې ژبدودیزې اړیکې په موخه کارول کیږي. دوی په ټولیز ډول یو ځای، لوری، واټن، مهال، پرتله او تول (ملکیت) څرګندولای شي. په پښتو کې سربل تر یو نوم یا نومځري مخته راځي. سربلونو کې راځي: پر، په، له او تر. وستربل تر یو نوم یا نمځري وروسته راځي او په خپلواکه توګه لکه سربل نه شي کاریدای. په وستربلونو کې راځي:

کې، سره، لپاره، باندې، لاندې، مخکې، او داسې نور.

لاندېنی یوون ځای څرګندوي:

سربل	وستربل	بیلګه
په	کې	زه په کور کې یم.
پر	سر	هغه د بام پر سر ولاړه ده.
پر	باندې	کتاب پر مېز باندې کیږده.
تر	لاندې	بکس تر مېز لاندې پروت دی.
له	سره	د غر له سره ټول ښار لیدل کیږي.
تر	شا	فابریکه د ودانۍ تر شا ده.
تر	منځ	هلک د دوو ښځو ترمنځ ولاړ دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لانديني يوون لورى څرګندوي:

سربل	وستربل	بېلګه
له	څخه	هغه له کابل څخه راغی.
تر	پورې	ما تر ښار پورې ورسوه.

لانديني يوون مهال څرګندوي:

سربل	وستربل	بېلګه
له/تر	وروسته	هغه تر غرمې وروسته راځي.
له/تر	مخکې	زه تر اختر مخکې راځم.
تر	پورې	احمد تر سبا پورې هلته پاتېږي.

لانديني يوون اړيکه څرګندوي:

سربل	وستربل	بېلګه
له	سره	زه له هغه سره کور ته ځم.

لانديني يوون پار څرګندوي:

سربل	وستربل	بېلګه
د	لپاره	پاڅون د هغه لپاره هر څه کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نرینه او ښځینه نومونه پېژندل:

دا چې په پښتو کې ستاینوم، کړ او کړول د نوم له جنس سره برابرېږي ، نو اړینه ده چې د نومونو جنس وپېژنو.

√ ښځینه نومونه څنګه پېژندل کېږي:

* په زور پایېدونکي نومونه: مڼه، مرسته، هیله او داسې نور

یادونه: که په نوم کې تر زور مخکې ب راغلی وي، نو هغه نرینه وي. یانې په 'به' وروستاړي نومونه نرینه وي او هغه په پښتو کې ډېر کم دي لکه:

لاربه = لارښود

اوښبه = پر اوښ سپور سړی

کوربه = په انګرېزۍ کې چې هاسټ ورته وایي

لرګبه = د لرګیو ماتوونکی

* په ي پایېدونکي بېلښتي نومونه: خوشالي، ناروغي، ولسوالي او داسې نور. چې بېلښتي نومونه نه وي او په ي پایېدلي وي نو اکثر نرینه وي او هغه په شمېر کې لږ دي لکه ښکاري، نایي، قاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

* په ې پایېدونکي فاعلي نومونه: زده کوونکې، ښوونکې او نور

* په الف پایېدونکي نومونه: رڼا، ښکلا، دنیا، مانا او داسې نور

یادونه:

* په " الف" پایېدلی نوم که د یوې خپلوۍ نوم وي لکه کاکا، ماما، لالا او بابا، نو هغه نرینه وي.

* په اوږد "و" پایېدونکي نومونه :

سکالو، ښارو، بیزو، راډیو او داسې نور

* په "ۍ" پایېدونکي نومونه:

ډوډۍ، نړۍ، زارۍ، لونګۍ، نرۍ او داسې نور

* ترښتي او بېلښتي (ترکیبي او اشتقاقي) نومونه په تیا، یا ، واله ، ګره، منه تاړو.

چوپتیا، بریا، وسلواله، انځورګره، ډګرمنه او داسې نور

(c) ketabton.com: The Digital Library

√ نرینه نومونه څنګه پېژندل کېږي:

* په ی پایېدونکي نومونه: سړی، ننګیالی، پسرلی، منګی، اوړی او داسې نور

نرینه فاعلې نومونه: زده کوونکی، ښوونکی، خرڅوونکی ...

* په زورکي پایېدونکي نومونه: لېوه، زړه، تره، کارغه، پسه او داسې نور

← **یوه استثنا:** "اوبه" ښځینه جنس لري.

*په لنډ و پایېدونکي نومونه: الو، لېږو، ماښو، پاړو

* ترښتي او بېلښتي نومونه په تګ، ښت، نګ، وی، وال، ګر، توب **تاړو:** پرمختګ، خوځښت، ننګ، غورځنګ، درناوی، رڼاوی، بریالیتوب، ماشموتوب، وسله وال، انځورګر، ډګرمن...

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هغو نومونو نوږی یا جنس څنګه معلوموو چې دا پورتنۍ ځانګړنې نه لري یا په نورو ټکو، چې په ا/ ه/ و/ ی/ ي/ ې نه وي پایېدلي. هغه نومونه چې شمېرل کېږي، د هغوی نوږی د "یو" یا "یوه" شمېرنوم په مرسته معلوملای شئ. که "یو" ورسره جوړ وي، نو نوم نرینه دی او که "یوه" ورسره جوړ وي، بیا ښځینه دی.

نرینه نومونه:

یو توپ، یوکټ، یوغر، یوکال، یوهلک او داسې نور

ښځینه نومونه:

یوه بړستن، یوه ورځ، یوه لوښت، یوه مېرمن، یوه لمن ....

هغه نومونه چې نه شمېرل کېږي، د هغوی نوږی (جنس) د لږ/ ډېر/ زیات/ کم (د انداز کړولونو) په مرسته معلومولېږي.

که لږ / ډېر / زیات/ کم ورسره سمون خوري، بیا نو نوم نرینه جنس لري او که لږې/ ډېرې/ زیاتې/ کمې ورسره جوړ راشي، بیا نوم ښځینه نوږی لري.

نرینه:

لږ/ډېر/کم/زیات + سابه، واښه، تېل، بانه، خواږه

ښځینه:

لږې/ ډېرې / زیاتې / کمې + اوبه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نرینه او ښځینه نومونو یو او ډېرګړی

دا چې په پښتو کې ستاینوم، کړ او کړول د نوم له شمېر سره برابرېږي، نو اړینه ده چې د نومونو د مفرد او جمع قاعدې وپېژنو.

* په نرمه "ی" پایېدلي نومونه په "ي" جمع کېږي.

یو سړی – ډېر سړي

یو منګی – ډېر منګي

یو ښاروی – ډېر ښاروي

یادونه:

که چېرې په نرمه "ی" پایېدلي نومونه نسبتي وي لکه د یو ځای اوسېدونکی، نو بیا په "ان" ځایناستي جمع کېږي لکه:

کابلی ← کابلیان، پېښوری ← پېښوریان، امریکایی ← امریکایان ، سواتی ← سواتیان او داسې نور

* په "ي" پایېدلي ښځینتي نومونه په "ۍ" جمع کېږي.

یوه ناروغي – ډېرې ناروغۍ

یوه خوشالي – ډېرې خوشالۍ

یوه سیالي – ډېرې سیالۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه: که په څرګنده ي پايېدونکي نرينه نومونه وي، بيا په ان تاړي جمع کيږي:
ښاري - ښاريان
ښکاري - ښکاريان
نايي – نايان

* په "ي" پايېدلي ښځينه نومونه په "ې" جمع کيږي، يانې يو شان پاتې کيږي:
يوه زده کوونکې – ډېرې زده کوونکې
يوه ښوونکې – ډېرې ښوونکې

* په زور "ه" پايېدلي نومونه په "ې" جمع کيږي.
منه – منې
شېبه – شېبې
ونه – ونې

(c) ketabton.com: The Digital Library

* په "ۍ" پایېدلي نومونه هم په "ۍ" جمع کېږي:
ځولۍ – ځولۍ
خوبانۍ – خوبانۍ
ګېډۍ – ګېډۍ

يوازې نجلۍ پر نجونې بدلېږي

* په "الف" پایېدلي نومونه په "وې" جمع کېږي:
مانا – ماناوې
رڼا – رڼاوې
دعا – دعاوې

یادونه: که په "الف" پایېدلي د خپلویو یا رشتو نومونه وي، نو په "ګان" جمع کېږي لکه: ماما ← ماماګان، کاکا ← کاکاګان، لالا ← لالاګان

* په اوږد "و" پایېدلي نومونه په "ګانې" جمع کېږي:
سکالو (موضوع) - سکالوګانې
راډیو - راډیوګانې
بیزو - بیزوګانې
ښارو - ښاروګانې
زانګو – زانګوګانې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لنډه واو پایېدلي ویيونه په "ګان" تاړي جمع کيږي:
لېږو (بېنډۍ) - لېږوګان
الو - الوګان
ټاپو - ټاپوګان
کدو - کدوګان (خو نن سبا کدوان دود دی - یانې "ګ" پکې غورځېدلی)
* د ژونديو یا ساکښو شيانو نومونه چې په یو بېواک غږ پایېدلي وي په "ان" پای مومي (اکثر) لکه:
هلک – هلکان
ځوان – ځوانان
ليکوال – ليکوالان
یادونه: له ا/زور(ه)/ ې/ي/و پرته ټول غږونه بېواک غږونه دي.
* د ناژونديو او بېسا شيانو نومونه، چې په بېواک غږ پایېدلي وي، په "ونه" پای مومي لکه:
قلم – قلمونه
کور – کورونه
ټوپ – ټوبونه
انځور– انځورونه
تصوير – تصويرونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

* په زورکي پايېدلي نومونه په جمع کې کله "ان" اخلي او کله "ونه":

بېلګه: ٰلېوه ـ ٰلېوان، زړه ـ زړونه، تره ـ ترونه، کارغه ـ کارغان

د ځينو رشتو نومونه بيا بېقاعدې وي لکه:

يوګړی	ډېرګړی	يوګړی	ډېرګړی
مور	ميندې	ورور	ورونړه
لور	لونړه/لورګانې	زوی	زامن
ترور	ترېندې	خور	خوېندې
وراره	ورېرونه	خوريي	خوريونه

ځينې نور بېقاعدې نومونه چې په زورکي پايېږي:

يوګړی	ډېرګړی	يوګړی	ډېرګړی
خر	خره	شکونړ	شکانړه
غل	غله	سکور	سکاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژبنی سمون:

کله چې یوه ژبه پورویيونه (له بلې ژبې اخیستل شوي ییونه) خپلوي، نو له خپلو ګرامري قاعدو سره يې برابروي. پښتو ته چې کوم عربي وييونه رادننه شوي، نو موږ يې له خپلو غږونو او ژبدوديزو قاعدو سره نه برابروو.

لکه په محصلين کې ين د عربي وروستاړی دی. په پښتو کې بايد ان وروستاړی ورپسې وتړو، ياني محصلان.

همدارنګه د موضوعات پر ځای موضوعګانې ځکه چې ات د عربي وروستاړی دی.

ورته بېلګې:

عربي بڼه	پښتو بڼه	عربي بڼه	پښتو بڼه
شرايط	شرطونه	امکانات	امکانونه
قواعد	قاعدې	حالات	حالتونه
مطالب	مطلبونه	مضامين	مضمونونه
مسولين	مسولان	مقاصد	مقصدونه
لغات	لغتونه	مجرمين	مجرمان
معلمين	معلمان	مبارزين	مبارزان
مخالفين	مخالفان	نقصانات	نقصاونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

حقوق	حقونه	اسباب	سببونه
خيالات	خيالونه	روابط	رابطي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پښتو یېګانې

په پښتو کې پنځه ډوله یېګانې شته چې هره یوه یې د کارونې بېل او ځانګړي ځایونه لري.
په دې څپرکي کې هره "یې" په سپړنیز ډول تشریحېږي.

نرمه "ی" - ay

۱. د ځینو نرینه یوګړیزو (مفرد) نومونو لپاره لکه:
سړی، پسرلی، منګی، زمری، اوړی، لرګی داسې نور

۲. د هغو ستاینومونو لپاره چې د نرینه یوګړیز نومونو لپاره کارول کیږي لکه:
√ بریالی: احمد بریالی دی.
√ ننګیالی: خوشال بابا ننګیالی و.
√ ښکلی: دا یو ښکلی منګی دی.
√ نری: دا سړی نری دی.

۳. د هغه یوګړیز نرینه نومونو لپاره چې له کړونو (فعلونو) څخه منځ ته راشي لکه:
√ زده کوونکی => له زده کولو څخه
√ کارکوونکی => له کار کولو څخه
√ څېړونکی => له څېړلو څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

√ خرڅوونکی => له خرڅولو څخه

۴. همدارنګه د کړونو په پای کې، چې کړند یا مفعول پورې اړه لري او هغه نرينه يوګړی (مفرد) وي لکه:

- ما کارکړی دی. ("کړی" تولیز کړ دی او "دی" مرستیال کړ، چې "کار" پورې اړه لري او "کار" نرينه يوګړی دی او مفعول په توګه کارول شوی)

- زه راغلی یم. ("راغلی" عمومي کړ دی، چې "زه" پورې اړه لري او دغه "زه" دلته د فاعل په توګه کارول شوی)

یادونه:

که دغه دویمه غونډله یوې جینۍ ویلې وای، نو بیا به مو د "راغلی" پر ځای "راغلې" لیکل، ځکه چې جینۍ ښځینه وګړی دی. خو ددې اړوند معلومات به تاسو د اوږده "ې" په برخه کې ترلاسه کړئ.

۵. د ځینو عمومي او ډېرو کارېدونکو نرينه نومونو په پای کې راځي لکه: ځای، پای، درناوی، سپیناوی، غبرګاوی، بچی، مخنیوی، لاسنیوی، رڼاوی، زوی، خوی، لوی، بوی، مړی، راتلونکی،وګړی، ژوی، څاروی، اوړی، ژمی، منی، څلی، ښاغلی ...

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاملرنه:

په لنډو ټکو، نرمه "ی" د هر هغه ويي لپاره راځي، چې نرينه وي او يوګړی وي.

بېلګې:

- هغه سړی يا وګړی، چې له نورو سره مرسته کوي، به تل بريالی وي.
- د هغه خواپورې ځپرکی اوړی دی او د ډېر ساړه له کبله ژمی خوند نه ورکوي.
- زمری داسې يو غښتلی او وېروونکی ژوی دی، چې د ځنګل پاچا يادېږي.
- احمد خپلې مور غره ته لرګيو پسې لېږلی و او ده له ځان سره يو ستر لرګی راوړی دی.
- خوشال بابا داسې يو پياوړی او توريالی جنګيالی و، چې د پښتو په شعرونو کې ډېر يادېږي.
- هغه د مېوو پلورونکی يو رښتينی سړی دی، نو ځکه هر پېرودونکی دده له هټۍ سودا اخلي.
- اتل د نهم ټولګي يو تکړه زده کوونکی دی.
- ما هغه ته يو ليک لېږلی دی، خو ده لا ځواب نه دی راکړی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- ما دغه کتاب دوې میاشتې مخکې پېرودلی و او اوس مې بشپړ لوستلی دی.
- دا یو ښکلی ځای دی. هر ډول زرغون نیالګی پکی پیدا کیږي.
- په پای کې هر څه ښه کیږي. که ښه نه شول، نو لا پای نه دی.
- درناوی د هغو لپاره نه دی چې وړ یې نه وي، بلکې د هغو لپاره، چې لیاقت یې لري.
- زموږ ښوونکی ډېر پتمن سړی دی. هر څوک یې درناوی کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوږده ''ې''

۱. دغه "يې" د ښځينه نومونو ډېرګړي (مونث جمع) لپاره، چې په زور (ه) پای ته رسېدلي وي، راځي لکه:

يوګړی	ډېرګړی
ښځه	ښځې
منه	منې
غوښه	غوښې
ببلګه	ببلګې

۲. د ښځينه نومونو اوښتي پېر (مغيره حالت) لپاره چې سربلونه ورسره وي يا په تېرمهال کې وکارول شي لکه:

ببلګې په توګه:

- ددغه ونې ښاخونه
- د منې اوبه ګټورې دي.
- هغې ښځې ته مو څه وويل.
- دغې ونې ته اوبه ورکړه.
- جميلې وويل چې خوابدې ده.(تېرمهال- جميله پر جميلې اوښتې)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳. د هغو ستاینومونو لپاره چې د ښځینه نومونو د ډېرګړي لپاره کارول کیږي لکه:

ښکلې، ښځې، خوږې مڼې، ژېړې کیلې، سرې غوښې، ښې بیلګې، خوندورې شیبې او داسې نور.

۴. د ځینو هغه ښځینه ستاینومونو لپاره، چې نرینه بڼه یې په نرمه "ی" پایېدلې وي لکه:

نرینه	ښځینه
منلی	منلې
کړېدلی	کړېدلې
ځورېدلی	ځورېدلې
پېښېدونکی	پېښېدونکې
زړه وړونکی	زړه وړونکې
سوځېدونکی	سوځېدونکې

۵. د هغه ښځینه فاعلي نومونو لپاره چې له کړونو منځ ته راشي او نرینه بڼه یې په نرمه ی وي لکه:

- یوه زده کوونکې
- یوه څېړونکې
- یوه شنونکې
- یوه خرڅوونکې

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶. همدارنګه د هغه کړونو په پای کې چې کړند (فاعل) یا مفعول پورې اړه لري او هغه ښځینه یوګړی وي لکه:

- ما دغه خبره نه ده کړې.

(دلته "کړې" یو کړ دی، چې په اوږده "ې" لیکل شوی، دا چې "خبره" ښځینه یوګړی دی)

- ګلا لۍ نن ښوونځي ته نه ده راغلې.

(دلته "راغلې" یو کړ دی، چې په اوږده "ې" لیکل شوی، ځکه چې ګلا لۍ ښځینه یوګړی دی)

۷. "دې" نومځري لپاره:

دې یو نومځری یا ضمیر دی، چې یوې کړنې ته اشاره کوي، چې د دویم کس مفرد "ته" لخوا ترسره شوې وي یا پخپله د "ته" استازیتوب کوي.

همدارنګه "دې" ښځینه ځاني نومځری دی، چې په تېرمهال کې کارول کیږي.

سربېره پر دې "دې" د اشارې نومځري په توګه کارول کیږي.

بېلګې:

- دا دې ولې وکړ؟ (یاني تا دا کار ولې وکړ)
- ددې سیمې خلک ښه نه دي. (دلته د اشارې نومځری)

(c) ketabton.com: The Digital Library

• دې ماته وویل، چې دې ته ورشم. (دې یاني کوم ښځینه وګړی)

یادونه:

په عمومي ډول "دې" د "مې" او "یې" په څېر یو کمزوري ځاني نومځری دی.

۸. په ځینو نومونو کې د غږ له مخې:

	کې	چې	کېناستل
هسې	پکې	بېلا بېل	بېل
باندې	پرېښودل	وړاندې	مخکې
لېږل	پېژندل	داسې / همداسې	
پرې	شمېره	ولې(Why)	
بېلتون	بېلول	چېرې/ چېرته	
هېواد	هېرول	یوازې (فقط/ Only)	
خېړل	انټرنېټ	یواځې (تنها /Alone)	
ډېر اغلې ګڼې تېز	لاندې پېښه بلکې کېدل	در / ور / راپسې مېله مېز لېرې (ورایه)	

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېرش	څلوېښت	شپېته

کېږي / لګېږي / کېدل او نور هغه وییونه چې په یږي پای ته رسېږي، لومړۍ (یا) یې اوږده "ې" وي.

بېلګې:

۱. تاسو ته له خوښۍ ډکې شېبې غواړم.
۲. د نیکریزو په شپه ډېرې ښځې زموږ مېلمنې وې.
۳. هغه ماته په دې اړه یو څو بېلګې راکړې، نو بیا پرې ښه پوه شوم.
۴. د دغې سیمې خلک د اوبو له کمي سره مخامخ دي.
۵. ما ته د هغې کور معلوم دی.
۶. دغې خبرې ته باید د ټولو پام راوګرځول شي.
۷. په بازار کې سمسورې مېوې راغلې دي. لکه: خوږې سرې منې، پخې ژېړلې کیلې، غټې مندتې.
۸. ښایسته خلک هغه وي، چې تل ښکلې او اغېزمنې خبرې کوي.
۹. زموږ کمپنۍ د تېرکال په پرتله ډېرې پایښتې ګټې وکړې.
۱۰. ملاله یوه خواریکښه زده کوونکې ده.
۱۱. اغلې ملکه د سیاسي چارو شنونکې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲. زه په کابل کې اوسېدل غواړم، دا چې کابل زما د خوښې ځای دی.

ځرګنده "ي"

۱. د کړونو په اوړون کې راځي چې په اوسمهال کې وي او کړند / فاعل يې درېيم کس يو/ډېرګړی " هغه او هغوی" وي، لکه:

- هغه کار کوي یا هغوی کار کوي.
- احمد دلته نه راځي.
- د هغه پلار چای څښي.

۲. د ځينو نرينه نومونو ډېرګړي (جمع) په پای کې راځي، چې يو ګړی يې په نرمه "ی" پای ته رسېدلی وي لکه:

يوګړی	ډېرګړی
ملګری	ملګري
سړی	سړي
منګی	منګي
زېری	زېري
مزی	مزي

(c) ketabton.com: The Digital Library

بچۍ	بچي

۳. د نرینه ستاینومونو ډېرګړي په پای کې:

- زمونږ ملګري تل بریالي راځي. (بریالی دلته ستاینوم دی او دا چې ملګري ډېر او نرینه دي، نو "بریالي" لیکلی کېږي)
- زمونږ هېوادوال مېړني خلک دي. (مېړنی دلته ستاینوم دی او دا چې هېوادوال ډېر او نرینه دي، نو مېړني لیکلی کېږي)

۴. د نرینه یوګړیز نومونو په اوښتي پېر (مغیره حالت) کې راځي

اصلي اکر	اوښتی اکر
ننګیالی	ننګیالي ته / د ننګیالي
سړی	د سړي / سړي ته
اوسمهال	**تېرمهال**
توریالی هغه وژني	توریالي هغه وواژه
زمری غرڅنۍ خوري	زمري غرڅنۍ وخوړه

۵. له ستاینومونو څخه منځته راوړل شویو نومونو په پای کې:

ستاینوم	نوم
خوشال	خوشالي

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوښ	خوښي
ناروغ	ناروغي

۶. په ځینو ویيونو کې د غږ له مخې:

لیدل	نیول	لیکنه	لیکل	بریدګر	برید
ځیږ	سوځیږي	لګیږي	کیږي	لیدنه	لید
مینځل	ویښ	اړین	شمالي	سوېلي	پیشو
خیرن	سوله ییز	شین	ټینګ	هیله	مینه
توپیر	سمه ییز	ځیر	پیر	ډولي	ټپي

بېلګې:

۱. هر څوک ډېر ملګري لرلای شي، خو یو پکې تر ټولو نژدې وي

۲. ما تاته دوه زېري راوړي دي. یو بد دی او بل ښه.

۳. ده ته خدای دوه ښکلي مشومان ورکړي دي.

۴. بریالي خلک تل له نورو سره مرسته کوي.

۵. د هغه بچې ډېر نازولي دي. په مینه یې لوی کړي دي.

۶. توریالي ننګیالي ته وویل چې هلته ورشي.

۷. هغه ژوند بې مانا دی چې خوښي او خوشالي پکې نه وي.

۸. د هغه ناروغي رنځپوهانو نه شوه معلوملای.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹. تر هغې وروسته هغوی بیا دلته نه دي راغلي.

۱۰. تر ډوډۍ خوړلو مخکې باید هر انسان لاسونه پاک

ښځینه "ۍ"

۱. د ځینو ښځینه نومونو یوګړي لپاره:

دوډۍ / خولګۍ / نړۍ / لړۍ او داسې نور

۲. د هغو نومونو ډېرګړي لپاره چې یوګړی یې یا په "ي" یا په "ۍ" پایېدلی وي لکه:

یوګړی	ډېرګړی
خوشالي	خوشالۍ
ناروغي	ناروغۍ
زاري	زارۍ
نړۍ	نړۍ
لړۍ	لړۍ

- یوه استثنا: نجلۍ په نجونې اوړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدارنګه د پورتنیو نومونو په اوښتي اکر (مغیره حالت) کې:

اصلي بڼه	اوښتې بڼه
خوشالي	د خوشالۍ شېبې دې په برخه شه.
ناروغي	د دغې ناروغۍ لامل باید معلوم شي.
خوښي	ستا د خوښۍ لپاره زه هر څه کوم.

۳. هغه ستاینومونه چې په "یالی" وروستاړي پای ته رسېږي، د هغوی ښځینه بڼه په ښځینه "ۍ" پای ته رسېږي.

نرینه بڼه	ښځینه بڼه
بریالی	بریالۍ
توریالی	توریالۍ
ننګیالی	ننګیالۍ
ښیالی	ښیالۍ (ښایسته)

د هغه ستاینومونو ښځینه بڼه چې له سربلونو او کړولونو لکه لاندې، باندې، پورته، بهر، برنی او داسې نور څخه منځته راغلي وي، یوازې په "ۍ" پای مومي. پورته ځینې بېلګې راغلې هم دي.

نرینه بڼه	ښځینه بڼه	نرینه بڼه	ښځینه بڼه
باندینی	باندینۍ	یوازینی	یوازینۍ
بهرنی	بهرنۍ	لاندینی	لاندینۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورتني	پورتنۍ	منځني	منځنۍ
دننني	دننني	برني	برنۍ
لومړی	لومړۍ	ننني	ننني

۴. په نورو ښځينه نومونو د غږ له مخې کې:

خولګۍ	خولۍ	ځولۍ/جولۍ	نجلۍ
مرۍ	ګولۍ	ډوډۍ	نړۍ
سيلۍ	ماڼۍ	خوبانۍ/مندته	کيږدۍ
ګيډۍ	غالۍ	هوسۍ/Deer	هيلۍ
سپوږمۍ	مرغۍ	لکۍ	بېنډۍ

- **د نجونو نومونه لکه:**

ګلالۍ، ملالۍ، خوبانۍ، اوږۍ، دورخانۍ، ګلمکۍ داسې نور

- د يو ځای ښځينه اوسېدونکي لکه:

کابلۍ، پېښورۍ، يوسفزۍ، کندهارۍ او داسې نور

يادونه:

لکۍ واله "ۍ"، او همزواله "ئ"، هېڅکله د ويي په منځ يا پيل کې نه راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګې:

۱. د کرېکټ د سيالیو لړۍ تر راتلونکې میاشتې وغځېده.

۲. په نړۍ کې ډېر هېوادونه شته چې خلکو ته یې هره ورځ ډوډۍ نه رسېږي.

۳. خدای دې زموږ د ملت ډېرې خوښۍ او خوشالۍ په برخه کړي.

۴. ددغې ناروغۍ لامل نومېرنه ډاکټرانو ته ناشونې برېښي.

۵. اتل هره ورځ سره خولۍ پر سروي.

۶. هغه د ستوني ډاکټر ته لاړ، ځکه چې مرۍ یې خوږېده. ډاکټر ده ته ښې ګولۍ ورکړې.

۷. د غره پر سر مې له جانان سره یوه کیږدۍ جوړه کړه.

۸. ما ډنډ ته یو څو توتې وچه ډوډۍ وشړله چې هیلۍ یې وخوري.

۹. ډېرې زارۍ مې ورته وکړې، خو زما خبره یې ونه منله.

۱۰. پر هغه باندې زما ګیډۍ ګیډۍ سلامونه وایه.

۱۱. په پښتو ژبه کې ډېرې خوږې لنډۍ پیدا کیږي.

۱۲. د میوند ملاله به زموږ په زړونو کې ژوندۍ وي.

۱۳. دومره یوه ښکلې او کوچنۍ نجلۍ ما بل چېرته تر اوسه نه وه لیدلې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همزواله "ئ"

دا په کړونو کې راځي، چې کړند / فاعل يې دويم کس ډېرګړی "تاسو" وي او د پوښتنې په بڼه وي، لکه:

- تاسو څه کوئ.
- هلکانو تاسو کله راغلئ؟

چې ډېرو همدارنګه همزواله "ئ" په بوليو / امرونو کې راځي تنو ته وي لکه:

- ماشومانو راځئ، ډوډۍ وخورئ!
- ملګرو دلته راشئ او کېنئ!

يادونه:

همزواله "ئ" هېڅکله د ويي په منځ يا پيل کې نه راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګې:

١. ګرانو هېوادوالو راځئ، چې په ګډه سره خپل هېواد اباد کړو.
٢. ورونړو! مهرباني وکړئ، ځوړ مه کوئ او غلي کېنئ!
٣. تاسو چې کله راورسېدئ، نو ماته زنګ ووهئ.
٤. ښوونکي خپلو زده کوونکو ته وویل، "غلي شئ او ښه غوږ ونيسئ".
٥. ټول راشئ او له ما سره په دې کار کې مرسته وکړئ.
٦. احمده، اتله او پاڅونه، تاسو چېرې تللي وئ؟
٧. هلکانو! تاسو ولې دلته بې له پرېښې (اجازې) راغلئ؟ بل ځل ته بايد پوښتنه وکړئ او اجازه واخلئ.
٨. پلار: " بچو تاسو لږ دلته راشئ، زه څه درته ويل غواړم".

نرمه "ی" او که اوږده "ې":

- ننګيال يو ډاکټر دی او دده ښځه يوه ښوونکې / ښوونکی ده.
- نن له موږ کره پاتې / پاتی شه.
- اباسينه! ژوندی / ژوندې اوسې.
- ته ولې دلته راغلې / راغلی؟
- اجمل دلته نه دی / دې راغلې / راغلی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- ښاغلی / ښاغلې ځلاند په ښوونځي کې یو ښوونکی / ښوونکې دی.
- نجیب یو غښتلی / غښتلې سړې / سړی دی.
- هغه ډېرې خبرې / خبری کړې / کړی دي.
- پسرلې / پسرلی هغه څپرکی دی / دې، چې ګلان پکې / پکی راشنه کېږي.

نرمه "ی" او که لکۍ واله "ۍ":

- ښوونځی / ښوونځۍ د رڼا کور دی.
- هغه ډېر خواشینی / خواشینۍ شو.
- هغه ډېرخوابدی/خوابدۍ شو، چې کله یې د خواشینی / خواشینۍ خبر ترلاسه کړ.
- ګلالۍ / ګلالی ښکلې نجلۍ / نجلی ده.
- دا یوه سپینه زمرۍ / زمری ده.
- پسرلی / پسرلۍ هغه څپرکی دی چې ګلان پکې راشنه کېږي.
- ماته لږه پسرلنۍ / پسرلنی مېوه راوړه.
- پورتنی / پورتنۍ کتاب او پورتنی / پورتنۍ کتابچه راکړه.

لکۍ واله "ۍ" او که همزواله "ئ"

- راشئ / راشۍ، چې مړۍ / مړئ وخورو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- تاسو دلته څه کوئ / کوۍ؟
- په نرۍ / نرۍ کې ډول ډول پښتونه / نژادونه ژوند کوي.
- زما په بې خبرۍ / خبرۍ کې یې دغه کار وکړ.
- دا لیکنه باید تاسو ټول ولولئ / ولولۍ.
- مهرباني وکړئ / وکړۍ دلته کېنئ / کېنۍ.
- دده د کور په هره کوټه کې یوه ستره غالۍ / غالئ پرته ده.
- پر دې وړوکي سړک دومره ستره لارۍ / لارئ نه شي تللای.
- د هغه لور لکه چې ناروغه ده. ډېره نرۍ / نرئ برېښي.

ګرانو لوستونکو! په دې درس کې تاسو ته یو تمرین برابروو، چې د ټولو یېګانو سمه کارونه زده کړئ. لاندېني متنونه زما لخوا ژباړل شوې کیسې دي، چې ټولې یېګانې پکې کارول شوې دي. تاسو باید هڅه وکړئ، چې په نښه شویو وییونو کې سمه بڼه په ګوته کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړۍ کیسه

یو وخت یو هلک و، چې / چي شپون و او د مېږو رمه یې / یي بووله او څارله. یوه ورځ دغه هلک له ډېرو / ډیرو څارلو ستړی / ستړې شو او زړه یې / یي تنګ شو. نو یوه مفکوره یې / یي ذهن ته ورغله، چې / چی راځه، دا کلیوال د یوې / یوي ټوکې په موخه په یو چل وغولوم. ده په لوړ غږ دا چیغې/چیغي وهلې: " اې خلکو مرسته وکړئ / وکړۍ، لېوه راپسې / راپسي دی، لېوه راپسې/ راپسي دی / دئ".

کله چې / چي یې کلیوالو غږ واورېد، نو په بېړه یې هلک ته ورمنډه کړې / کړي. کلیوال چې ورورسېدل / ورورسیدل او له ده یې وپوښتل، چې لېوه چیرته / چېرته دی / دي. دی / دې خپ خپ له خندا ورته شین شو او ورته ویې ویل، چې تاسو ټول وغولېدئ / وغولېدۍ او ما هسې / هسي تېر / تیرایستلئ.

څو ورځې / ورځي وروسته دغه شپون هلک دغه چل بیا تکرار کړ او د مرستې / مرستي غوښتو نارې یې / یي پیل کړې. کله چې کلیوال په چټکۍ / چټکئ سره ورته راورسېدل او ویې لیدل / لېدل، چې دغه هلک دوی / دوئ بیا وغولول، نو ډېر / ډیر ورته په غوسه شول. یو څه وخت وروسته یو لېوه د دغه هلک رمې / رمي ته ورګډ شو او دده پر مېږو یې برید / برېد وکړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپون هلک له ډاره د کلي / کلی پر لوري منډې وکړې او د مرستې / مرستي چیغې یې ووهلې / ووهلي .
دا ځل یې کلیوالو داسې انګېرل، دغه هلک به ورسره بیا د تېرو / تیرو دوو ځلو په څېر یو چل کوي / کوی، نو ورنغلل. کله چې هلک کلي / کلی ته راورسېد او کلیوال یې سم خبر کړل، نو د رمې ژغورلو لپاره یې په ګډه ورمنډې کړي / کړې. هغوی / هغوۍ چې ورسېدل، نو مېږې ټولې / ټولي مړې / مړی پرتې / پرتي وې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويمه کيسه

يوه ورځ يو ځوان سړی / سړي د ښار په منځ کې / کي ولاړ و او خلکو ته يې ويل، چې / چي دی په هغه سيمه کې / کي تر ټولو ښکلی / ښکلې زړه لري / لری. ډېر خلک ورته راټول شول او د هغه سړي / سړی زړه يې ستايه، ځکه چې بشپړ و. نه پکې / پکي ټکي ول او نه پکې / پکي تېروتنې/ تېروتني برېښېدې. دوی / دوئ ټولو دده اند تاييد کړ او دا يې ومنله، چې دومره ښکلی / ښکلې زړه يې تراوسه چېرته / چيرته نه و ليدلی.

نومړي / نومړی ځوان په دې / دي شېبه / شيبه ډېر / ډير وياړ وښود او ځان يې له ښايه. په ناڅاپي ډول په دې لارغه يو زوړ سړی / سړې په دې خلکو کې/ کي راښکاره شو او دې / دی ځوان سړي / سړی ته يې وويل، " ستاسو د زړه ښايست دومره نه دی / دي لکه زما د زړه. نومړي / نومړی ځوان او هغه نورو خلکو ددغه بوډا سړي زړه ته ځير شول.

هغه، د زوړ سړي زړه، سخت ګړبېده، خو له داغونو ډک و، دا چې ځيني / ځينې وړې / وړي برخې / برخي يې ليرې شوې وې / وي او ځينې / ځيني نورې زړې / زړي تشې په نورو نويو پوښول شوي / شوې وې، خو هغوی / هغوئ سره سمون نه خوړ او ځينې / ځيني ګوټونه يا کونجونه يې شلېدلي / شلېدلی وو. همدا راز يې

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړه ځينې / ځيني دچې يا وړې کندې درلودې. خلکو په ځير ځير ورته کتل او له ځانونو سره يې دا اندل، چې دغه بوډا څنګه داسې انګېرلای شي، چې دده زړه د هغه ځوان سړي تر زړه ډېر ښکلی دی.

زوړ سړي ځواب ورکړ: هو ستاسو زړه روغ او بشپړ ښکاري، خو هېڅکله / هيڅکله به خپل زړه ستا پر زړه ورنکړم. زما د زړه هر داغ د يو انسان لپاره دی، چا ته چې ما مينه / مېنه ورکړې. زه مې / مي له زړه يوه ټوټه راغوځوم او دوی / دوئ ته يې ورکوم او کله نا کله دوی / دوئ هم ماته د خپلو زړونو ټوټې / ټوټي راکوي، چې زما د زړه دا تشې ډکې / ډکي کړي. خو دا چې سم نه ورسره جوړېږي / جوړيږي، نو ځينې / ځيني څنډې يې ځيږې / ځيږي وي. زه هغه بيا هم ارزوم، ځکه چې ماته هغه مينه رايادوي، چې موږ به له يو بل سره وېشله / ويشله. کله نا کله به مې ځينو ته د زړه ټوټې ورکولې، بې له دې / دي چې دوی يې هم راکړي، نو همدا لامل دی، چې زړه مې / مي لږې / لږي کندې او دچې هم لري. مينه ورکول کله نا کله ځان په خطر کې د اچولو مانا هم وي.

که څه هم دغه پرهارونه لا تازه دي / دی او خوږېږي / خوږيږي، بيا هم ماته خپله مينه / مېنه رايادوي، چې هغو وګړو سره مې /

(c) ketabton.com: The Digital Library

مي لرله. زه هيله / هيله لرم، چې يوه ورځ به دوی / دوئ بېرته راشي / راشی او زما د زړه ټولې تشې ډکې کړي. زاړه ورپسې / ورپسي زياته کړه، ښه نو اوس پوه شوې / شوی، چې اصلي ښکلا د يو زړه څه ته وايي / وايی؟
هغه ځوان سړی غلی ولاړ و او پر مخ يې اوښکې رابهېدې/ رابهېدي. هغه دې بوډا ته ورنژدې شو او له زړه يې يوه ټوټه راوشکوله او دې بوډا سړي ته يې ورکړه، چې لږ تر لږه يې يوه تشه ورډکه کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو واو (و) که دوه واوونه (وو)؟

- هغه کړونه (فعلونه) چې"ول" پای ته رسېږي، لکه کول خوښول، نیول او داسې نور – له هغوی راوتلي فاعلي نومونه په دوو 'و' ليکلی کېږي، لکه:

کوونکی، خوښوونکی، نیوونکی او داسې نور

- هغه کړونه، چې یوازې په "ل" پای ته رسېږي (ویل، شنل لوستل ، او داسې نور) له دوی راوتلي فاعلي نومونه په یو "و" ليکل کېږي لکه:

ویونکی، شنونکی، لوستونکی او داسې نور

تمرين:

سمه بڼه پکې په نښه کړئ.

نیوونکی/نیونکی	ښوونکی/ښونکی
شنوونکی/شنونکی	کوونکی/کونکی
لیږوونکی/لیږونکی	څېړوونکی/څېړونکې
منونکی/منوونکی	هېروونکی/هېرونکی
پلوروونکی/پلورونکی	پېرودوونکی/پېرودونکی
لوستوونکی/لوستونکی	اخیستونکی/اخیستوونکی
ځلوونکی/ځلونکی	کتونکی/کتوونکی

(c) ketabton.com: The Digital Library

يځ، يز او ييز وروستاړي

نومونه لکه لنډيځ، بنديځ، وړانديځ، ختيځ او لوېديځ په "ځ" ليکل کېږي او ډېر خلک يې په "ز" ليکي، څه چې ناسمه ده. په "يز" يا "ييز" يوازې هغه ستاينومونه ليکل کېږي، چې له نومونو رغېدلي وي لکه: ټولنيز (ټولنه + يز)، سوله ييز...
دلته بيا کله "يز" او کله "ييز" کاروو؟
نوم چې په خپلواک غږ (واول) "ه" پای ته رسېدلی وي، نو ستاينوم يې بيا " ييز" ليکل کېږي لکه: سوله ييز، سيمه ييز
که نوم په بېواک غږ (کانسونېنټ) پی ته رسېدلی وي، نو بيا يې ستاينوم په "يز" راځي لکه: اړخيز، دوديز، غږيز ...

په دې برخه کې دوه ځانګړي توپيرونه:

نـــوم	ستاينوم
ختيځ (East)	ختيز (Eastern)
لوېديځ (West)	لوېديز (Western)

بېلګې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

- ددې هېواد په ختېځ کې ګرمي ده او په لوېديځ کې يې ساړه دي.
- ددې هېواد ختيزو سيمو کې ګرمي ده او په لوېديزو سيمو کې ساړه دي.

← ستاينوم سره تل نوم وي، چې د هغه حالت او ځرنګوالی ټاکي.

← سيمې پورتنۍ بېلګه کې نوم دی، چې ستاينوم "ختيز" يې ټاکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهالونه

په دې څپرکي کې تاسو ته د پښتو اړین مهالونه (زمانې) درپېژندل کیږي. خو یوه خبره د یادونې وړ ده چې د پښتو پر مهالونو ژوره او پوره بریالۍ څېړنه او شننه لا نه ده شوې او لا زیات کار ته اړتیا لیدل کیږي، نو له همدې کبله ما دغه تشه تر یو حده پورې ډکه کړې ده. د اوسمهال لپاره دا بسنه کوي چې زده کوونکي د پښتو بېلابېل مهالونه تر یوې اندازې پورې وپېژني او جوړښتونه یې وپېژني او له دې پرته له کړ اوړون سره اشنا شي.

په پښتو کې مهالونه په ټولیز ډول دوې ځانګړنې ښوولای شي چې هغه بشړتیا(مکملتوب) او نابشپړتیا دي.
مهالونه په ټوله کې په درېیو ډلو وېشل کیږي: اوس–، تېر– او راتلونکی مهال.
بشپړ اوس–، تېر– یا راتلونکی مهال یوځلتیا ښیي او نابشپړ .یې بیاځلتیا یا تکرار ښیي
یوځلتیا په دې مانا چې چې کړنې یا پېښې یو ځل شتون مومي او بیاځلتیا بلې خوا ته تکرار مومي. په نورو ټکو، کړنې یا پېښې بیا بیا منځته راځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوسمهال:

*کله چې زه کار وکړم، نو ستړی شم.

یوځلتیا څرګندوي – کله چې یو کار په یو ځانګړي صورت کې بشپړ کړم، نو ستړی شم.

*کله چې زه کار کوم، نو ستړی کیږم.

بیاځلتیا څرګندوي – هر ځل چې کار کوم، نو ستړی یم.

*دغه ډاکټر ته ځه.

بیاځلتیا ښیي – هر کله چې ډاکټر ته ځم، نو دغه ډاکټر ته دې ورځم یانې سپارښتنه ده.

*دغه ډاکټر ته لاړ شه.

یوځلتیا ښیي – هماغه مهال چې کله ډاکټر ته د تګ هوډ نیسم

تېرمهال:

*تا زما زنګ پورته نه کړ.

یوځلتیا ښیي – ما په یو ځانګړي مهال یو ځل زنګ وهلی دی، خو نه دې ځواب شوی.

*تا زما زنګ نه پورته کاوه.

بیاځلتیا ښیي – ما په یو ځانګړي مهال څو ځله د زنګ وهلو کوښښ کړی، خو هر ځل نه دې ځواب شوی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

*تا هغه مهال زما خبره ومنله.

یوځلتیا ښیي – ما په یو ځانګړي مهال یوه ځانګړې خبره وکړه چې ومنل شوه.

*تا هغه مهال زما خبره منله.

بیاځلتیا ښیي – ما چې به هغه مهال کله کومه خبره هم ورته کوله، نو هر ځل به منل کېده.

راتلونکی:

*زه به اړیکه ونیسم.

یوځلتیا ښیي – زه په یو ځانګړي مهال اړیکه ونیسم

*زه به اړیکه نیسم.

بیاځلتیا ښیي – زه به راتلونکي کې بیا بیا اړیکې نیسم

*هغه به بیا داسې ونه کړي.

یوځلتیا ښیي – په یو ځانګړي مهال یا ځای کې به داسې کار هغه ترسره نه کړي. (داسې مفهوم ترې اخیستل کېږي چې دغه کار یې تر اوسه یو ځل کړی دی)

*هغه به بیا داسې نه کوي. بیاځلتیا ښیي

هغه به نور په راتلونکي دغه کار نه تکراروي (داسې مفهوم ترې اخیستل کېږي چې دغه کار یې مخکې بیا بیا کاوه)

یادونه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوځلتیا یا بشپړ مهالونه په دې جوتېږي چې ډېری (اکثر) د کړ (فعل) سټه په 'و' ځایناستې (صرف) پیلېږي.

د مهالونو ډولونه او د دوی جوړښتونه

نابشپړ اوسمهال

۱: د حقایقو لپاره یا هغه څه چې رښتیا وي:

- اوبه په ۱۰۰ (څلزیوس) درجه کې ایشېږي.
- یوه اوونۍ اووه ورځې لري.

۲: هغه کړنې / چارې یا حالات چې له عام ژوند (ورځنی، باقاعده ، تکراري) سره تړلي وي.

- زه هره ورځ ښوونځي ته ځم.
- هغه درې ځله په اوونۍ تکړښت (سپورټ) کوي.
- زه هر ګهیځ په ۷ بجو پاځم.
- زه په یو لوی شرکت کې کار کوم.

۳: هغه مهالوېشونه او نېټې چې نژدې راتلونکي ته اشاره کوي.

- زما الوتنه په درې بجو ده.
- سبا ماسپښین زما اورګاډی رارسېږي.
- اورګاډی په اووو بجو روانېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴: لیدنې یا ملاقتونه په نژدې راتلونکی کې:
- زه سبا له خپل ملګري سره وینم.
- په راتلونکې اوونۍ کې زه له ډاکټر سره یوه لیدنېته لرم.
- ولسمشر په راروانه اوونۍ کې له ټرمپ سره ګوري.

۵: هغه کړنو یا پېښنو لپاره راځي چې په تېرمهال کې پیل شوې وي او په اوسمهال کې دوام لري.
- زه له دوو ګړیو راهیسې تاته انتظار کوم. (انتظار دوې ګړۍ مخکې پیل شوی او تر اوسه دوام لري).
- څلور کاله کیږي چې زه په کابل کې ژوند کوم. (په کابل کې ژوند کول څلور کاله مخکې پیل شوی او لا روان دی).
- یوه ګړۍ کیږي چې باران وریږي.

یادونه:

د دا ډول کړنو څرګندولو لپاره باید دوه مهالي کړولونو (قیدونو) ورسره وي، یا " له ..... راهیسې" او وخت + کیږي چې".
" له + وخت + راهیسې + د کړ نابشپړ اوسمهالي بڼه یا وخت + کیږي چې + د کړ نابشپړ اوسمهالي بڼه".

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نابشپړ اوسمهال جوړښت:

د کړ (فعل) ستڼه + م/ې/ي/و/ئ/ي تاړي.

کړ ستڼه = له کړ وروستی توری (لام) لیرې کول او پورتني پایونه ورپسې تړل.

زه =>م	لکه	زه کوم
ته =>ې	لکه	ته کوې
هغه =>ي	لکه	هغه کوي
موږ =>و	لکه	موږ کوو
تاسو =>ئ	لکه	تاسو کوئ
هغوی =>ي	لکه	هغوي کوي

د ډېرو کارېدونکو کړونو ستڼې:

کړ	ستڼه		کړ	ستڼه
خوړل	خور-		کول	کو-
ښودل	ښي-		نیول	نیس-
لیدل	وین-		وهل	وهـ-
لیږل	لیږ-		ورکول	ورکو-
منل	من-		کتل	ګور-

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخیستل	اخل-		بلل	بول-
ویل	واي-		خندل	خاند-
غورځېدل	غورځېږ-		لمبېدل	لمبېږ-
راتلل	راځ-		تلل	ځ-

جاري نابشپړ اوسمهال

۱: هغه کړنې چې سرې يې دمګړۍ کوي او دوام لري، یا هغه پېښې چې دمګړۍ روانې وي.

- زه لګیا یم کار کوم. (همدا شېبه یا دمګړۍ په کار بوخت یم)
- زما مور لګیا ده پخلی کوي. (زما مور همدا ګړۍ په پخلي بوخته ده).
- اوس بازار ته مه ځه، بهر واوره لګیا ده ورېږي. (واوره هغه شېبه، چې ویونکی غږېږي، ورېږي)

یادونه:

که وویل شي " دلته واوره ورېږي یا نه ورېږي"، نو بیا نابشپړ اوسمهال دی او دا مانا ورکوي چې یاد ځای کې واوره په عمومي ډول ورېږي یا نه ورېږي کله چې موسم یخ وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

جوړښت:

لګیا + د ول اوسمهالي بڼه + د عمومي کړ نابشپړ اوسمهالي بڼه:

زه لګیا یم کارکوم ← لګیا + یم (د ول اوسمهالي بڼه) + کوم (کول اوسمهالي بڼه)

د ول مرستیال کړ اوسمهالي بڼې ټولو کسانو لپاره:

زه یم – ته یې – هغه دی/ده – موږ یو – تاسو یئ – هغوی دي

ساده بشپړ تېرمهال

۱: هغو کړنو او پېښو لپاره چې په تېرمهال کې په یو " ټاکلي یا معلوم " وخت بشپړې ترسره شوې وي. د ټاکلي وخت بېلګې:

پرون، مخکې یا وړاندې، اګاهو، تېرکال، تېره اوونۍ، په + شمېره + کال کې لکه په ۱۹۶۰م کال کې، په + شمېره + بجو لکه په ۱۲ بجو او په اکثر هغه ناخپلواکو غونډلو کې چې "کله چې " پکې راغلي وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیلګې:

- پرون زه ښار ته لاړم.
- دوه کاله اګاهو مې هغه په پاريس کې ولیده.
- ما څو دقیقې مخکې ډوډۍ وخوړه.
- احمد تېره اوونۍ ومړ.
- لومړۍ نړیواله جګړه په ۱۹۱۴م کال کې پیل شوه.
- زه په دوو بجو کور ته راغلم.
- پرون په ښار کې لویه چاودنه وشوه.
- څو ورځې مخکې ډېره ځمکه وښوېیده.
- کله چې زنګ راغی، زه ژر راوینښ شوم.

۲: هغه کړنې یا پېښې چې په تاکلي وخت پرلپسې په تېرمهال کې ترسره شوې وي:

- پرون چې زه کور ته راغلم، لږه دمه مې وکړه، بیا مې ډوډۍ وخوړه او ورپسې مې ولمبل.
- په ۲۰۰۲م کال کې هغه له پوهنتونه فارغ شو، بیا یې واده وکړ څو میاشتې وروسته یې یوه لور وزیږېده. (له پوهنتون او فارغېدل، واده کول او لور زیږېدل ټول په ۲۰۰۲م کال کې شوي دي)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳: د وخت هغه پېر یا موده چې په تېرمهال کې پیل شوې وي او په تېرمهال کې پایېدلې هم وي.

- ما په المان کې دوه کاله تېر کړل.
- هغې پنځه کال په جپانۍ ژبه کې زدکړې وکړې.
- موږ دېرش دقیقې په ټلیفون وغږېدو.

د ساده بشپړ تېرمهال جوړښت:

د یاد مهال کړ اوړون اکثر په "و" تاړي پیلیږي لکه وکړ، وښود، ورغی، ورسېده او داسې نور

په هر تېرمهال کې کړ د مفعول له جنس او شمېر سره برابریږي ، نو د نابشپړ اوسمهال غوندې يې پایونه یو شان نه پاتې کیږي.

د لیږند کړونو اوړون:

که مفعول نرینه یوګړی وي، بیا کړ یا په یو بېواک غږ (لکه وکړ، وښود ، وکوت، وخوړ ....) یا په زورکي (وواهه، ونیوه، ولیکه، ورغاوه....) پای ته رسیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګې:

- ما کار وکړ.
- ما هغه ته یو ځای وښود.
- ما یو خط ولیکه.

(کار، ځای او خط نرینه نومونه دي او مفرد)

← که مفعول نرینه ډېرګړی وي، بیا کړ تل په "**ل**" پايیږي.
لکه: وکړل، وښودل، وکتل، وخوړل ....
بېلګه: ما کارونه وکړل.

← که مفعول ښځینه یوګړی وي، بیا کړ تل په **زور** پايیږي
لکه: وکړه، وښوده، وکتله، وخوړه...
بېلګه: ما یوه لیکنه وکړه.

← که مفعول ښځینه ډېرګړی وي، بیا کړ تل په "**ې**" پايیږي
لکه:
وکړې، وښودې، وکتلې، وخوړې ....
بېلګه: ما څو لیکنې وکړې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تر ټولو ډېرو کارېدونکو لېږند کړونو اوړون په ساده بشپړ تېرمهال کې:

نر - یوګړی	نر - ډېرګړی	ښځ - یوګړی	ښځ - ډېرګړی
وخوړ	وخوړل	وخوړه	وخوړې
ونیوه	ونیول	ونیوله	ونیولې
وښود	وښودل	وښوده	وښودې
وواهه	ووهل	ووهله	ووهلې
ولید	ولیدل	ولیدله	ولیدلې
ورکړ	ورکړل	ورکړه	ورکړې
ولېږه	ولېږل	ولېږله	ولېږلې
وکوت	وکتل	وکته	وکتې
ومانه	ومنل	ومنله	ومنلې
وباله	وبلل	وبلله	وبللې
واخیست	واخیستل	واخیسته	واخیستې

ځاني نومځري د مفعول په توکه:

که مفعول "زه" وي، نو بیا د کړ سته پسې م (میم) تړل کېږي، لکه: هغه احمد زه ووهلم.

که مفعول "ته" وي، نو بیا د کړ سته پسې ې تړل کېږي، لکه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

احمد ته ووهلې؟

که مفعول "هغه (نرینه)" وي، نو بیا د کړ ستړه تل مختلفه وي - یانې کله په زورکي او کله په بېواک غبر، لکه:

احمد هغه وواهه. (ه زورکی)

احمد هغه ونه لید. (د بېواک غبر)

که مفعول "هغه (ښځینه)" وي، نو بیا د کړ ستړه پسې ه (زور) تړل کیږي، لکه: احمد هغه ووهله.

(ه په ووهله کې زور دی)

که مفعول "موږ" وي، نو بیا د کړ ستړه پسې لنډ و تړل کیږي، لکه: احمد موږ ووهلو.

که مفعول "تاسو" وي، نو بیا د کړ ستړه پسې ئ تړل کیږي، لکه: احمد تاسو ووهلئ.

که مفعول "هغوی (نرینه)" وي، نو بیا د کړ ستړه پسې ل تړل کیږي، لکه: احمد هغوی ووهل.

که مفعول "هغوی (ښځینه)" وي، نو بیا د کړ ستړه پسې ې تړل کیږي، لکه: احمد هغوی ووهلې

یادونه: داسې جملو کې ته او هغوی (ښځینه) یو شان اړول کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نالېږند کړونو اوړون:

کس/نومځری	ستېه + تاړی		بېلګه
زه:	کړ ستېه + م	لکه:	زه وغورځېدم
ته:	کړ ستېه + ې	لکه:	ته وغورځېدې
هغه (نرینه):	کړ ستېه + زورکی	لکه:	هغه وغورځېد
هغه (ښځینه):	کړ ستېه + زور	لکه:	هغه وغورځېده
موږ:	کړ ستېه + و	لکه:	موږ وغورځېدو
تاسو:	کړ ستېه + ئ	لکه:	تاسو وغورځېدئ
هغوی (نرینه):	کړ ستېه + ل	لکه:	وغورځېدل
هغوی (ښځینه):	کړ ستېه + ې	لکه:	وغورځېدې
هغوی (نرینه یا ښځینه):	کړ ستېه + ل	لکه:	وغورځېدل

ځینې لا زمي کړونه:

راتلل-تلل-وتل-لوېدل-شول-لمبېدل

زه، ته،هغه (ښځینه)، موږ، تاسو، هغوی، هغوی (ښځینه):

زه: راغلم/لاړم/ووتم/ولوېدم/شوم/ولمبېدم

ته: راغلې/لاړې/ووتې/ولوېدې/شوې/ولمبېدې

هغه نر: راغی/لاړ/ووت/ولوېد/شو/ولمبېد

هغه ښځه: راغله/لاړه/ووته/ولوېده/شوه/ولمبېده

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ: راغلو/لاړو/ووتو/ولوېدو/شوو/ولمبېدو

تاسو: راغلئ/لاړئ/ووتئ/ولوېدئ/شوئ/ولمبېدئ

هغوی نر: راغلل/لاړل/ووتل/ولوېدل/شول/ولمبېدل

هغوی ښځه: راغلې/لاړې/ووتې/ولوېدې/شوې/ولمبېدې

د چارکړ اوړون:

چارکړ بدلون نه مومي لکه: خندل، ژړل، ویل ....

بېلګې:

- ما/تا/هغه/هغې/موږ/تاسو/هغوی وخندل.
- ما/تا/هغه/هغې/موږ/تاسو/هغوی وویل.

یادونه:

دا چې چارکړ څه ته وايي، د کړ په برخه کې یې وګورئ!

ځینې چارکړونه:

ما وژړل	ما وخندل	ما ولمبل
تا وژړل	تا وخندل	تا ولمبل
هغه وژړل	هغه وخندل	هغه ولمبل
هغې وژړل	هغې وخندل	هغې ولمبل
موږ وژړل	موږ وخندل	موږ ولمبل
تاسو وژړل	تاسو وخندل	تاسو ولمبل
هغوی وژړل	هغوی وخندل	هغوی ولمبل

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډېر کارېدونکو کړونو ستې په ساده بشپړ تېرمهال کې:

کړ	بشپړ تېرمهال ستړه	
کول	وکړ-	
خوړل	وخوړ-	
نیول	ونیو-	
ښودل	وښود-	
وهل	ووهـ -	یوازې " نرینه مفعول " لپاره الف پکې راځي
لیدل	ولید -	
ورکول	ورکړ -	
لېږل	ولېږ -	
کتل	وکت -	یوازې " نرینه مفعول " لپاره وکوت راځي
منل	ومن -	یوازې " نرینه مفعول " لپاره ا ومانه راځي
بلل	وبلل -	یوازې " نرینه مفعول " لپاره وباله راځي
اخیستل	واخیست -	
خندل	وخندل	ټولو لپاره یو شان

(c) ketabton.com: The Digital Library

ويل	وويل	ټولو لپاره یو شان
لمبېدل	ولمبېد –	
غورځېدل	وغورځېد –	
تلل	لاړ –	
راتلل	راغل –	یوازې "هغه" نر لپاره راغی

نابشپړ تېرمهال:

۱: هغه کړنه یا پېښه څرګندوي چې په تېرمهال کې روانه وي یا په جریان کې وي.

بېلګې:

- زه لګیا وم لیکنه مې کوله.
- زه لګیا وم په بڼ کې مې کار کاوه.

یادونه:

په نابشپړ تېرمهال کې " لګیا + د ول" تېرمهال لوېدای هم شي، خو د جاري کړنې پېژندو لپاره یې پرېښودل اړین دي. لکه موږ ویلای شو چې " ما لیکنه کوله" د "زه لګیا وم لیکنه مې کوله" پر ځای.

۲: دوې کړنې چې په تېرمهال کې هممهال جاري یا روانې وي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

- پرون غرمه زه لګیا وم کالي مې اوتو کول او مېرمن مې پخلی کاوه. (داسې هم ویلی شو: " پرون غرمه ما کالي اوتو کول او زما مېرمن پخلی کاوه").

۳: یوه په تېرمهال کې روانه کړنه چې د یوې کړنې لخوا په منځ کې غوڅه شوې وي. هغه هم اکثر په هغو غونډلو کې چې " کله چې " پکې راغلی وي.

زه لګیا وم ډوډۍ مې خوړله، کله چې زما د ملګري زنګ راغی (دلته روانه کړنه ډوډۍ خوړل ده او د نوې کړنې " زنګ راغی" لخوا غوڅه شوې ده.)

یادونه:

په داسې حالتونو کې نوې یا لنډې کړنې په ساده بشپړتېرمهال کې راځي او روانې کړنې په نابشپړ تېرمهال کې راځي.

۴: ورځنۍ چار یا روتین په تېرمهال کې:

- پخوا ما په یوه لویه کمپنۍ کې کار کاوه.

۵: یو وضیعت په تېرمهال کې:

- ما مخکې په دې کار کې ستونزې لرلې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تر ټولو ډېر کارېدونکو لېږند کړونو اوړون په نابشپړ تېرمهال کې:

نر - یوګړی	نر - ډېرګړی	ښځ - یوګړی	ښځ - ډېرګړی
کاوه	کول	کوله	کولې
خوړ	خوړل	خوړله	خوړلې
نیو	نیول	نیوله	نیولې
ښود	ښودل	ښودله	ښودلې
واهه	وهل	وهله	وهلې
لیده	لیدل	لیدله	لیدلې
ورکاوه	ورکول	ورکوله	ورکولې
لېږه	لېږل	لېږله	لېږلې
کوت	کتل	کتله	کتې
مانه	منل	منله	منلې
باله	بلل	بلله	بللې
اخیست	اخیستل	اخیسته	اخیستې

ځاني نومځري د مفعول په توکه:

که مفعول "زه" وي، نو بیا د کړ ستهه پسې م (میم) تړل کېږي، لکه: هغه احمد زه وهلم.

که مفعول "ته" وي، نو بیا د کړ ستهه پسې ې تړل کېږي، لکه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

احمد ته وهلې؟

که مفعول "هغه (نرینه)" وي، نو بیا د کړ ستړ تل مختلفه وي - یانې کله په زورکي او کله په بېواک غږ، لکه:

احمد هغه واهه. (ه زورکی)

احمد هغه نه لید. (د بېواک غږ)

که مفعول "هغه (ښځینه)" وي، نو بیا د کړ ستړ پسې ه (زور) تړل کیږي، لکه: احمد هغه وهله. (ه په وهله کې زور دی)

که مفعول "موږ" وي، نو بیا د کړ ستړ پسې لنډ و تړل کیږي، لکه: احمد موږ وهلو.

که مفعول "تاسو" وي، نو بیا د کړ ستړ پسې ئ تړل کیږي، لکه: احمد تاسو وهلئ.

که مفعول "هغوی (نرینه)" وي، نو بیا د کړ ستړ پسې ل تړل کیږي، لکه: احمد هغوی وهل.

که مفعول "هغوی (ښځینه)" وي، نو بیا د کړ ستړ پسې ې تړل کیږي، لکه: احمد هغوی وهلې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځینې لا زمي کړونه:

راتلل-تلل-وتل-لوېدل-شول-لمبېدل

زه، ته،هغه (ښځینه)، موږ، تاسو، هغوی، هغوی (ښځینه):

زه: راتلم/تلم/وتم/لوېدم/کېدم/لمبېدم

ته: راتلې/تلې/وتې/لوېدې/کېدې/لمبېدې

هغه نر: راته/ته/ووت/لوېده/کېده/لمبېده (پښتونخوا کې په ۀ)

هغه ښځه: راتله/تله/وتله/لوېدله/کېدله/لمبېدله

موږ: راتلو/تلو/وتلو/لوېدو/کېدو/لمبېدو

تاسو: راتلئ/تلئ/وتلئ/لوېدئ/کېدئ/لمبېدئ

هغوی نر: راتلل/تلل/وتل/لوېدل/کېدل/لمبېدل

هغوی ښځه: راتلې/تلې/وتې/لوېدې/کېدې/لمبېدې

ځینې چارکړونه:

ما ویل	ما خندل	ما لمبل
تا ویل	تا خندل	تا لمبل
هغه ویل	هغه خندل	هغه لمبل
هغې ویل	هغې خندل	هغې لمبل
موږ ویل	موږ خندل	موږ لمبل
تاسو ویل	تاسو خندل	تاسو لمبل
هغوی ویل	هغوی خندل	هغوی لمبل

(c) ketabton.com: The Digital Library

نژدې بشپړ تېرمهال:

۱) هغه کړنې چې په تېرمهال کې ترسره شوې وي، خو اغېزې يې په اوسمهال کې ليدل کېږي.

* د نغمې پښه شنه ده، ځکه چې له کټ څخه غورځېدلې ده. (له غورځدو راپدېخوا ډېر وخت نه دی تېر شوی، ځکه خو يې اغېز (شنه پښه) په اوسمهال کې ليدل کېږي.)

* زما خېټه خوږېږي، ځکه چې ډېره ډوډۍ مې خوړلې ده. (ډېر وخت نه کېږي چې ډوډۍ مې وخوړه او د خېټې خوږ يې په اوسمهال کې ليدل کېږي)

۲) هغه کړنې چې د وخت په هغه دوران کې ترسره شوې وي چې لا ختم نه وي :

* په دې اوونۍ کې هغه دوه ځله سينما ته تللې ده. (اوونۍ لا تېره نه ده)

* سږ کال ډېر باران شوی دی. (کال لا نه دی تېر)

۳) تکراري کړنې چې د تېر- او اوسمهال تر منځ دوره کې ترسره شوې وي

* موږ درې ځله امريکا ته تللي يو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

* هغه تر اوسه دوه ځله کابل ته تللی دی.

۴) هغه کړنې چې د ترسره کېدو وخت یې اټکل نه وي. یا هغه کړنې چې په یو نامعلوم وخت په تېرمهال کې ترسره شوې وي.
* هغه دوه کتابونه لیکلي دي. (دا نه ده مهمه چې کله یې لیکلي دي)
* یو چا د هغه موبایل پټ کړی دی.

جوړښت: څنګه چې په مخکېنیو څپرکیو کې یاده شوې ده، د تېرمهال په هره بڼه کې کړ د نوم (مفعول/فاعل) له جنس او شمېر سره برابرېږي.

د لیږند کړونو اوړون په نژدې بشپړ تېرمهال کې:
=> که مفعول نرینه او یوګړی وي: د کړ(فعل) ستېه + ی + دی
لکه: ما کار کړی دی.

=> که مفعول نرینه او ډېرګړی وي: د کړ ستېه + ي + دي
لکه: ما کارونه کړي دي.

=> که مفعول ښځینه او یوګړی وي: د کړ ستېه + ې + ده
لکه: ما یوه لیکنه کړې ده.
=> که مفعول ښځینه او ډېرګړی وي: د کړ ستېه + ې + دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه: ما ځو لیکنې کړې دي

(یادونه: د فعل سته په ټولو بېلګو کې "کړ" ده)

ډېر کارېدونکي لېږند کړونه:

نر - یوګړی	نر - ډېرګړی	ښځ - یوګړی	ښځ - ډېرګړی
کړی دی	کړي دي	کړې ده	کړې دي
خوړلی دی	خوړلي دي	خوړلې ده	خوړلې دي
نیولی دی	نیولي دي	نیولې ده	نیولې دي
ښودلی دی	ښودلي دي	ښودلې ده	ښودلې دي
وهلی دی	وهلي دي	وهلې ده	وهلې دي
لیدلی دی	لیدلي دي	لیدلې ده	لیدلې دي
ورکړی دی	ورکړي دي	ورکړې ده	ورکړې دي
لېږلی دی	لېږلي دي	لېږلې ده	لېږلې دي
کتلی دی	کتلي دي	کتلې ده	کتلې دي
منلی دی	منلي دي	منلې ده	منلې دي
بللی دی	بللي دي	بللې ده	بللې دي
اخیستلی دی	اخیستلي دي	اخیستلې ده	اخیستلې دي

ځاني نومځري د مفعول په توکه:

که مفعول "زه" وي، نو بیا د کړ سته پسې ی او + یم تړل

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېږي، لکه: هغه احمد زه وهلی یم.
که مفعول "ته" وي، نو بیا د کړ ستړه پسې ی + یې تړل کېږي، لکه: احمد ته وهلی یې؟ (که دغه ته ښځینه کس وي بیا وهلې په ې راځي)
که مفعول "هغه (نرینه)" وي، نو بیا د کړ ستړه پسې ی + دی تړل کېږي لکه: احمد هغه وهلی دی
که مفعول "هغه (ښځینه)" وي، نو بیا د کړ ستړه پسې ې + ده تړل کېږي، لکه: احمد هغه وهلې ده.
که مفعول "موږ" وي، نو بیا د کړ ستړه پسې ي + یو تړل کېږي، لکه: احمد موږ وهلي یو.
که مفعول "تاسو" وي، نو بیا د کړ ستړه پسې ي + یئ تړل کېږي، لکه: احمد تاسو وهلي یئ.
که مفعول "هغوی (نرینه)" وي، نو بیا د کړ ستړه پسې ي + دي تړل کېږي، لکه: احمد هغوی وهلي دي
که مفعول "هغوی (ښځینه)" وي، نو بیا د کړ ستړه پسې ې + دي تړل کېږي، لکه: احمد هغوی وهلې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نالېږند کړونو اوړون په نژدې بشپړ تېرمهال کې:

زه: کړ ستړه+ی + یم لکه زه راغلی یم

ته: کړ ستړه+ی + یې لکه ته راغلی یې

هغه نر: کړ ستړه+ی + دی لکه هغه راغلی دی

هغه ښځه: کړ ستړه+ې + ده لکه هغه راغلې ده

موږ: کړ ستړه+ي + یو لکه موږ راغلي یو

تاسو: کړ ستړه+ي + یئ لکه تاسو راغلي یئ

هغوی (نرینه): کړ ستړه+ي + دي لکه هغوی راغلي دي

هغوی (ښځینه): کړ ستړه+ې + دي لکه هغوی راغلې دي

ډېر کارېدونکي نالېږند کړونه:

زه، ته،هغه (ښځینه)، موږ، تاسو، هغوی، هغوی (ښځینه):

راتلل-تلل-وتل-لوېدل-شول-لمبېدل

زه: راغلی یم /تللی یم /وتلی یم /لوېدلی یم/شوی یم/لمبېدلی یم

ته: راغلی یې/تللی یې/وتلی یې /لوېدلی یې/شوی یې/لمبېدلی یې

هغه نر: راغلی دی /تللی دی/وتلی دی/لوېدلی دی/شوی دی/ لمبېدلی دی

هغه ښځه: راغلې ده /تللې ده /وتلې ده /لوېدلې ده /شوې ده/ لمبېدلې ده

موږ: راغلي یو /تللي یو /وتلي یو /لوېدلي یو/شوي یو/لمبېدلي یو

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاسو:راغلي يئ/تللي يئ/وتلي يئ /لوېدلي يئ/شوي يئ/لمېدلي يئ
هغوی نر: راغلي دي /تللي دي/وتلي دي /لوېدلي دي/شوي دي / لمېدلی دي
هغوی ښځ.: راغلې دي/تللې دي /وتلې دي/لوېدلې دي/شوې دي/ لمېدلې دي

ځينې چارکړونه:

ما، تا، هغه، هغې، موږ، تاسو، هغوی (ويل/خندل/لمبل)

ويل / خندل / لمبېدل		
ما ويلي دي	ما خندلي دي	ما لمبلي دي
تا ويلي دي	تا خندلي دي	تا لمبلي دي
هغه ويلي دي	هغه خندلي دي	هغه لمبلي دي
هغې ويلي دي	هغې خندلي دي	هغې لمبلي دي
موږ ويلي دي	موږ خندلي دي	موږ لمبلي دي
تاسو ويلي دي	تاسو خندلي دي	تاسو لمبلي دي
هغوی ويلي دي	هغوی خندلي دي	هغوی لمبلي دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیرې بشپړ تېرمهال:

دغه مهال هغو کړنو یا پېښنو لپاره کاروو چې په تېرمهال کې له یو ټاکلي وخت مخکې یا په بله وینا، تر نورو کړنو مخکې په تېرمهال کې بشپړې شوې وي.

بېلګې:

• ما کورنۍ دنده کړې وه چې زه بهر لاړم. (کورنۍ دنده کول لومړۍ ترسره شوې کړنه ده، نو په لیرې بشپړتېرمهال کې راغلې).

• کله چې زه د اورګاډي اډې ته رسېدم، نو رېلګاډی رانه تللی و. (د اورګاډي تګ زما تر رسېدو مخکې وشو، نو ځکه "تلل" په لیرې بشپړ تېرمهال کې راغلې)

• زه دباندې تللی وم، نو ځکه ستا تلېفون رانه تېر شو. (زما د باندې تګ تر تلېفون زنګ مخکې و)

جوړښت:

د لیرې بشپړ تېرمهال جوړښت نژدې بشپړتېرمهال ته ډېر ورته دی. یوازې مرستیال کړ یې سره توپیرېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لېږند کړونو اوړون:

← که مفعول نرینه او یوګړی وي: د کړ ستېه + ی + و

لکه: ما کار کړی و.

← که مفعول نرینه او ډېرګړی وي: د کړ ستېه + ي + ول/ وو.

لکه: ما کارونه کړي ول / وو.

← که مفعول ښځینه او یوګړی وي: د کړ ستېه + ې + وه.

لکه: ما یوه لیکنه کړې وه.

← که مفعول ښځینه او ډېرګړی وي: د کړ ستېه + ې + وې.

لکه: ما څو لیکنې کړې وې.

د تر ټولو ډېر کارېدونکو لېږند کړونو اوړون په لیرې تېرمهال کې:

نر - یوګړی	نر - ډېرګړی	ښځ - یوګړی	ښځ - ډېرګړی
کړی و	کړي وو	کړې وه	کړې وې
خوړلی و	خوړلي وو	خوړلې وه	خوړلې وې
نیولی و	نیولي وو	نیولې وه	نیولې وې
ښودلی و	ښودلي وو	ښودلې وه	ښودلې وې
وهلی و	وهلي وو	وهلې وه	وهلې وې

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیدلی و	لیدلي وو	لیدلې وه	لیدلې وې
ورکړی و	ورکړي وو	ورکړې وه	ورکړې وې
لیږلی و	لیږلي وو	لیږلې وه	لیږلې وې
کتلی و	کتلي وو	کتلې وه	کتلې وې
منلی و	منلي وو	منلې وه	منلې وې
بللی و	بللي وو	بللې وه	بللې وې
اخیستلی و	اخیستلي وو	اخیستلې وه	اخیستلې وې

ځاني نومځري د مفعول په توکه

که مفعول "زه" وي، نو بیا د کړ ستېه پسې ی او + وم تړل * کیږي، لکه: هغه احمد زه وهلی وم.

که مفعول "ته" وي، نو بیا د کړ ستېه پسې ی + وې تړل کیږي، لکه: احمد ته وهلی وې؟ (که دغه ته ښځینه کس وي بیا وهلې وې راځي)

که مفعول "هغه (نرینه)" وي، نو بیا د کړ ستېه پسې ی + و تړل کیږي لکه: احمد هغه وهلی و.

که مفعول "هغه (ښځینه)" وي، نو بیا د کړ ستېه پسې ې + وه تړل کیږي، لکه: احمد هغه وهلې وه.

که مفعول "موږ" وي، نو بیا د کړ ستېه پسې ي + وو تړل کیږي، لکه: احمد موږ وهلي وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که مفعول "تاسو" وي، نو بيا د کړ ستړه پسې ي + وئ تړل کيږي، لکه: احمد تاسو وهلي وئ.
که مفعول "هغوی (نرينه)" وي، نو بيا د کړ ستړه پسې ي + وو تړل کيږي، لکه: احمد هغوی وهلي وو.
که مفعول "هغوی (ښځينه)" وي، نو بيا د کړ ستړه پسې ې + وې تړل کيږي، لکه: احمد هغوی وهلې وې.

د لا زمي کړونو لپاره يې جوړښت داسې دی.

زه: کړ ستړه+ی + وم لکه زه راغلی وم
ته: کړ ستړه+ی + وې لکه ته راغلی وې
هغه نر: کړ ستړه+ی + و لکه هغه راغلی و
هغه ښځه: کړ ستړه+ې + وه لکه هغه راغلې وه
موږ: کړ ستړه+ي + وو لکه موږ راغلي وو
تاسو: کړ ستړه+ي + وئ لکه تاسو راغلي وئ
هغوی (نرينه): کړ ستړه+ي + وو/ول لکه هغوی راغلي وو/ول
هغوی (ښځينه): کړ ستړه+ې + وې لکه هغوی راغلې وې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېر کارېدونکو نالېږند کړونو اوړون په لیرې بشپړ تېرمهال کې:

زه، ته،هغه (ښځینه)، موږ، تاسو، هغوی، هغوی (ښځینه):

راتلل-تلل-وتل-لوېدل-شول-لمبېدل

زه: راغلی وم/تللی وم/وتلی وم /لوېدلی وم/شوی وم/لمبېدلی وم

ته: راغلی وې/تللی وې/وتلی وې/لوېدلی وې/شوی وې/لمبېدلی وې

هغه نر: راغلی و /تللی و/وتلی و/لوېدلی و/شوی و/ لمبېدلی و

هغه ښځ.: راغلې وه /تللې وه/وتلې وه/لوېدلې وه/شوې وه/ لمبېدلې وه

موږ: راغلي وو/تللي وو/وتلي وو/لوېدلي وو/شوي وو/لمبېدلي وو

تاسو:راغلي وئ/تللي وئ/وتلي وئ/لوېدلي وئ/شوي وئ/ لمبېدلي وئ

هغوی نر: راغلي وو/تللي وو/وتلي وو /لوېدلي وو/شوي وو / لمبېدلي وو

هغوی ښځ.: راغلې وې/تللې وې/وتلې وې/لوېدلې وې/شوې وې/ لمبېدلې وې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځينې چارکړونه:

ما، تا، هغه، هغې، موږ، تاسو، هغوی (ويل/خندل/لمبل):

ما ويلي وو	ما خندلي وو	ما لمبلي وو
تا ويلي وو	تا خندلي وو	تا لمبلي وو
هغه ويلي وو	هغه خندلي وو	هغه لمبلي وو
هغې ويلي وو	هغې خندلي وو	هغې لمبلي وو
موږ ويلي وو	موږ خندلي وو	موږ لمبلي وو
تاسو ويلي وو	تاسو خندلي وو	تاسو لمبلي وو
هغوی ويلي وو	هغوی خندلي وو	هغوی لمبلي وو

روږدنی (اعتيادي) نابشپړتېرمهال:

۱: هغو روږدتياوو يا عادتونو لپاره چې په تېرمهال کې په يو ځانګړي دوران کې سړي لرل.

- زه چې کله ماشوم وم، نو ما به ملګرو سره ډېرې لوبې کولې.

(ياني د ماشومتوب په دوره کې ډېرې لوبې کول زما يو عادت و)

- څو کاله مخکې به ما لس سيګرټونه په ورځ کې څکول.

(د لسو سيګرټو څکولو عادت مې څو کاله مخکې لاره)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- مخکې به خلک ساده وو او پر افسانوي شیزونو به یې باور کاوه.
- پخوا به خلکو له یو بل سره ډېره راشه درشه کوله، خو د انټرنېټ له راتګ سره هر څه بدل شول.

د روږدني نابشپړ تېرمهال جوړښت:

به + نابشپړتېرمهال ← لکه په لومړۍ بېلګه کې کولې په جاري تېرمهال کې راغلی.

د تر ټولو ډېر کارېدونکو لېږند کړونو اوړون په روږدني تېرمهال کې:

نر - یوګړی	نر - ډېرګړی	ښځ - یوګړی	ښځ - ډېرګړی
به کاوه	به کول	به کوله	به کولې
به خوړ	به خوړل	به خوړله	به خوړلې
نه نیو	به نیول	به نیوله	به نیولې
به ښود	به ښودل	به ښوده	به ښودې
به واهه	به وهل	به وهله	به وهلې
به لیده	به لیدل	به لیدله	به لیدلې
به ورکاوه	به ورکول	به ورکوله	به ورکولې
به لېږه	به لېږل	به لېږله	به لېږلې

(c) ketabton.com: The Digital Library

به کوت	به کتل	به کته	به کتې
به مانه	به منل	به منله	به منلې
به باله	به بلل	به بلله	به بللې
به اخیست	به اخیستل	به اخیسته	به اخیستې

ځینې لا زمي کړونه:

زه، ته،هغه (ښځینه)، موږ، تاسو، هغوی، هغوی (ښځینه):

راتلل-تلل-وتل-لوېدل-شول-لمبېدل

زه: به+ راتلم/تلم/وتم/لوېدم/کېدم/لمبېدم

ته: به+ راتلې/تلې/وتې/لوېدې/کېدې/لمبېدې

هغه نر: به+ راته/ته/ووت/لوېده/کېده/لمبېده (پښتونخوا کې په ۀ)

هغه ښځه: به+ راتله/تله/وتله/لوېدله/کېدله/لمبېدله

موږ: به+ راتلو/تلو/وتلو/لوېدو/کېدو/لمبېدو

تاسو:به+ راتلئ/تلئ/وتلئ/لوېدئ/کېدئ/لمبېدئ

هغوی نر: به+ راتلل/تلل/وتل/لوېدل/کېدل/لمبېدل

هغوی ښځه: + راتلې/تلې/وتې/لوېدې/کېدې/لمبېدې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځیني چارکړونه:

ویل/خندل/لمبل		
ما به ویل	ما به خندل	ما به لمبل
تا به ویل	تا به خندل	تا به لمبل
هغه به ویل	هغه به خندل	هغه به لمبل
هغې به ویل	هغې به خندل	هغې به لمبل
موږ به ویل	موږ به خندل	موږ به لمبل
تاسو به ویل	تاسو به خندل	تاسو به لمبل
هغوی به ویل	هغوی به خندل	هغوی به لمبل

ساده بشپړ راتلونکی مهال:

یاد مهال موږ په پښتو کې د راروان وخت بېلابېلو حالتونو لپاره کاروو او تل یې د مرستیال کړ "به" په مرسته ځرګندوو.

۱: نیتونه یا هوډونه ځرګندوي چې راتلونکي کې وي. هغه یوه پرېکړه، ژمنه، وړاندیځ، غوښتنه، نټه (انکار) کېدای .نیت شي

- زه به سبا ښار ته لاړ شم. (پرېکړه، اراده)
- زه به بیا پر چا باور ونه کړم. (ځاني ژمنه)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- زه به بیا ته کله هم خفه نه کړم. (له چا سره ژمنه)
- راځه، زه به درسره په دې کار کې مرسته وکړم. (وړاندیځ)
- له ما سره به مرسته وکړې؟ (غوښتنه)
- زه به ستا ونه منم. (نټه)

۲: هغو پرېکړو لپاره چې سم له لاسه یې کوو او ډېر نژدې راتلونکي ته اشاره کوو.

- زما ساړه کیږي، نو دا کړکۍ به بنده کړم.
- څوک ور ټکوي، نو زه به یې وګورم چې څوک دی.

۳: ګومان د راتلونکي لپاره:

- دا ټول کار به ته په یوه ورځ کې ختم نه کړې.

۴: وړاندویني د راتلونکي په اړه:

- په راروان وخت کې به د تېلو بیه ډېره لوړه شي.
- د یوې نوې څېړنې له مخې به په ۲۰۵۰ کال کې د مسلمانانو شمېره تر غیر مسلمانانو پورته شي.

۵: د هیلو لپاره په راتلونکي کې:

- هر څه به سم شي، اندېښنه مه کوه.
- هغه به بېرته راشي، خدای خو لوی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶: شرطونه د راتلونکي مهال لپاره:

- که سبا باران نه وي، نو زه به خپل ملګري ته ورشم. (شرط: که سبا باران نه وي)

جوړښت:

به + و + د اصلي کړ ستېه + د ساده اوسمهال پایونه (م/ې/ي/و/ئ/ي)

بېلګه:

- زه به کار وکړم.

که په غونډله کې اصلي کړ نه وي، خو یو مرستیال کړ وي، نو هغه اکثر د "شول" اوړون اخلي او په همدې پایونو:

شم / شې / شي/ شو / شئ / شي	
زه به خوښ شم.	ته به خوښ شې.
هغه به خوښ / خوښه شي.	موږ به خوښ شو.
تاسو به خوښ شئ.	هغوی به خوښ شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نژدې بشپړ راتلونکی:

د هغو کړونو یا حالتونو لپاره چې په راتلونکي کې تر یو ټاکلي وخت مخکې بشپړې شوي وي.

- ما به دغه کار ستا تر راتلو مخکې ختم کړی وي.
- د اورګاډي له رارسېدو مخکې به زه اډې (سټېشن) ته رسېدلی یم.
- ما به تر ۲۰۱۹ پورې واده کړی وي.
- ربښتیا چې راځي نو دروغو به کلي ړنګ کړي وي.

د تر ټولو ډېر کارېدونکو لېږند کړونو اوړون په نژدې بشپړ راتلونکی:

نر - یوګړی	نر - ډېرګړی	ښځ - یوګړی	ښځ - ډېرګړی
به کړی وي	به کړي وي	به کړې وي	به کړې وي
به خوړلی وي	به خوړلي وي	به خوړلې وي	به خوړلې وي
به ښودلی وي	به ښودلي وي	به ښودلې وي	به ښودلې وي
به وهلی وي	به وهلي وي	به وهلې وي	به وهلې وي
به لیدلی وي	به لیدلي وي	به لیدلې وي	به لیدلې وي
به ورکړی وي	به ورکړي وي	به ورکړې وي	به ورکړې وي
به لېږلی وي	به لېږلي وي	به لېږلې وي	به لېږلې وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

به کتلی وي	به کتلي وي	به کتلې وي	به کتلې وي
به منلی وي	به منلي وي	به منلې وي	به منلې وي
به بللی وي	به بللي وي	به بللې وي	به بللې وي

د لا زمي کړونو اوړون په نژدې بشپړ راتلونکی کې :

زه: به کړ ستېه+ی + یم لکه زه راغلی یم

ته: به کړ ستېه+ی + یې لکه ته راغلی یې

هغه نر: به کړ ستېه+ی + دی لکه هغه راغلی دی

هغه ښځه: به کړ ستېه+ې + ده لکه هغه راغلې ده

موږ: به کړ ستېه+ي + یو لکه موږ راغلي یو

تاسو: به کړ ستېه+ي + یئ لکه تاسو راغلي یئ

هغوی (نرینه): به کړ ستېه+ي + دي لکه هغوی راغلي دي

ډېر کارېدونکي نالېږند کړونه:

راتلل–تلل–وتل–لوېدل–شول–لمبېدل

زه: به + راغلی یم /تللی یم /وتلی یم /لوېدلی یم/شوی یم/لمبېدلی یم

ته: به +راغلی یې/تللی یې/وتلی یې /لوېدلی یې/شوی یې/لمبېدلی یې۔

هغه نر: به + راغلی وي/تللی وي/وتلی وي/لوېدلی وي/شوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي/ لمېدلی وي

هغه ښځه: به +راغلې وي/تللې وي/وتلې وي/لوېدلې وي /شوې وي/ لمېدلې وي

موږ: به + راغلي يو /تللي يو /وتلي يو /لوېدلي يو/شوي يو/لمېدلي يو

تاسو: به + راغلي يئ/تللي يئ/وتلي يئ /لوېدلي يئ/شوي يئ/لمېدلي يئ

هغوی نر: به + راغلي وي /تللي وي/وتلي وي/لوېدلي وي/شوي وي / لمېدلی وي

هغوی ښځ.:به + راغلې وي/تللې وي /وتلې وي/لوېدلې وي/ شوې وي/ لمېدلې وي

ځينې چارکړونه: ويل/خندل/لمبل

ما به ويلي وي	ما به خندلي وي	ما به لمبلي وي
تا به ويلي وي	تا به خندلي وي	تا به لمبلي وي
هغه به ويلي وي	هغه به خندلي وي	هغه به لمبلي وي
هغې به ويلي وي	هغې به خندلي وي	هغې به لمبلي وي
موږ به ويلي وي	موږ به خندلي وي	موږ به لمبلي وي
تاسو به ويلي وي	تاسو به خندلي وي	تاسو به لمبلي وي
هغوی به ويلي وي	هغوی به خندلي وي	هغوی به لمبلي وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

نابشپړ راتلونکی مهال:

۱: هغه کړنې چې په راتلونکي کې پیلېږي او تر یو وخته پورې دوام لري.

- تر څو چې رارسېدلې نه وي، ته به هغې ته انتظار کوې.
- سبا دا مهال به زه کار کوم.

۲ : د راتلونکي په اړه تصور او اټکل:

- یو وخت به ګاډي د ځمکې پرځای په هوا الوځي.
- یوه ورځ به ته ډېر نومیالی یې او خلک به دې پوښتنو ته راځي.
- یوه ورځ به نه یم او ته به راپسې ژاړې

۳: تکراري کړنې په راتلونکي کې:

- څو کاله وروسته به زه په ښوونځي کې درس ورکوم.
- کله چې مې زوی شپږ کلن شي، نو هره ورځ به یې وړکتون ته بوځم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناخبري وجه

یو کړ دی چې په اوس او تېرمهالونو کې ډول ډول حالتونه څرګندوي لکه: ارمان، هیله، ولوله، شونتیا، سپارښتنه، لید(نظر)، توان، ټینګار او داسې نور.
په پښتو ژبه کې د ناخبري وجې څرګندولو لپاره کله نا کله د کړ سته پسې " الف " او "ی" تړل کیږي

د ناخبري وجې حالتونه په تېرمهال کې:

ارماني تېر مهال:

دناپوره کېدونکو ارمانونو څرګندولو لپاره ار کړ (اصلي فعل) پسې " ای " تړل کیږي.
که چېرې په جمله کې له ار کړ سره مرستیال کړ راشي، نو بیا یوازې هغه کې یو زیات "الف" راځي.

بېلګې:

* کاش تا زه نازولای ← نازول ار کړ دی، نو یو "الف" پکې زیاتیږي.
* کاش ته راغلی وای. ← دلته له ار کړ "راغلی"سره مرستیال کړ "وی" ، نو یوازې "وای" الف خپلوي او ارکړه په خپله بڼه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاتې کیږي. په لنډه، "کاش ته راغلای وای" غونډله ناسمه ده.

شرطي تېرمهال:

دا دارماني تېرمهال غونډې د ناپوره کېدونکو شرطونو څرګندولو لپاره هم کړ (فعل) يو "الف" خپلوي.

بېلګه:

* که ته راغلی وای ...← یوازې مرستیال کړ "الف" خپلوي.

ټینګاري تېرمهال:

د هغو کړنو څرګندولو لپاره چې په تېرمهال کې ترسره کېدای شوې یا پکار وه چې ترسره شوې وای، ارکړ "الف" خپلوي او که مرستیال کړ ورسره وي، بیا یوازې هغه.

بېلګې:

* زه به راغلی وای، خو شونې نه وه.
* ما به درکتلای او تا به راکتلای.
* ته باید راغلی وای.
* هغه باید کار کړی وای.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تواني تېرمهال:

د ناپوره کېدونکو کړنو څرګندولو لپاره چې په تېرمهال کې ترسره کېدای شوې.

خو دلته بیا د پورتنیو حالتونو په شان یوازې ار کړ "الف" خپلوي اومرستیال کړ نه.

په لاندېینیو بېلګو کې "شول/شو" مرستیال کړونه دي.

بېلګې:

* هغه وکړای شول چې هلته لاړ شي.
* هغه راتلای شو، خو رانغی.
* هغوی کولای شول چې راشي.

ګوماني تېرمهال:

د تېر حالت په اړه ګومانونه څرګندوي. دلته بیا د کړ په سته کې "الف" نه ورزیاتېږي. د شونتیا یا امکاني کړولونو (ښایي، ګوندې) او مرستیال کړ به په مرسته یې څرګندوو.

* دا ځمکه ډېره لنده ده، د شپې به ډېر باران ورېدلی وي.
* اوس دولس بجې دي. هغه ښایي اوس رارسېدلی وي.
* پر سړک ډېر پولیس ولاړ دي. ګوندې کومه ټرافیکي پېښه رامنځته شوې وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سپارښتي تېرمهال:

تا باید دغه فلم کتلی وای، ډېر خوندور و.

د ناخبري وجې حالتونه په نابشپړ اوسمهال کې:

دلته اکثر د تېرمهالونو غوندې "ای" په کړ کې نه راځي. یوازې په توانې او ارماني حالت کې راځي.

اړوتی یا شرطي:

* که ته یې غواړې، نو دروایې خله.
* کله چې تا وینم، نو زړه مې خوشاله وي.
* که ډوډۍ خورې، نو راشه کېنه.

تواني:

* زه دا کار کولای شم

سپارښتني:

* دغه ډاکټر تل ورځه. ډېر ازمېښت (تجربه) لري.

ټینګاري:

* زه دې خفه یم، خو چې ته خفه نه شې.

دعایي او غوښتني:

* تا دې خدای لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

امري او جريان ښيي:

* لوبې کوئ، خو شور مه کوئ.
* ډوډۍ دې خوره، پورته ښکته مه ګوره.

ارماني:

* کاشکې چې تا اوس دلته وای.
* کاش ما ډېره ډوډۍ خوړلای.

یادونه: د دغه مهال کړ جوړښت له ارماني نابشپړ تېرمهال سره توپير نه لري.

د ناخبري وجې حالتونه په بشپړ اوسمهال کې:

اړوتي يا شرطي:

* که دا کر ورکړې ، بيا به ستا خبره ومنم.
* که ډېره ډوډۍ وخورې، بيا دې خېټه درد کوي.

تواني:

* دا کار چې وکړای شې، بيا پر نورو پيل وکړه.

سپارښتي:

* ته بايد دغه کتاب ولولې. ډېر په زړه پورې دی.

ټينګاري:

* زه دې خفه شم، خو ته خوشاله اوسه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

امري:

* دلته لوبې ونکړې.

ارماني:

* کاش چې دلته راشې.

په نا بشپړ اوسمهال کې کړنې یا حالتونه بشپړ نه وي او بشپړ اوسمهال کې بشپړ وي.

دا یو څو بېلګې وګورئ.

نا بشپړ اوسمهال	بشپړ اوسمهال
زه کوم	(که) زه وکړم
زه وینم	زه ووینم
زه کولای شم	زه وکړای شم
زه ځم	زه لاړ شم
زه راځم	زه راشم
زه اخلم	زه واخلم

یادونه:

په بشپړ اوسمهال کې اکثر تر کړ مخته "و" وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېچار غږ:

بېچار غږ یا مجهول غږ د یوې غونډلې هغه بڼه ده چې موږ پکې تر کړند (فاعل) کړنې یا مفعول ته ډېر ارزښت ورکوو. په بله مانا، کړند یا هغه څوک، چې کړنه ترسره کوي، دومره اړین نه دی لکه پخپله هغه چار یا کړنه چې دی یې ترسره کوي، یا دا مانا لري چې موږ کړند ببخي پېژنو هم نه. په بېچار غږ کې د چارندې یا فعالي غونډلې مفعول پر کړند بدلېږي او جملې اصلي کړند "ډېرى" غورځېږي. چارنده غونډله هغه جمله ده چې لږ تر لږه یوه فاعل او یو مفعول لري.

یوه بېلګه د رڼاوي لپاره:

- **چارنده غونډله:**

کارګران یو لوی سړک پخوي.

- **بېچاره غونډله:**

یو لوی سړک پخېږي. یا یو لوی سړک د کارګرانو لخوا پخېږي دغې بېلګې ته له کتو وروسته دا جوتېږي چې کارګران په بېچاره جمله کې خپل ارزښت له لاسه ورکوي او کړنې "سړک پخول " ته اهمیت ورکول کېږي.

په اکثرو مهالونو (اوس، تېر او راتلونکی مهال) کې بېچار کړ د

(c) ketabton.com: The Digital Library

"شول" یا "کېدل" په مرسته اړول کیږي.

یوه بېلګه:

- چارنده غونډله:

هغوی ډوډۍ وخوړه.

- **بېچاره غونډله:**

ډوډۍ وخوړل شوه. یا ډوډۍ د هغوی لخوا وخوړل شوه.

له دې بېلګې څرګندېږي چې په بېچاره جمله کې کړ یا فعل له دوو برخو جوړ وي چې یو یې ار کړ (اصلي فعل) دی او یو یې مرستیال کړ "شول" دی.

یادونه:

کوم لوستونکی چې د ار او مرستیال کړ توپیر نه شي کولای، هغه دې د کړ ډولونو مخ وګوري.

اوس دې ته راځو چې په نورو مهالونو کې بېچار کړ څنګه ګردانېږي. لاندېنی جدول په پښتو کې د ډېر کارېدونکو مهالونو یا زمانو بېلګې روښانوي.

چارند نابشپړ اوسمهال: (Active)

- زه یوه لیکنه کوم.

بېچار نابشپړ اوسمهال: (Passive)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- زما لخوا یوه لیکنه کېږي.

چارند ساده بشپړ تېرمهال: (Active)

- ما یوه لیکنه وکړه.

بېچار ساده بشپړ تېرمهال: (Passive)

- زما لخوا یوه لیکنه وشوه.

چارند نابشپړ تېرمهال: (Active)

- ما یوه لیکنه کوله.

بېچار نابشپړ تېرمهال: (Passive)

- زما لخوا یوه لیکنه کېده.

چارند نژدې بشپړ تېرمهال: (Active)

- ما یوه لیکنه کړې ده.

بېچار نژدې بشپړ تېرمهال: (Passive)

- زما لخوا یوه لیکنه شوې ده.

چارند لیرې بشپړ تېرمهال: (Active)

- ما یوه لیکنه کړې وه.

بېچار لیرې بشپړ تېرمهال: (Passive)

- زما لخوا یوه لیکنه شوې وه.

چارند ساده بشپړ راتلونکی مهال: (Active)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- زه به یوه لیکنه وکړم.

بېچار ساده بشپړ راتلونکی مهال: (Passive)

- زما لخوا به یوه لیکنه وشي.

چارند نابشپړ راتلونکی مهال: (Active)

- زه به یوه لیکنه کوم.

بېچار نابشپړ راتلونکی مهال: (Passive)

- زما له خوا به یوه لیکنه کېږي.

چارند نژدې بشپړ راتلونکی: (Active)

- ما به یوه لیکنه کړې وي.

بېچار نژدې بشپړ راتلونکی: (Passive)

- زما لخوا به یوه لیکنه شوې وي.

اړینه یادونه: په نابشپړ مهالونو کې کېدل د مرستیال کړ په توګه کارېږي او د بشپړو مهالونو کې شول.

کله باید بېچار غبر وکارول شي؟

په لاندېنیو حالتونو کې بېچار یا مجهول غبر کارول غوره ده:
← کله چې کړند یا فاعل څرګند نه وي:
بېلګه: د پلانکي ګاډی پرون غرمه تښتول شوی.
(موږ نه پوهېږو چې چا د پلانکي ګاډی تښتولی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

← کله چې کړند اړين نه وي:
بېلګه: دغه ودانۍ په ۱۹۸۰ کال کې جوړه شوې ده.
(دا نه ده مهمه چې چا دغه ودانۍ جوړه کړې ده)
← کله چې يوه غوښتنه يا اشاره په ناسيده توګه (غير مستقيم) کول غواړي- هغه هم د دې لپاره چې سيده غوښتنه يا اشاره د مقابل لوري د خوابدۍ لامل ونه ګرځي.
بېلګه: دا کار بايد ژر ترسره وشي، احمده.
(که ووېل شي چې احمده ته بايد دغه کار ژر ترسره کړې، نو بيا ښايي احمد دغه غوښتنه د يو سخت امر په توګه واخلي)
← په ساينسي يا اکاډميکي مقالو کې کله چې موږ ونه غواړو چې له ځانه ارزونې ورکړو. هر څه بايد د حقايقو او څېړنو پر بنسټ وليکل شي.

بېلګې:

ټوليزه بڼه (چارند غږ):
موږ بايد د "موضوع" ګټې او تاوانونه وتلو چې يوې پايلې ته ورسېږو.
غوره بڼه (بېچار غږ): يوې پايلې ته د رسېدو لپاره بايد د "موضوع" ګټې او تاوانونه وتلل شي.
غوره بڼه (بېچار غږ): يوې پايلې ته د رسېدو لپاره بايد د

(c) ketabton.com: The Digital Library

"موضوع" ګڼې او تاوانونه وتلل شي.

ټولیزه بڼه (چارند غږ):
سړی له دغه لښتیلیکه (ډیاګرام) دا معلومات راخیستلای شي چې ...
غوره بڼه (بېچار غږ):
له دغه لښتیلیکه دا معلومات راخیستل کېدای شي چې ....

ټولیزه بڼه (چارند غږ):
زه د کتاب په څلورم څپرکي کې د "موضوع" ټولنیز اړخونه شنم.
غوره بڼه (بېچار غږ):
د کتاب په څلورم څپرکي د "موضوع" ټولنیز اړخونه شنل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناسیده وینا

پر ناسیده وینا د پوهېدو لپاره موږ باید لومړی سیده وینا مانا کړو.

سیده وینا، چې مستقیم بیان هم ورته ویل کیږي، هغه وینا ده چې کله یو لیکوال یا اورېدونکی د بل چا خبره ټکي پر ټکي راولېږدوي. سیده وینا د " " ترمنځ لیکل کیږي.

د سیدې وینا بېلګې:

- احمد وویل: " زه پرون هلته لاړم".
- هغه وویل: " احمده، دلته مه راځه؟"

ناسیده وینا، چې غیرمستقیم بیان هم بلل کیږي، هغه وینا ده چې کله یو لیکوال یا اورېدونکی د بل چا خبره د "چې" اړیکوییکي په مرسته په خپله وینا بدله کړي، خو مفهوم یې پکې بدل نه شي.

که چېرې لومړنۍ دوې بېلګې ناسیدې وینا ته واړوو، نو په دې بڼه راځي.

- احمد وویل چې دی تېره ورځ هلته تللی و.
- هغه احمد ته وویل چې هغه دې هلته نه ورځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که چېرې دغو بېلګو ته وګورو، نو راجوتېږي چې په ناسيده وينا کې ځينې مهالونه، ځينې ځانګړي مهالي او ځايي کړولونه او نومځري بدلېږي. لومړۍ بېلګه کې "زه" پر "دی"، "پرون" پر "ورمه ورځ"،" لاړم" پر "تللی و" بدل شوی دی.
په بله بېلګه کې "دلته" پر "هلته" او "مه راځه" پر "دې نه ځي"بدل شوی دی.

کوم مهال پر کوم مهال بدلېږي؟

١: اوسمهال پر بشپړ تېرمهال بدلېږي:

- سيده وينا: هغه وويل:"زه دلته يم".
- ناسيدو وينا: هغه وويل چې دی هلته و.

يادونه:

که چېرې حقايق وي يا عمومي رښتيا وي، نو بيا اوسمهال پر ساده بشپړ تېرمهال نه بدلېږي.

بېلګې:

- سيده وينا: هغه وويل: "زه شل کلن يم".
- ناسيده وينا: هغه وويل چې دی شل کلن دی.

(ناسم: .... چې دی شل کلن و، ځکه چې لا هم شل کلن دی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲: ساده بشپړ تېرمهال بڼې نه بدلېږي:

- سیده وینا: هغه وویل: " یو سورلنډي زموږ چرګه وخوړه".
- ناسیده وینا: هغه وویل چې یو سورلنډي د هغوی چرګه وخوړه.

۳: نژدې بشپړ تېرمهال بڼې نه بدلېږي:

- سیده وینا: هغه وویل: "له ما بکس ورک شوی دی".
- ناسیده وینا: هغه وویل چې بکس ترې ورک شوی دی.

۴: لیرې بشپړ تېرمهال همدا لیرې بشپړتېرمهال پاتې کېږي:

- سیده وینا: هغه وویل: " له ما دا خبره هېره شوې وه".
- ناسیده وینا: هغه وویل چې له ده دا خبره هېره شوې وه.

د راتلونکو مهالونو بڼې نه بدلېږي:

۵: ساده بشپړ راتلونکی

- سیده وینا: هغه وویل: " زه به ښار ته لاړ شم".
- ناسیده وینا: هغه وویل چې هغه به ښار ته لاړ شي.

۶: نابشپړ راتلونکی:

- سیده وینا: هغه وویل: " زه به کار کوم".
- ناسیده وینا: هغه وویل چې دی به کار کوي. او داسې نور

فرضي او شرطي مهالونه هم نه بدلېږي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

- سيده وينا: هغه وويل: " ته بايد دغه فلم وګورې"!
- ناسيده وينا: هغه وويل چې زه بايد هاغه فلم وګورم.
- سيده وينا: هغه وويل: " که هغه راغلی وي، نو ماته دې زنګ ووهي".
- ناسيده وينا: هغه وويل چې که هغه راغلی وي، نو زنګ دې ورته ووهي.

کوم مهالي او ځايي کړولونه او نومځري په ناسيده وينا کې بدلېږي؟

√ دغه پر هغه بدلېږي
"دغه فلم وګوره" ← چې هغه فلم دې وګورم.

√ دلته پر هلته بدلېږي.
"دلته راشه" ← چي هلته ورشم.

√ نن په هغه ورځ بدلېږي.
" زه نن چېرې روان يم" ← چې دی هغه ورځ چېرې روان و.

√ پرون پر تېره/وړمه ورځ بدلېږي:
" هغه پرون هلته و" ←... چې هغه تېره ورځ هلته و.

√ تېر (ه) اوونۍ / کال پر يو(ه) اوونۍ / کال مخکې بدلېږي.
" احمد تېره اوونۍ کابل ته لاړ" ← چې احمد يوه اوونۍ کابل

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخکې ته تللی و.

√ سبا پر راتلونکې یا راروانه ورځ بدلیږي.

" زه سبا ښار ته ځم" ← چې هغه به په راروانه ورځ ښار ته ځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پښتو ژبدودیز پېرونه
(Grammatical Cases of Pashto)

کړندپېر: (Nomiantive Case)

هغه ژبدویز حالت دی چې د " څوک یا څه کومه کړنه ترسره کوي؟" پوښتنې ځواب وایي. د کړنې تر سروونکي ته کړند یا فاعل ویل کیږي.

کړند یو نوم، نومځری یا یو څیز کېدای شي.

بېلګې:

۱: زه ښار ته ځم. ← زه: کړند؛ ځم: کړ

۲: ما ډوډۍ وخوړه. ← ما: کړند؛ وخوړه: کړ

۳: سپي توپ پسې منډه کړه. ← سپي: کړند؛ منډه کړه: کړ

یو کړند یا فاعل یوازې نوم یا نومځری نه، بلکې یو اوږد هم عبارت کېدای شي.

بېلګې:

۱: د هغه مرګ زه خفه کړم. ← د هغه مرګ: کړند: خفه کړم: کړ (ځکه چې د کړند پوښتنه دا ده چې زه چا خفه کړم)

۲: هغه سړي، چې تورې جامې یې اغوستې، ۵۰ تنه وژلي.

=>هغه سړی چې تورې جامې یې اغوستې: کړند؛ وژلي: کړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

(د کړند پوښتنه دا ده چې چا ۵۰ تنه وژلي)

د دې تر څنګ يو بل ډول کړند هم شته:

دا هغه کړند دی چې کړ يې په جمله کې بيا نوموي يا نښه اړيکه ورسره ښيي او د يو ستاينوم غوندې کړند تشريح کوي. دغه کړند د "څوک څه دی؟ " يا " څوک يا څه څنګه دی / دې؟ پوښتنې ځوابوي.

هغه کړونه، چې کړند په مستقيم ډول بيا نوموي يا نژدې تشريح کوي، تړکړونه (د روابط کړونه) نوميږي. په پښتو کې تر ټولو ډېر کارېدونکی تړکړ "ول" دی چې يو شتون يا موجوديت څرګندوي. اوسمهالي بڼې يې يم / يې / دی / ده / يو / يئ /دي دي او د تېرمهال بڼې يې وم / وې / و/ وه/ وو/ وئ / وو دي. نور تړکړونه پېښېدل، ښکارېدل، محسوسول، پاتې کېدل، کېدل + شول او داسې نور.

بېلګې:

۱: هغه ښکلې برېښي. (څوک څنګه برېښې؟)

۲: احمد ډاکټر دی. (څوک څه دی؟)

۳: زه خوشاله يم.

۴: دا خبره درسره ښه نه ښکاري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوښتي یا مغیره پېر (Oblique Case):

اوښتي حالت هغه ژبدودیز حالت دی چې په ی، ي او ه (زور) پایېدلي نومونه په څو حالتونو کې خپله بڼه بدلوي، که هغه یوګړی یا ډېرګړی وي.

یوګړی (مفرد):

"ی" پر "ي" اوړي لکه: سړی ← سړي

"ي" پر "ۍ" اوړي لکه: خوشالي ← خوشالۍ

"ه " پر "ې" اوړي لکه: ونه ← ونې

یادونه:

په "ې" او "ۍ" پایېدلي نومونه نه بدلېږي.

ډېرګړی (جمع):

ي، ې او ۍ پر اوږد "و" اوړي لکه سړیو، خوشالیو، ونو

لومړی حالت: تولپېر(Genetive)

په پښتو کې "د" ادات تول یا ملکیت څرګندوي چې تر یو نوم مخکې راشي.

بېلګې:

۱: د ژمي ساړه هر څوک نه شي زغملای. (دلته" ژمی" پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

"ژمي"بدل شوی، دا چې "د" ادات یې مخته ولاړ دی)

۲: د دغې ونې پاڼې لا شنې شوې نه دي. (دلته "ونه" پر "ونې" بدل شوی، دا چې "د" ادات یې مخته ولاړ دی)

۳: د هغې ښایست بېسارې دی. (دلته "هغه"، چې ښځینه نومځری دی، پر "هغې" بدل شوی، دا چې مخته یې "د" ولاړ دی)

۴: د ډېرو سړیو په اند ښځې کم ارزښته دي. (دلته "سړي"، چې د سړی جمع ده، پر "سړیو" بدل شوی، دا چې "د" ادات یې مخته ولاړ دی)

۵: نن د مورنیو ژبو نړیواله ورځ ده. (دلته "مورنۍ ژبې" پر "مورنیو ژبو" بدل شوی، دا چې "د" ادات یې مخته ولاړ دی)
همدارنګه کمزوري ځاني نومځري (مې، یې، دې، مو) هم د تول یا ملکیت نومځرو په توګه کارېدای شي.

د کمزورو ځاني نومځرو بېلګې:

۱: هغې مې زړه مات کړ. دلته "مې" زما مانا ورکوي.
۲: زما له ملګري مرسته وغواړه. زه یې تاته شمېره درکوم.
← دلته "یې " د ملګري مانا ورکوي، یانې د هغه شمېره.
په پښتو کې ځینې کړونه هم په تولپېر کې راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه کړونه د تولنومځري یا تولنوم (د + نوم) په مرسته کارېږي.

بېلګې:

١: د چا څه زده ول/کېدل:

لکه: زما انګرېزي زده ده / زما انګرېزي نه زده کېږي.

٢: د چا څه ول / شول:

لکه: د هغه تبه ده. / د هغې زوی پیدا شو.

٣: د چا څه یا څوک خوښېدل:

لکه: دا سندره زما نه خوښېږي.

۴: د چا له چا / څه بد راتلل:

لکه: زما له هغه بد راځي.

۵: د چا پر چا څه لورېدل / پېرزو کېدل:

لکه: د پلوشې پر خپل ورور ښه نه لورېږي.

۶: د چا څوک یا څه یادېدل:

لکه: زما وطن ډېر یادېږي.

٧: د چا څه له یاده وتل:

لکه: دا خبره زما له یاده ووته.

٨: د چا څه ته زړه کېدل:

لکه: زما ایس کریمو ته زړه کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹: د چا ساړه / ګرمي کېدل:
لکه: د اتل نن ډېر ساړه / ډېره ګرمي کېږي.
۱۰: د چا خوا بدېدل:
په ټوکو کې د احمد خوا بده شوه.
۱۱: د چا له چا / څه زړه تورېدل:
لکه: د توريالي له خپل ملګري نور زړه تور شو.

دويم حالت: سربلپېر (Prepositional Case)

کله چې يو سربل يا وستربل له نوم سره راشي، نو نوم خپله بڼه بدلوي. سربل او وستربل د بېلودونکو ګړونو يا مورفيمونو جوړه ده، چې په ګډه سره په يوه غونډله کې د يو نوم يا نومځري بدرګه کوي او له هغوی سره د يوې ځانګړې ژبدوديزې (ګرامري) اړيکې په موخه کارول کيږي. سربل او وستربل په ټوليز ډول يو ځای، لوری ، واټن، مهال او يوه پرتله/مقايسه څرګندولای شي.

بېلګې:

۱: ننګيالي ته مې وويل چې راشي. (دلته ننګيالی پر ننګيالي بدل شوی، دا چې " ته" وستربل يې شاته ولاړ دی.
۲: پر منګي اوبه تېرې کړه. (دلته منګی پر منګي بدل شوی، داچې "پر" سربل يې مخته ولاړ دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳: دلته په اوړي کې هم ساړه وي. (دلته اوړی پر اوړي بدل شوی، دا چې سربل په او وستربل کې ترې تاو دي).
۴: نجیبه له ځانګې سره ښار ته لاړه. (دلته ځانګه پر ځانګې بدله شوه، دا چې سربل له او وستربل سره ترې تاو دي).

دریېم حالت : بلنپېر (Vocative)
په پښتو کې د نرینه او ښځینه وګړو د نومونو بڼې بدلیږي، کله چې غږ ورته وکړې یا په نورو ټکو، چې نومونه یې په لوړ غږ د رابللو، پوښتنې کولو او یا څه ته د پام کولو په موخه اخلې.
که د نرینه وګړي نوم په یو بېواک غږ (کانسو نېنټ) پایېدلی وي، نو زور (ه) وروسې د غږ اخیستو پر مهال تړل کیږي.

بېلګې:
احمد ...... احمده لکه: احمده دلته راشه!
اتل .... اتله لکه: اتله چېرې تللی وې؟
ننګیال ...... ننګیاله لکه: ننګیاله پام کوه چې ونه غورځیږې!
که چېرې د نرینه وګړي نوم په یو خپلواک غږ (واول) پایېدلی وي، نو بیاد نوم اخیستو پرمهال زور (ه) نه ورزیاتیږي. لکه ولي، عبدالله یا احمد شا. "ي" په ولي کې، "ه" په الله کې او "ا" په شا کې خپلواک غږونه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښځينه وګړي په نوم پسې د نوم اخيستو پرمهال اوږده "ې" تړل کيږي.

بېلګې:

نجيبه ..... نجيبې لکه: نجيبې دلته راشه!

څانګه .... څانګې لکه: څانګې څه ويل غواړې؟

که چېرې د ښځينه وګړي نوم په "ۍ" (لکه سپوږمۍ)، په "ي" (لکه زروري، ګل بيبي)، په اوږد "و" (لکه ارزو، ښارو) يا په يو بېواک غږ (لکه نارګس) پايېدلی وي، نو بيا يې نوم پسې اوږده "ې" نه تړل کيږي.

څلورم حالت: تېرمهال (Past Tense)

په تېرمهال کې هم په ی/ ي/ او ه پايېدلي نومونه بدليږي، کله چې په غونډله کې لېږند کړ راشي.

کړونه لکه: خوړل، څښل، نيول، وهل ... لېږند فعلونه دي زه خورم، نو دا يوه بې مفهومه غونډله ده، خو "چېرې که ووايم که چېرې ووايم، نو زه ډوډۍ/ منه/ ... خورم، بيا بشپړ مفهوم ترې اخيستل کيږي، ځکه چې ډوډۍ، منه، ... يې مفعولونه دي

بېلګې:

اوسمهال: زمری غرڅنۍ خوري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تېرمهال: زمري غرڅنۍ وخوړه.
(دلته زمری په زمري بدل شوی)
اوسمهال: نجیبه کالي مینځي.
تېرمهال: نجیبې کالي ومینځل. (دلته نجیبه پر نجیبې بدل شوی)
اوسمهال: هغه (ښځینه وګړی) اوبه څښي.
تېرمهال: هغې اوبه وڅښې. (دلته هغه پر هغې بدل شوی)

مفعول پېر – Objective Case:
په پښتو کې لیږند کړ تل په جمله کې له یو مفعول سرهراوړل کیږي. هغه مفعول یو نوم، نومځری یا کوم عبارت کېدای شي. کړونه لکه خوړل، نیول، وهل، څښل، اغوستل ... لیږند کړونه دي.

بېلګې:
۱: زه اوبه څښم. (دلته کړ "څښم" دی او مفعول يې "اوبه" دي).
۲: هغه کبان نیسي. (دلته کړ "نیسي" دی او مفعول يې "کبان دی)
۳: احمد زه ووهلم. (دلته کړ "ووهلم" دی او مفعول يې "زه" دی).

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴: زه ډېرې خبرې نه شم کولای. (دلته کړ " نه شم کولای" دی او ډېرې خبرې مفعول).

او مفعول دوه ډوله دی، چې دواړه له لېږند کړ سره په جمله کې راوړل کېږي. یو ډول یې سیده (Direct Object) بل یې ناسیده مفعول (Indirect Object)مفعول دی

سیده مفعول هغه دی چې ارکړ (اصلي فعل) یې په مستقیمه توګه اغېزمنوي.

که لومړۍ بېلګه (زه اوبه څښم) د شننې لپاره بیا راواخلو، نو اوبه سیده مفعول دی او څښل ار یا کړ (Main Verb)دی.

ناسیده مفعول هغه دی، چې په غونډله کې له سیده مفعول سره اړیکه لري.

بېلګې:

۱: هغه ماته یوه ډالۍ راکړه. (دلته "ماته" ناسیده مفعول دی او "یوه ډالۍ" سیده مفعول دی؛ او "راکړه" تولیز کړ دی.)

۲: احمد ملګري ته د خپل ټولګي انځور وښود. (دلته "خپل ملګري ته" ناسیده مفعول دی او " خپل ټولګي انځور" سیده مفعول).

(c) ketabton.com: The Digital Library

غونډله او ډولونه يې

د غونډلې پېژندون:

غونډله يا جمله د وييونو (لغتونو) هغه جوړښت دی چې يوه بشپړه وينا، اند يا پوښتنه څرګندوي. يوه مکمله غونډله بايد لږ تر لږه يو کړ او يو کړند ولري، ګنې يوه غونډله نه بلل کيږي.

بېلګه د رڼاوي لپاره:

• هغه ښار ته ځي. ← دلته کړند" هغه" دی او کړ "ځي" دی. که چېرې وليکو چې "ښار ته ځي" يا " هغه ښار ته" نو بشپړ جاج (مفهوم) نه ترې اخيستل کيږي.

ډولونه:

يوه غونډله خپلواکه کېدای شي چې اره (اصلي) غونډله هم ورته ويل کيږي او ناخپلواکه کېدای شي. اره غونډله هغه ده چې يواځې درېدای شي او بشپړ مفهوم لري. له همدې کبله ورته خپلواکه غونډله وايي.

ناخپلواکه غونډله، بلې خوا ته، هغه ده چې يواځې نه شي درېدای او نه بشپړ مفهوم ترې اخيستل کيږي چې کله يواځې راشي. پوهاند دوکتور زيار دغه غونډله پر څېرمه غونډله نوموي؛ په انګرېزۍ کې ورتهSubordinate Clauseوايي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ټولیز ډول یوه غونډله له یوې ارې او له یوې څېرمې غونډلې جوړه وي. ډېری یوه څېرمه غونډله د یو اړیکوییکي (ادات)په مرسته ارې غونډلې پسې تړل کېږي.
په پښتو ژبه کې د اړیکتورو بېلګې چې ، نو، کله چې، ځکه چې،چېرته چې، سره له دې چې او داسې نور دي.

د ارو (اصلي) او څېرمو جملو بېلګې:

۱: ما یو سړی ولید چې کور ته ننوت.
" ما یو سړی ولید" اره غونډله ده او یواځې درېدای شي. "چې کور ته ننوت" څېرمه غونډله ده او یواځې نه شي درېدای.
۲: کله چې ډوډۍ وخورم، زه بهر ځم.
"کله چې ډوډۍ وخورم" څېرمه او " زه بهر ځم" اره غونډله ده.
۳: هغه خفه دی، ځکه چې له خپل ملګري سره یې جنګ کړی دی.
" هغه خفه دی" اره او " ځکه چې هغه ...." څېرمه غونډله ده.
۴: احمد هغه ځای ته لاړ چې د ده ژوند په خطر کې دی.
"احمد هغه ځای ته لاړ" اره او " چې د ده....." څېرمه غونډله ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵: هغه سړی، چې هلته ولاړ دی، زما تره دی.
دلته "هغه سړی زما تره دی" اره غونډله ده چې یوې څېرمې غونډلې (چې هلته ولاړ دی) وېشلې ده. په دې ډول جملو کې باید څېرمه غونډله له ارې غونډلې دیوې دمکۍ (کامې ،) په مرسته بېله شي چې اره غونډله سمه معلومه شي.

څېرمه غونډله په څو ډلو وېشل کېږي چې په هغو کې نومغونډله ستاینوم یا اړیکغونډله او کړولغونډله راځي.
نومغونډله هغه ناخپلواکه غونډله ده چې د یو نوم په توګه کوم کار ادا کوي. هغه نوم یا یو کړند کېدای شي (کړندغونډله) یا مفعول (مفعولغونډله).
په یوه کړندغونډله کې ټوله جمله د یو فاعل ځای نیسي.

بېلګې:

۱: له هغه سره ستا بد چلند زه خواشینی کړم.
دلته " له هغه سره ستا بد چلند" کړند یا فاعل دی چې کړنه یې "خواشینی کړم" ده.
۲: څوک چې زیار باسي بریالی کېږي.
دلته " څوک چې زیار باسي" کړند (فاعل) دی او کړنه یې "بریالی کېږي" ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په یوه مفعولغونډله کې ټوله جمله د یو مفعول ځای نیسي.

بېلګې:

۱: زه د بل چا زړه خفه کول نه غواړم.

دلته "زه" فاعل دی، "نه غواړم" کړ او " د بل چا زړه خفه کول" مفعول دی. غوښتل یو لېږند "کړ" دی او سیده مفعول ورسره راځي.

۲: زه نه پوهېږم چې ته څه غواړې.

دلته "زه" کړند دی، "پوهېږم" کړ دی او " چې ته څه غواړې" مفعول دی. پوښتنه دا ده چې زه په څه نه پوهېږم؟

ځواب: چې ته څه غواړې.

ستاینومغونډله:

ستاینومغونډله، چې اړیکغونډله هم بلل کېږي، هغه ناخپلواکه غونډله ده چې د یو ستاینوم غوندې یو نوم یا نومځری نژدې تشریحوي یا په اړه یې زیات معلومات ورکوي.

اړیکغونډله په یو اړیکنومځري پیلېږي.

اړیکغونډله له اړیکنومځرو سره:

۱: دا هغه کتاب دی چې ما تاته هر وخت یاداوه.

"چې" دلته اړیکنومځری دی چې کتاب نژدې تشریح کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲: زه هغو خلکو لپاره نه ژاړم چې زما اوښکې ورته ارزښت نه لري. دلته " چې" اړیکنومځری دی چې " هغه خلک" نژدې تشریح کوي.
۳: د هغو ماشومانو لاسنیوی وکړئ چې مور او پلار یې نه وي. دلته "چې" اړیکنومځری دی چې "هغه ماشومان" نژدې تشریح کوي.

کړولغونډله:

کړولغونډله هغه ناخپلواکه غونډله ده چې دکله، چېرته، ولې، په کوم شرط، څنګه پوښتنو ځوابونه وایي. کړولغونډله د یو کړول (قید) په مرسته معلومېږي. هغه کړول ځایي، مهالي، لاملي، شرطي، هدفي، پایلیز او د څرنګوالي کړول کېدای شي.
"چې" په پښتو ژبه کې نه یوازې د یو اړیکنومځري په توګه کارېدای شي بلکې د یوې موخې او یوې پایلې لپاره هم راتلای شي.
* "چېرته چې" یو ځایي کړول هم کېدای شي.
* کله چې، مخکې له دې چې "یا" وروسته له دې چې " مهالي کړولونه دي.
* لاملي کړول "دا چې" او " ځکه چې" دي.
* شرطي کړول "که یا که چېرې" دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

* ځانګري کړولونه: سره له دې چې، ان دا چې، که څه هم ...
← دا کړولونه هغه پايلې ښيي چې تمه يې نه کېږي.

د پايلې کړول (چې):

- هغه دومره ډېره ډوډۍ وخوړه چې اوس يې خېټه خوږېږي.

د موخې يا هدف کړول (چې):

- هغه ته غوږ ونيسه چې په ټولو خبرو پوه شې.

ځايي کړول (چېرته چې):

- چېرته چې خوښ وې هلته پاتې شه.

مهالي کړول (کله چې، مخکې له دې چې):

- کله چې دې زړه وغواړي، نو راشه.
- مخکې له دې چې نيوکه وکړې، فکر کوه.

لاملي کړول (دا / ځکه چې):

- دا ماشوم خفه دی، ځکه چې لوبتکه ترې ورکه ده.

شرطي کړول (که / که چېرې):

- که دغه پتلون دې خوښېږي، وايېخله.

ځانګړي کړولونه (سره له دې چې/ ان دا چې):

- هغه ښوونځي ته ځي، سره له دې چې ناروغ دی.
- هغه په ازموينه کې بريالی نه شو، ان دا چې ډېر درس يې ورته ويلی و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهم لیکدودیز توپیرونه

په دې ځپرکي کې تاسو ته مهم لیکدودیز توپیرونه درپېژندل کېږي.

زدکړه او زده کړه توپیر:

زدکړه: دا د نوم په توګه کارول کېږي او د تعلیم مانا ورکوي.

زده کړه: دا د زده کولو، چې کړ دی، امري بڼه ده او هم یو تن ته د امر کولو مانا لري.

یوازې – یواځې:

یوازې: فقط / صرف Only

یواځې:

تنها/ګوښی

کلیځه ـ کالیځه:

کلیځه: جنتري /Calendar

کالیځه: سالروز Anniversary

پیل - پېل:

پیل: شروع/Start

پېل: دقیقه/Minute

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښيي – ښايي:

ښيي: د ښوولو اوړون دی په اوسمهال کې د درېيم کس لپاره (هغه ښيي).

ښايي: يول کړول (قيد) دی، چې د "کېدای شي" يا ګوندې مانا ورکوي (ښايي زه دا کار وکړم).

اوس ـ وس:

اوس: همدامهال/Now

وس: توان/Ability

زه ـ ځه:

زه: لومړی تن يوګړی/I, me

ځه: د " تلل" امري بڼه ده يوه کس ته (ځه، هلته لاړ شه)

پرخه ـ پرښه:

پرخه: شبنم / Dew

پرښه: خورا لويه ډبره

پښه ـ پخه:

پښه: د بدن هغه لاندېنۍ برخه چې ورون پرې ولاړ وي او پنځه ګوتې لري.

پخه: د پوخ ښځينه بڼه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورونه ـ ورونه:

ورونه: د ور دېرګړی (دروازې)

ورونه: دورور دېرګړی

پر او په توپیر:

دا دواړه سربلونه (حرف پشین/Prepositions) دي، چې بېلو ځایونو کې له بېلو ماناوو سره کارول کېږي.

د 'پر' د کاروني حالتونه:

* لومړی حالت: یو سرمخ ځرګندوي

بېلګې:

زما کتاب پر مېز (باندې) پروت دی.

هغه خپل شخولی (بکس) د تونې پر سر اېښی دی.

* دویم حالت: د نېټو ځرګندولو لپاره راځي.

بېلګه: هغه د کب میاشتې پر ۱۸ مه زېږېدلی دی.

* درېیم حالت: لاملونو ځرګندولو لپاره راځي.

بېلګه: احمد یې پر څه وواهه؟

* څلورم حالت: تړاو یا اړوندتوب ځرګندوي

بېلګه: زه د پښتو پر پنځه یېګانو یوه لیکنه کوم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

"پر" په ځینو لنډو ویناګیو کې راځي لکه:

د ..... پر بنسټ، پر مهال، ورځ پر ورځ، ګام پر ګام، پر چا ویاړل، پر چا مینېدل/ ګرانېدل، پرڅه بوختېدل، پر څه اخته کېدل.

د 'په' د کارونې حالتونه:

لومړی حالت: د "کې" وستربل په ملتیا ځای څرګندوي.

بېلګې:

زه په کور کې یم.

ننګیال په ښار کې اوسېږي.

دویم حالت: مهال یا وخت څرګندوي

بېلګې:

* زه په ۲۰۰۲ کال کې کابل ته راغلم.
* په تېره میاشت کې هغه کور ته لاړ.
* زه په درې بجو کور ته ځم.

درېیم حالت: له "کې" وستربل" سره د یو کتاب ، لیکنې، ورځپاڼې، خبرونو، لوست، سکالو یا منځپانګې لپاره

بېلګې:

* ما په دې کتاب کې ډېر انځورونه ولیدل.
* په دې لیکنه کې ډېر نومونه راغلي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په خبرونو کې مې واورېدل چې د بهرنيو چارو وزير له دندې ګوښه شوی دی.

څلورم حالت: وسيله څرګندوي که تر څېزنومونو مخکې راشي.

بېلګې:

زه په بايسکل کور ته ځم.

دا سړی د ونې ښخ په برېښنانيي اره وهي.

پنځم حالت: څرنګوالي کړول (قيد) په توګه کارېږي.

بېلګې:

* په تېزۍ سره
* په نرمه
* په سړه سينه
* په خوښۍ / خواشينۍ سره

"په" په ځينو لنډو ويناګيو کې راځي لکه:

په دې اړه، په دې ډول، د چا په اند/نظر

"پر" او "په" تمرين: سمه بڼه په ننبه کړئ

۱: د بام په / پر سر يې کاشمالي کرلي دي.

۲: هغه په / پر دې اړه له چا سره نه غږېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳: په/پر دې موضوع ستا اند څه دي؟
۴: په / پر راتلونکي اوونۍ کې راشه.
۵: د راروانې میاشت په / پر ۲۶ مه به درشم.
۶: تاسو په / پر څه له ما خوابدي یاست؟
۷: خپل شخولی (بکس) دې په /پر ځمکه باندې مه پرېږده.
۸: زه د لغمان په / پر لوري ځمه.

په کې / پکې توپیر:

په ... کې:

په کې وحدت یو ځای څرګندوي، چې د "چېرته" پوښتنې ځواب " ځواب وایي. په سربل دی او کې وستربل دی چې بېلېدونکي ګړونه دي.

بېلګې:

- زه په کور کې یم.
- احمد په ښوونځي کې دی.
- ننګیال په ښار کې ژوند کوي.

پکې:

"پکې" یو ځایي ګړول دی، چې درې بېلابېلو حالتونو کې راځي.

۱: یو ځای څرګندوي او له یو ځای سره د اړیکې په توګه کارول کیږي. دغه ویی د انګرېزۍ له insideسره سمون خوري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیلګې:

- ماته هغه کلی خوند راکوي، ځکه چې جانان مې پکې اوسیږي.
- هغه کوټه، چې زه پکې ناست وم، ډېره لویه وه.

۲: پکې یوې کړنې ته د نغوتې (اشارې) کړول په توګه کارول کیږي.

بیلګې:

- احمد په انګرېزۍ کې تکړه دی، خو ورور يې پکې ستونزې لري.
- هغه څه، چې زه پکې کمزوری یم، سوکوهنه ده.

۳: پکې کله نا کله د "په اړه" مانا ورکوي.

په خپله / پخپله توپیر:

په خپله یو نومځری دی چې ځښتنوالی / تول ځرګندوي او د څیز / شي ښځینه بڼې لپاره راځي لکه:

- په خپله خاوره سوله غواړم.
- احمد په خپله کوټه کې ناست دی.

پخپله هم یو نومځری دی، چې د یو کړند / فاعل په توګه سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

کارول کېږي. دغه ویی د انګرېزۍ له oneself سمون خوري.

بېلګې:

- زه دغه کار پخپله کوم.
- احمد پخپله دلته راغی.

تمرین:

- په خپله / پخپله مورنۍ ژبه کې زدکړه کول د هر وګړي حق او ربنته ده.
- هغه له ما ځکه غوښتنه وکړه، دا چې په خپله / پخپله یې نه غوښتل.
- هغه په خپله / پخپله کورنۍ کې له خپلې مور او خور سره ډېره مینه کوي.
- په خپله / پخپله خوله دې وویل، بل چا نه.
- په خپله / پخپله یې دغه کار هم کولای شو، خو د لټوالي له کبله یې په خپل ورور وکړ.
- دغه ستونزه یوازې ته په خپله / پخپله حلولای شې.
- که په خپله / پخپله خوښه دلته راشې، نو غوره به وي.
- څوک چې په خپله / پخپله ژبه نه شي غږېدای، نو داسې دی لکه یو بې اروا بدن.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- لومړی يې څه نه ويل، خو بيا يې پخپله / په خپله اقرار وکړ، چې دا کار ده کړی دی.
- هغه ماته وويل، چې زه درپسې درځم، خو زه پخپله / په خپله ورغلم.

په خوا / پخوا توپير:

په خوا يو ځايي کړول دی، چې يو لوری يا ځای څرګندوي.

•زه د خپل ملګري په خوا کې ناست يم.

•که په دې خوا راغلې، نو ښه به وي.

پخوا يو مهاليز کړول دی، چې تېر شوی وخت څرګندوي د پارسي"قبلا " او د انګريزي له In the back days سره سمون خوري.

•پخوا به خلکو دغه کار نه کاوه.

•د پخوا په څېر ښه کار نه کوي.

تمرين:

- دا خبره يې ماته پخوا / په خوا کړې وه.
- زه د خپل ملګري په خوا / پخوا کې کېناستم.
- پخوا / په خوا به خلکو داسې کول، خو اوس يې دغه کار پرېښی دی.
- هغه تل د خپلې مينې په خوا / پخوا کې اوسېدل غواړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- که په خوا / پخوا دې ویلي وای، نو وژلی به یې وای.
- دا ښار ډېر بدل شوی دی، د په خوا / پخوا په څېر نه دی پاتې شوی.

له خوا / لخوا توپیر:

د ډېرو په اند خو به دواړه کوم مانیز توپیر ونه لري، خو د ژبدودیز / ګرامري لیدلوري له پلوه دواړه بېلې ماناوې لري.

له خوا: "له" سربل د خوا / لوري بدرګه کوي.

یاد سربل لوری څرګندوي، نو له دې جوتېږي، چې " له خوا" د لاندېنیو وییونو هممانیزونه دي.

له اړخه / له پلوه / له لوري

بېلګې:

له دغې خوا ډېر باد راځي.

زما له خوا ورته مبارکي ووایه.

یادونه: له .. خوا بېلېږي او تر نومونو چاپېرېږي.

لخوا: دا یو سربل دی، چې په مجهوله بڼه کې راځي او د یوې ترسره شوې کړنې کړند / فاعل څرګندوي،

چې په انګلیسي کې ورته byوایي.

بېلګې:

ګڼ شمېر ګټورې پروژې د نوي وزیر لخوا لګیا دي تر سره کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

* دا کار د هغه لخوا وشو.

تمرين:

۱: که زما له خوا / لخوا مرستې ته اړتیا وي، نو چمتو یم.
۲: زما له خوا / لخوا دې تاسې ټولو ته مبارک وي.
۳: دا زما له خوا / لخوا یوه تېروتنه شوې وه.
۴: دا پرېکړه د ولسمشر له خوا / لخوا شوې وه.
۵: په ښوونځي کې د مدیر له خوا / لخوا د موبایل بندیځ یوه اندیوښتنه تر سره شوه.
۶: باد له دغې خوا / دغې لخوا راغی.
۷: دا له یوې خوا / یوې لخوا ډېرې ګټې لري.
۸: دا زما له خوا / لخوا تاته ډالۍ.

هم داسې / همداسې توپیر:

همداسې:

یو کړولیز عبارت دی چې د یو حالت یا کړنې د څرنګوالي په پار کارول کیږي. کېدای شي په هره غونډله کې یوه ځانګړې مانا رامنځ ته کړي.

- ته همداسې ښه یې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- دا همداسې سم دی.
- هغه همداسې لګیا و کار یې کاوه.
- هو، همداسې ده.

له دغه غونډلو دې پایلې ته رسیږو "The way it is/ was" چې د همداسې ژباړه ده.

Yor are good the way you are.

It is correct / right the way it is.

He was working the way he was.

Yes, it's so / indeed!

هم داسې:

هم یو کړولیز عبارت دی چې د همغږۍ په خاطر کارول کیږي

بېلګې:

- ما ته هم داسې ښکاري چې هغه ښه سړی دی.
- ته هم داسې نااشنا خبرې کوې سړی پرې نه پوهیږي.

له دغو غونډلو دې پایلې ته رسیږو چې د هم داسې As well / too ژباړه ده.

هم داسې او همداسې تمرین:

- ماته یې هم داسې / همداسې یوه خبره وکړه.
- هغه ته یې هم داسې / همداسې یو کارټ ورکړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- همداسې / هم داسې نه ده. تاته چا ناسم معلومات درکړي دي.
- ما لومړی هم داسې / همداسې فکر کاوه.
- ما چې کله خپل اند ورسره ګډ کړ، نو ده وویل، چې بلکل همداسې / هم داسې ده.
- دا ته هم داسې / همداسې غږېږې، شرمېږې نه ؟
- همداسې / هم داسې تبا ښه دی، چې موږ ته غوږ نه نیسي.

که نه او کنه توپیر:

که نه:

که نه د هغو پښتنو په پای کې راځي، چې ځوابونه یې څرګند، یاني هو/ نه وي.

دا د انګرېزۍ له Whether ... or not سره سمون خوري.

- ته زما خبره منې او که نه؟
- هغه کار دې وکړ او که نه؟
- هغه راغلی و او که نه؟

کنه:

دغه د تاکید یا ټینګار ویی دی چې په لاندېنیو حالتونو کې کارول کیږي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱: د همغږۍ او تاییدولو لپاره لکه:

- هو کنه! ته رښتیا وایې.

۲: د یوې وینا موخه او مفهوم غښتلی او پیاوړی کوي:

- همدا خو غم دی کنه!
- ما خو درته ویلي وو کنه!

۳: د مقابل لوري موافقې او د ځان ډاډمنولو په پار کارول کیږي.

لکه:

- همداسې ده، کنه؟
- ورځو به، کنه؟
- دا ګرانه ده، کنه؟

۴: پوښتنو او مثبت غوندلو کې:

- ته به ما ته ووایې چې ویې کړم، کنه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تړوییونه او د دوی ارزښت په لیکنه کې:

د یوې اغېزمنې منځپانګې (محتوی) لپاره په یوه لیکنه یا مقاله کې له تړوییونو ګټه اخیستل دا جوتوي چې لیکوال یا لیکواله یو/ه لوستی / ې کس دی.

تړوییونه، چې په انګرېزۍ کې ورته لینکینګ وورډ وايي، هغو وییونو یا لفظونو ته ویل کېږي چې په یوه دلیلي مقاله کې مفکورې سره تړي او ووبونه (کانټکسټونه) ځلوي چې لوستونکي یې په اسانۍ سره ولوستلای شي چې موضوع څه ده او کومه خبره له کومې سره تړلې ده.

مهم ټکي روښانول:

دا یو ناردوونکی حقیقت دی چې	It's an undeniable fact that
بېلګه: دا یو ناردوونکی حقیقت دی چې ترهګري کوم مذهب نه لري.	
دا بې اړنګه خبره ده چې	it's without doubt that
بېلګه: دا بې اړنګه خبره ده چې ننګیال یو ډېر رښتینی سړی دی.	

(c) ketabton.com: The Digital Library

Obviously	په ښکاره ډول
بېلګه: دی په ښکاره ډول نه پوهېږي چې په چاپېریال کې یې څه روان دي.	
Especially	په ځانګړې توګه /په ځانګړي ډول
بېلګه: ماته مرغۍ ډېر خوند راکوي، په ځانګړې توګه/په ځانګړي ډول کونګ.	
more importantly	لا اړینه دا ده چې
بېلګه: لا اړینه دا ده، چې موږ تر پېښېدو مخکې د دې مخنیوی وکړو.	
It has to be mentioned	دا باید یاده شي چې
بېلګه: دا باید یاده شي چې په پای کې دا موږ پورې اړه لري چې له ټولنیزو رسنیو څه ډول ګټه پورته کوو.	
It's worth mentioning	دا د یادونې وړ خبره /دا یادونړ خبره ده چې
بېلګه: دا یادونړ خبره ده چې د تېر کال په پرتله په ښوونیز سیستم کې ډېر مثبت بدلون راغلی دی.	
The point is worth to be mentioned and shouldn't be forgotten	یو یادونړ ټکی چې باید هېر نه شي دا دی چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګه: یو یادنوړ ټکی چې باید هېر نه شي دا دی چې ښځو ته دې په دغه ډګر کې حق ورکړل شي	
دا باید په غور/پام کې ونیول شي	It has to be taken into account.
بېلګه: دا باید په غور/پام کې ونیول شي چې د زده کوونکي د کورنۍ مالي وس څومره قوي دی.	
خورا اړینه دا ده چې	More essential is that
بېلګه: خورا اړینه دا ده، چې د دې ستونزې حلولو لپاره باید یو پلان په مخکیا کې طرحه کړو	

زیات معلومات یا دلیلونه ورکول یا زیاتې بېلګې راوړل:

یو بل د پام وړ ټکی	Another significant point is
بېلګه: یو بل د پام وړ ټکی دا دی چې په ټولنیزو رسنیو کې ستا ځاني معلومات ناخوندي دي.	
بل اړین اړخ چې باید یاد شي	Another important aspect that has to be mentioned

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګه: د یوټوب یو بل اړین اړخ چې باید یاد شي دا دی چې سړی پکې پیسې ګټلای شي.	
سربېره پر دې	additionally /furthermore
بېلګه: موږ ته پکار ده چې پښتانه د مورنۍ ژبې پر ارزښت وپوهوو. سربېره پر دې، باید د ماشومانو لپاره په مورنۍ ژبه کې د زدکړې زمینه برابره شي.	
دې ته په زیاتو (باید وویل شي)	in addition to that
بېلګه: په اسلام کې د ښځو پر تعلیم ټینګار کېږي. دې ته په زیاتو باید وویل چې ښځینه وګړي د ټولنې نیمه برخه جوړوي.	
له دې پرته	besides
بېلګه: د ټولنیزو رسنیو یوه ګټه دا ده چې د نړۍ خلک یو بل ته نژدې کوي. له دې پرته،د فېسبوک کاروونکي هر ډول معلومات ترلاسه کولای شي.	
همداراز /همدارنګه	likwise
بېلګه: له ټولنیزو رسنیوسړی ښوونیز، کلتوري او پوهنیز معلومات بودلای (حاصلولای) شي. همدراز/همدارنګه خلک پخپله پاڼې او ډلې د بېلابېلو موخو لپاره جوړولای شي.	
بله دا چې	what's more

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګه: ډېر انټرنېټ کارول سړی له ټولنیز ژوند لیرې ساتي. بله دا چې، انسان لټ کوي.	
له دې نه علاوه	furthermore
بېلګه: ډېر انټرنېټ کارول سړی له ټولنیز ژوند لیرې ساتي. له دې نه علاوه، انسان لټ کوي.	
یو بل مثبت/منفي اړخ دا دی	Another positive / negative aspect
بېلګه: د ټولنیزو رسنیو یو بل منفي اړخ دا دی چې سړی د خپل چاپېریال له خلکو لیرې ساتي.	

کله چې د یو څه منفي او مثبت اړخونه هممهال رښول غواړو:

له یوې خوا ... له بلې خوا	on the one hand ... on the other hand
بېلګه: له یوې خوا فېسبوک ډېرې ګټې لري، له بلې خوا ډېر تاوانونه هم.	
له یو پلوه ... له بل پلوه	on the one hand .. on the other hand
بېلګه: له یو پلوه فېسبوک ډېرې ګټې لري، له بل پلوه ډېر تاوانونه هم.	

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوخوا ... بلخوا	on the one hand .. on the other hand
بېلګه: یوخوا فېسبوک ډېرې ګټې لري، بلخوا ډېر تاوانونه هم.	

بېلګې ورکول :

لکه	Like / such as
بېلګه: ډېرې بررګرې خوړل ډول ډول ناروغۍ زېږوي لکه ډیابېټ.	
د بېلګې/ساري/مثال په توګه	for example / instance
بېلګه: ډېرې بررګرې خوړل ډول ډول ناروغۍ زېږوي د بېلګې/ساري په توګه ډیابېټ.	
د یوې بېلګې پر بنسټ	on the basis of an example
بېلګه: ښوونکي زده کوونکي ته دغه فارمول د یوې بېلګې پر بنسټ توضیح کړ.	

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاملونه او پايلې څرګندول:

thus/hence	نو
بېلګه: که چېرې داسې وي، نو غواړم يې.	
that's why	نو ځکه
بېلګه: هغه ناجوړ و، نو ځکه ډاکټر ته لاړ	
for this reason / due to	له همدې کبله/لامله
بېلګه: خوشال له احمد سره ډېر بد چلند کاوه. له همدې کبله/لامله احمد له هغه سره ټولې اړيکې پرې کړې	
as a result of this	د دې په پايله کې
بېلګه: باتور په ښوونيز ډګر کې سپېڅلې مبارزه کوي. د دې زيار په پايله کې دولت هغه ته يو ستاينليک ورکړ.	
the reason of .. is	د ... لامل /کبل دا دی
بېلګه: له خوشال سره د احمد د اړيکو پرېکولو لامل/کبل دا دی چې هغه به ورسره بد چلند کاوه.	
because	دا/ځکه چې
بېلګه: هغه وختي ډاکټر ته لاړ، دا/ځکه چې ډېر ناجوړ و.	

د شته حقيقتونو په شتون مخالف حالتونه روښانول:

Although	سره له دې چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

	بېلګه: اباسين نن ښوونځي ته ځي، سره له دې چې ناروغ دی.
even though	ان دا چې
	بېلګه: پاڅون هره ورځ کار ته ځي، ان دا چې يوه پښه يې ماته ده.
even if	که څه هم
	بېلګه: که څه هم ربښتين ډېرې ربړې او ستونزې لري، دی تل له نورو سره مرسته کوي.
despite the fact	په داسې حال کې چې
	بېلګه: ربښتين تل له نورو سره مرسته کوي، په داسې حال کې چې پخپله ډېرې ربړې او ستونزې لري

بډ (مخالف) دليلونه راوړل:

but	خو/مګر
	بېلګه: بهاند ډېر ځله نکام شوی دی، خو بيا هم تل هڅه کوي
inversely	په اوښتي توګه (برعکس)
	بېلګه: اتل ډېر سست او لټ زده کوونکی. د ده ورور په اوښتې توګه ډېر تکړه دی.
in contrast to that	د دې پرخلاف
	بېلګه: د زوړ سيستم پرخلاف ، دغه نوی سيستم ډېر پرمختګ کړی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وړاندې شوې ټکي يا دليلونه په بدله بڼه د ژر پوهېدنې لپاره بيا تکرارول:

په بله وينا	in other words
بېلګه: مخالفې لوبډلې هېڅ ګول نه شو ويشتلای. په بله وينا، موږ سخته ماتې وړکړه.	
په نورو ټکو	in other words
بېلګه: مخالفې لوبډلې هېڅ ګول نه شو ويشتلای. په نورو ټکو، موږ سخته ماتې وړکړه.	
يانې	namely
بېلګه: مخالفې لوبډلې هېڅ ګول نه شو ويشتلای. يانې، موږ سخته ماتې وړکړه.	

په پای کې تر ټولو مهم ټکي بيا راغونډول:

په ټوله کې بايد وويل شي	in general it has to be said
بېلګه: په ټوله کې بايد وويل چې دا موږ پورې اړه لري چې د رسنيو پر خبرونو څومره باور کوو.	

(c) ketabton.com: The Digital Library

The examples / arguments given above make it clear that	له پورتنیو دلیلونو /بېلګو دا روښانېږي چې
بېلګه: له پورتنیو دلیلونو دا روښانېږي چې په علمي ډګر کې باید لا ډېرې څېړنې وشي	
eventually we can say	په پای کې دا ویلای شو چې
بېلګه: په پای کې دا ویلای شو چې له دغو ستونزو سره باید سړی همت له لاسه ورنکړي.	
in brief	په لنډو ټکو
بېلګه: کله موږ قانون ته درناوی کوو، ځینې نور ترې سرغړونه کوي. په لنډو ټکو، موږ قانون جوړوو او نور یې ماتول غواړي څه چې زموږ راتلونکې ګواښناک پرېوتلای شي.	

all things considered	له هر څه په پام/غور کې نیولو سره
بېلګه: له هر څه په پام/غور کې نیولو سره باید وویل شي چې د ځینو ربړو په شتون باید موږ همت له لاسه ورنکړو.	

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې په لیکنه یا مقاله کې د بل چا لید ته اخځ ورکول غواړو

د پلانکي په اند	in X opinion
بېلګه: د اندیال په اند تاریخ تر جغرافيې ډېر غوره مضمون دی.	
پلانکی په دې/بل اند دی	X opines
بېلګه: لوراند په دې اند دی چې امریکا پر ایران برید نه شي کولای.	
د پلانکي د نېز /اند/لید له مخې	in X view
بېلګه: د زرلښتي د نېز/اند/لید له مخې د تېر کال په پرتله سږ کال په خلکو کې ډېر شعور راغلی دی.	
د پلانکي د لیدلوري له پلوه	from x perspective
بېلګه: د ګلځانګې د لیدلوري له پلوه منظور پښتین کولای شي چې خلک سره يو کړي.	
په دې اړه پلانکی یو بدل لید لري	X has different opinion about that
بېلګه: په دې اړه پتیال یو بدل لید لري او وايي چې په دې کې باید موږ د یو بل ملاتړ وکړو او یواځې يې نه شو ترسره کولای.	

(c) ketabton.com: The Digital Library

According to X's recent analysis/researches	د پلانکي د وروستیو شننو /څېړنې له مخې
بېلګه: د زلمي وروستیو شننو له مخې افغانستان په راتلونکي کال کې د ملي پانګې د زیاتولو توان لري	
After his research, X has come to the conclusion that	- پلانکی له څېړنې وروسته دې پایلې ته راورسېد
بېلګه: ډاکټر بېګ له څېړنو وووسته دې پایلې ته راورسېد چې د سراطان ناروغۍ رغېدنې لپاره نورې اسانې لارې هم شته.	

X supposes that	پلانکی داسې انګېري/داسې ګومان کوي
بېلګه: میرزا داسې انګېري چې داوود خان د افغانستان لومړنی ولسمشر و.	
X claims that	پلانکی دا ادعا کوي
بېلګه: ځلا دا ادعا کوي چې ورور یې خپل حق نه ورکوي.	

(c) ketabton.com: The Digital Library

X brings his suggestion forward as followed	- پلانکی خپل وړاندیځ په لاندېني شکل رامخته کوي
بېلګه: لونګ خپل وړاندیځ په لاندېني شکل رامخته کوي: تر هر څه لومړی باید یوه فابریکه جوړه شي او بیا یو مارکېټ جوړ شي.	
X emphasizes that	پلانکی دا روښانوي /څرګندوي
بېلګه: میرویس دا روښانوي/څرګندوي چې د هلمند سنند اوبه راګرځول به د هېواد کرنیزه وده لا زیاته کړي.	
X necessitate that	پلانکی دا اړینوي چې
بېلګه: امېد دا اړینوي چې د جرګې لخوا دې پر ولور بندیځ ولګول شي.	

X makes it clear	پلانکی دا اوڅاروي چې
بېلګه: زرغون دا اوڅاروي چې په ښوونیز سیستم کې دغه بدلنونه ولې اړین دي.	
X shows the importance of … in the following manner	پلانکی د … ارزښت په لاندېنۍ بڼه څلوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګه: باچاخان بابا مورنيو ژبو کې د زدکړې ارزښت په لانديني بڼه څلوي: "کوم قام ته چې خپله ژبه سپکه شي، نو هغه قام سپک شي، او له کوم قامه چې خپله ژبه ورکه شي، نو هغه قام ورک شي".

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تمرين سم ځوابونه

نرمه "ی" او که اوږده "ې":

۱: ننګيال يو ډاکټر دی او ددهٔ ښځه يوه "ښوونکې" ده.
۲ٰ نن له زموږ کره "پاتې" شه.
۳: اباسينه "ژوندی اوسې".
۴: ته ولې دلته "راغلې"؟
۵: اجمل دلته نه "دی راغلی".
۶: "ښاغلی" ځلاند په ښوونځي کې يو "ښوونکی" دی.
۷: نجيب يو غښتلی سړی" دی.
۸: هغه ډېرې "خبرې کړې" دي.
۹: اوږده "ې" هغه يا ده، چې "لاندې باندې" ټکي لري.
۱۰: هغه موږ ته غوږ نه و "نيولی".
۱۱: "پسرلی" هغه ځپرکی "دی"، چې ګلان "پکې" راشنه کيږي.
۱۲: زرين په روژه کې ډېر" تږی" کيږي او خور يې ډېره "وږې" کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نرمه "ی" او که لکۍ واله "ۍ":

۱: "ښوونځی" د رڼا کور دی.
۲: هغه "لومړۍ" خبره بیا تکرار کړه!
۳: تا د لوړو زدکړو لپاره کوم" پوهنځی" غوره "کړی" دی.
۴: راځئ، چې "ډوډۍ" وخورو!
۵: هغه ډېر "خواشینی" شو.
۶: هغه ډېر خوابدی شو، چې کله یې د "خواشینۍ" خبر ترلاسه کړ.
۷: "ګلالۍ" ښکلې " نجلۍ" ده.
۸: دا یوه سپینه "زمرۍ" ده. (یوه او ده ښځینه نومونو ته اشاره
کوي).
۹: پسرلی "هغه ځپرکی دی چې ګلان پکې راشنه کیږي.
۱۰: ما ته لږه "پسرلنۍ" مېوه راوړه. (مېوه ښځینه نوم دی).
۱۱: "پورتنی " کتاب او "پورتنۍ" کتابچه راکړه.
* (کتاب نرینه او کتابچه ښځینه نوم دی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوږده "ې" او که لکۍ واله "ۍ":

۱: نغمه ډېره "خواشينې" له ښوونځي راغله.
۲: د "خواشينۍ" پرمهال د قرآن تلاوت کول زړه ته سکون ورکوي.
۳: هغه "وروستۍ" خبره بيا تکرار کړه.
۴: هغه ماته "درې" منې راکړې.
۵: "بريالۍ" ښځې تل د خپلو بچو په روزنه کې پراخه ونډه اخلي.
۶: په "پورتنۍ" غونډله کې يوه تېروتنه ده. هغه بايد سمه "کړې".
۷: "ملالۍ" دلته "راغلې" ده.
۸: د هغې "جينۍ" سترګې ډېرې "غلچکۍ" دي.
۹: راځئ، چې "ډوډۍ" وخورو!
۱۰: په عراق کې داعش ډلې يوه ښځينه "جنګيالۍ" نيول شوې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکۍ واله "ۍ" او که همزواله "ئ":

۱: "راشئ"، چې "مړۍ" وخورو.

۲: تاسو دلته څه "کوئ"؟

۳: په "نړۍ" کې ډول ډول پښتونه (نژادونه) ژوند کوي.

۴: زما په "بېخبرۍ" کې يې دغه کار وکړ.

۵: دا ليکنه بايد تاسو ټول "ولولئ"!

۶: مهرباني "وکړئ"، دلته "کېنئ"!

۷: د ده د کور په هره کوټه کې يوه ستره "غالۍ" پرته ده.

۸: پر دې وړوکي سړک دومره ستره "لارۍ" نه شي تللای.

۹: د هغه لور لکه چې ناروغه ده. ډېره "نرۍ" برېښي.

۱۰: د هغې کشره خور کله هم په ازموينو کې نه "پاتيالۍ" کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړۍ کیسه

یو وخت یو هلک و، چې شپون و او د میږو رمه یې بووله او څارله. یوه ورځ دغه هلک له ډېرو څارلو ستړی شو او زړه یې تنګ شو. نو یوه انده یې ذهن ته ورغله، چې راځه، دا کلیوال د یوې ټوکې په موخه په یو چل وغولوم. ده په لوړ غږ دا چیغې وهلې: " اې خلکو مرسته "وکړئ"، لېوه"راپسې" دی، لېوه راپسې دی". کله چې یې کلیوالو غږ واورېد، نو په بیړه یې هلک ته ورمنډې کړې. کلیوال چې وروړسېدل او له ده یې وپوښتل، چې لېوه چېرته دی. دی خټ خټ له خندا ورته شین شو او ورته ویې ویل، چې تاسو ټول وغولېدئ او ما هسې تېرایستلئ.

څو ورځې وروسته دغه شپون هلک دغه چل بیا تکرار کړ او د مرستې غوښتو نارې یې پیل کړې. کله چې کلیوال په چټکۍ سره ورته راورسېدل او ویې لیدل، چې دغه هلک دوی بیا وغولول، نو ډېر ورته په غوسه شول. یو څو وخت وروسته یو لېوه ددغه هلک رمې ته راګډ شو او دده پر میږو یې برید وکړ. شپون هلک له ډاره د کلي پر لوري منډې وکړې او د مرستې چیغې یې ووهلې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا ځل یې کلیوالو داسې انګېرل، دغه هلک به ورسره بیا د تېرو دوو ځلو په څېر یو چل کوي، نو ورنغلل. کله چې هلک کلي ته راورسېد او کلیوال یې سم خبر کړل، نو د رمې ژغورلو لپاره یې په ګډه ورمنډې "کړې. هغوی چې ورسېدل، نو مېږې ټولې مړې پرتې وې.

دویمه کیسه

یوه ورځ یو ځوان سړی د ښار په منځ کې ولاړ و او خلکو ته یې ویل، چې دی په دغه سیمه کې تر ټولو ښکلی زړه لري ډېر خلک ورته راټول شول او ددغه سړي زړه یې ستایه، ځکه چې بشپړ و. نه پکې ټکي وو او نه پکې تېروتنې برېښېدې. دوی ټولو دده اند تایید کړ او دا یې ومنله، چې دومره ښکلی زړه یې تراوسه چېرته نه و لیدلی. نوموړي ځوان په دې شېبه ډېر ویاړ وښود او ځان یې لا ښایه.

په ناڅاپه ډول په دې لارغه یو زوړ سړی په دې خلکو کې رابښکاره شو او دې ځوان سړي ته یې وویل، " ستاسو د زړه ښایست دومره نه دی لکه زما د زړه چې ښومره دی". نوموړي ځوان او هغه نورو خلکو ددغه بوډا سړي زړه ته ځیر شول.

هغه (د زوړ سړي زړه) سخت ګړبېده، خو له داغونو ډک و، دا چې ځینې وړې برخې یې لیرې شوې وې او ځینې نورې زړې

(c) ketabton.com: The Digital Library

تشې په نورو نویو پوښول شوې وې. خو هغوی سره سمون نه خوړ او ځینې ګوټونه (کونجونه) یې شلېدلي وو. همدا راز یې زړه ځینې دچې (وړې کندې) درلودې. خلکو په ځیر ځیر ورته کتل او له ځانونو سره یې دا اندل چې دغه بوډا څنګه داسې انګېرلای شي، چې دده زړه د هغه ځوان سړي تر زړه ډېر ښکلی دی.

زاړه سړي ځواب ورکړ: هو ستاسو زړه روغ او بشپړ ښکاري، خو هېڅکله به خپل زړه ستا پر زړه ورنکړم. زما د زړه هر داغ د یوه انسان لپاره دی، چا ته چې ما مینه ورکړې. زه مې له زړه یوه ټوټه راغوځوم او دوی ته یې ورکوم او کله نا کله دوی هم ماته د خپلو زړونو ټوټې راکوي، چې زما د زړه دا تشې ډکې کړي. خو دا چې سم نه ورسره "جوړېږي"، نو ځینې څنډې یې ځیږې وي. زه هغه بیا هم ارزوم. ځکه چې ماته هغه مینه رایادوي، چې موږ به له یو بل سره وېشله. کله نا کله مې ځینو ته د زړه ټوټې ورکولې، بې له دې چې دوی یې هم راکړي، نو همدا لامل دی، چې زړه مې لږې کندې او دچې هم لري. مینه ورکول کله نا کله ځان په خطر کې د اچولو مانا هم وي. که څه هم دغه پرهارونه لا تازه دي او خوږېږي، بیا هم ماته خپله مینه رایادوي، چې هغو وګړو سره مې لرله. زه هیله لرم، چې یوه ورځ به دوی بېرته راشي"ږ او زما د

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړه ټولې تشې ډکې کړي. زاړه ورپسې زياته کړه، ښه نو اوس پوه شوې، چې اصلي ښکلا د يو

زړه څه ته وايي ؟

هغه ځوان سړی غلی ولاړ و او پر مخ يې اوښکې رابهېدې. هغه دې بوډا ته ورنژدې شو او له زړه يې يوه ټوټه راوشکوله او دې بوډا سړي ته يې ورکړه، چې لږ تر لږه يې يوه تشه ورډکه کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړ اوړون تمرین:

کول		
زه کوم مونږ کوو	ته کوې تاسو کوئ	هغه کوي هغوی کوي
نیول		
زه نیسم مونږ نیسو	ته نیسې تاسو نیسئ	هغه نیسي هغوی نیسي
تلل		
زه ځم مونږ ځو	ته ځې تاسو ځئ	هغه ځي هغوی ځي
رسېدل		
زه رسېږم مونږ رسېږو	ته رسېږې تاسو رسېږئ	هغه رسېږي هغوی رسېږي
مینځل		
زه مینځم مونږ مینځو	ته مینځې تاسو مینځئ	هغه مینځي هغوی مینځي
لرل		
زه لرم	ته لرې	هغه لري

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ لرو	تاسو لرئ	هغوی لري

د یو واو او دوو واوونو تمرین:

کوونکی	ښوونکی	څېړونکی	منونکی
لیږونکی	شنونکی	نیوونکی	پلورونکی
لوستونکی	اورېدونکی	پېرودونکی	هېروونکی

لاندېني کړونه نومونو ته واړوئ:

پر او په تمرین:

۱: د بام پر سر يې کاشمالي کرلي دي.

۳: هغه په دې اړه له چا سره نه غږېږي.

۴: پر دې موضوع ستا اند څه دی؟

۵: په راتلونکې اوونۍ کې راشه.

۶: د راروانې میاشت پر ۲۶ یمه به درشم.

۷: تاسو پر څه له ما خوابدي یاست؟

۸: خپل بکس دې پر ځمکه باندې مه پرېږده.

۹: زه د لغمان پر لوري ځمه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په خپله او پخپله تمرين:

۱: په خپله مورنۍ ژبه کې زدکړه کول د هر وګړي حق او رښتيا ده.

۲: هغه له ما څکه غوښتنه وکړه، دا چې پخپله يې نه غوښتل.

۳: هغه په خپله کورنۍ کې له خپلې مور او خور سره ډېره مينه کوي.

۴: په خپله خوله دې وويل، بل چا نه.

۵: پخپله يې دغه کار هم کولی شو، خو د لټوالي له کبله يې پر خپل ورور وکړ.

۶: دغه ستونزه يوازې ته پخپله حلولای شې.

۷: که په خپله خوښه دلته راشې، نو غوره به وي.

۸: څوک چې په خپله ژبه نه شي غږېدای، نو داسې دی لکه يو بې اروا بدن.

۹: لومړی يې څه نه ويل، خو بيا يې پخپله اقرار وکړ، چې دا کار ده کړی دی.

۱۰: هغه ماته وويل، چې زه درپسې درځم، خو زه پخپله ورغلم

(c) ketabton.com: The Digital Library

په خوا او پخوا تمرين:

۱: دا خبره يې ماته پخوا کړې وه.
۲: زه د خپل ملګري په خوا کې کېناستم.
۳: پخوا به خلکو داسې کول، خو اوس يې دغه کار پرېښی دی.
۴: دا ډېر پخوانی انځور دی.
۵: هغه تل د خپلې مينې په حوا کې اوسېدل غواړي.
۶: که پخوا دې ويله وای، نو وژلی به يې وای.
۷: دا ښار ډېر بدل شوی دی. د پخوا په څېر نه دی پاتې شوی.
۹: که زموږ په خوا راغلې، نو د يو سلام لپاره راشه.
۱۰: پخوانۍ کيسې پرېږده. نوې خبرې وکړه!
۱۱: دا کار يې پخوا کړی که اوس؟

له خوا او لخوا تمرين:

۱: که زما له خوا څه مرستې ته اړتيا وي، نو چمتو يم.
۲: زما له خوا دې تاسو ټولو ته اختر مبارک وي،
۳: دا پرېکړه د ولسمشر لخوا وشوه.
۴: زما لخوا يوه تېروتنه شوې ده.
۵: په ښوونځي کې د مدير لخوا د موبايل بنديځ يوه اندپوښتنه ترسره شوه.
۶: باد له دغې خوا راغی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷: له يوې خوا ډېرې ګټې لري او له بلې خوا زيانونه هم.

چېرې او چېرته تمرين:

۱: بلاله ته اوس چېرته اوسېږې؟

۲: ته چېرې تللی وې، زه درپسې ګرځېدم.

۳: چېرې روان يې؟ که ښار ته ځې، نو زه هم درسره ځم.

۴: هر چېرته چې وې، خوشاله اوسې.

۵: زه چې هر چېرې تلل وغواړم، نو ځم.

۶: زويه وګوره، چې ستا پنډوسکی چېرته پروت دی. څو به يې درنه پټ کړي.

۸: زه په کټ کې څملم او ته چېرته څملې، په کټ کې يا پر ځمکه.

۹: هغه چېرې لاړ؟ ماته يې هېڅ ونه ويل.

۱۰: تاسو چېرته پاتې کيږئ؟

۱۱: خدای خبر، چې هغه به چېرته پټ وي. هېڅ يې نه شم پيدا کولی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم داسې او همداسې توپیرونه:

۱: ماته یې هم داسې یوه خبره وکړه.

۲: هغه ته یې هم داسې یو کارټ ورکړ.

۳: همداسې نه ده. تاته چا ناسم معلومات درکړي دي.

۴: ما لومړی هم داسې فکر کاوه.

۵: ما چې کله خپل اند ورسره ګډ کړ، نو ده وویل، چې بلکل همداسې ده.

۶: دا ته هم داسې غږېږې، شرمیږې نه؟

۷: همداسې تبا ښه دی، چې موږ ته غوږ نه نیسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وییپانګه

Word: وی wajai

words: وییونه wajuna

sentence: غونډله ɣwanɖəla

language: ژبه ʒəba

singular: یوګړی jawgaɻai

plural: ډېرګړی ɖergaɻai

gender: نوږی noʝai

male: نرینه narina

female: ښځینه çadzina

letter: توری torai

letters: توري tori

obejct: مفعول mafˈuːl

subject: کړند kaɻənd

end: پای paːi

ebdings: پایونه paːjuna

form/shape: بڼه baɳa

prevention: مخنیوی məxniwai

week: اوونۍ ownəi

(c) ketabton.com: The Digital Library

example: بېلګه belga

use: کارول kaːrawəl

usage: کارونه kaːrawəna

representation: استازیتوب aːstaːzitob

contents: منځپانګه məndzpaːnga

training: تمرين tamrin

relation or contact: اړيکه aːɻika

except: له... پرته

reason: لامل /کبل laːmel/ kabəl

difference: توپير tawpir

translation: ژباړه ʒbaːɹa

agreement: همغږي həmɣəʝai

rule: قاعده kaːida

obvious: جوت / ځرګند dʒawət/ tsargənd

dependant: خپلواک xpəlwaːk

independant: ناخپلواک naːxpəlwaːk

modus: ځرنګوالی tsarəngwaːlai

reference: اخځ aːxədz

derivation: بېلښت beləçt

(c) ketabton.com: The Digital Library

compound: ترښت taɭəçt

subordinate clause: څېرمه غونډله tserma ɣwanɖəla

main clause: اره غونډله aːra ɣwanɖəla

adverbial clause: کړولغونډله laɹwəlɣwanɖəla

particle : وییکی wajikai

morphology: ګړپوهنه gəɭpohəna

phonology: غږپوهنه ɣəʝpohəna

adjective clause: ستاینومغونډله staːinom ɣwanɖəla

noun clause: نومغونډله nom ɣwanɖəla

object clause: مفعولغونډله maf'uːl ɣwanɖəla

subject clause: کړندغونډله kəɭ ɣwanɖəla

relative clause: اړیکغونډله aːɭik ɣwanɖəla

grammatical case: ژبدودیز پېر ʒabdodiz per

passive voice: بېچار غږ betʃaːr ɣəʝ

active voice: چازند غږ tʃaːrənd ɣəʝ

subjunctive: ناخبري وجه naːxabri wədʒa

morpheme: ګړ gəɭ

(c) ketabton.com: The Digital Library

bound morpheme: ناخپلواک ګړ na:xpəlwa:k gəɻ

free morpheme: خپلواک ګړ xpəlwa:k gəɻ

nominativ: کړندپېر kaɻəndper]

genetiv: تولپېر tolper

dativ: ناسیده مفعولپېر na:sida maf'u:lper

accusative: سیده مغعولپېر sida maf'u:lper

oblique case: اوښتی پېر a:wəçtai per

local: ځايي dza:ji

temporal: مهالي məha:li

causal: لاملي la:meli

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخځلیکونه

* پښتو پښويه - پوهاند دوکتور مجاور احمد زیار – ۲۰۰۵
* پښتو لیکنی سمون - پوهاند اسمعیل یون
* پښتو ويیپوهنې او غږپوهنې - پوهنوال محمد صابر خويشکي – ۲۰۰۱

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library